

DIALÓGUS

**A Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának alumni kiadványa**

2020

2020 a maszk éve volt

Erdélyi Szabolcs, Dr. Karsai Krisztina, Dr. Gál Andor, Dr. Juhász Krisztina,
Dr. Pétervári Máté, Dr. Schiffner Imola és Dr. Tamási Éva közreműködésével
szerkeszti: Dr. Balogh Elemér

Felelős kiadó: Dr. Görög Márta
az SZTE Állam- és Jogtudományi Karának dékánja

<http://www.juris.u-szeged.hu>

Műszaki szerkesztés: „Norma” Nyomdász Kft.
Hódmezővásárhely

Készült az Innovariant Nyomdaipari Kft.-ben

Tisztelt Olvasó!

A tavalyi év izgalmai után, amelyekről a Dialógus 2019-es számában már beszámoltunk, azt hittük, egy nyugalmasabb esztendőnek nézünk elébe, de az élet ezt másképp gondolta: a korábbi viharkárok után idén a Covid-19 okozta megpróbáltatások közepette kellett a maximumot nyújtanunk a hallgatók képzésében és tudományos téren egyaránt. Úgy gondolom, a kari közösségünknek ez példásan sikerült, mutatják ezt azok a nagyszerű tudományos rendezvények, kutatási eredmények, amelyekről e kiadvány hasábjain részletesebben is olvashatnak. A szomorú eseményeknek most nem a sajnos sokakat érintő negatív, tragikus oldalát szeretném kiemelni, hanem az *online* oktatás és 'létezés' néhány pozitív tapasztalatát felvillantani.

Nem feltétlenül várt, meglepetésszerű fejlődés, átalakulás bontakozott ki szemünk láttára: a számítógéptől ódzkodó, személyes kapcsolattartást preferáló professzor-kollégák tanulták meg egyik napról a másikra a *Coospace BBB*, a *zoom*, a *skype* felületek használatát bámulatos, fiatalokat megszégyenítő ügyességgel, szinte mindenki – oktató kollégák, hallgatók, egyetemi dolgozók – maximálisan alkalmazkodott a kialakult helyzethez, mondhatni, egy új élet kezdődött. Megemlítenék egy érdekes tapasztalatot, meglepő személyesség is megfigyelhető volt a nagy digitális személytelenségben: bár nem egy térben voltunk jelen a közös alkalmakon (legyen az előadás, gyakorlat, konferencia

Görg Márta

vagy egyéb rendezvény), de belepillanthattunk kicsit a társak privátabb – otthoni vagy dolgozószobái – életterébe, néha komikus szituációk adódtak az ottani háttéresemények következtében, amelyek összekovácsolták a hallgatókat és oktatókat egyaránt, másfajta közös élmények születtek a klasszikus tantermekhez képest.

Bár bízom benne, hogy az élet minél hamarabb visszatér a régi kerékvágásba, de ugyanaz talán már sosem lesz, hanem remélem, egy még jobb következik! Mivel bár voltak és vannak jócskán nehézségek az *online* tér adta keretek között, de olyan új technikákat, digitális lehetőségeket tanultunk meg mindannyian, amelyeknek a személyes jelenléti oktatás során is komoly hasznát vehetjük, jelentősen gazdagítják a tanítási eszközpalettát. Ráadásul alaposan megtapasztalhattuk, hogy legfiatalabb generációhoz talán a leg-

rövidebb út a digitális eszközökön keresztül vezet.

A különleges oktatási és tudományos környezet a Dialógust kézbe vevő kedves olvasónak is azonnal szembetűnik, leginkább a képi világon hagyott lenyomatot: a klasszikus konferencia- és előadasképek helyett legtöbb esetben képernyőfotók örökítették meg az eseményeket az utókornak. Azonban, mint látni fogják, a nehezített terep sem a konferenciák minőségében, sem az oktató kollégák tudományos előmenetelében nem okozott fennakadást: több kiváló konferenciát szerveztek a kari intézetek és tanszékek, amelyekről tovább lapozva élményszerű beszámolót olvashatnak, továbbá jónéhány doktori fokozat-szerzésnek és habilitációnak is örülhettünk a 2020-as évben. A könyvbemutatók sem maradhattak el természetesen, élmény rovatunkban pedig a pandémia által keresztülhúzott, de így

is maradandó emlékekkel szolgáló oktatói és hallgatói külföldi kiküldetésekről született beszámolókat találják.

A karunk egyéb jelentős idei eredményeit, életképeit megörökítő írások után közösségünk néhány pótolhatatlan tagjáról emlékeztünk meg, akik már sajnos fizikailag nem lehetnek közöttünk, de az emlékek felidézése által mindig velünk lesznek.

Kicsit rendhagyó tehát az idei évünk, de kijelenthetem, hogy közösen az újabb kihívást sikerrel megugrottuk, a kari közösség ismét jelesre vizsgázott. Örömmel nyújtom át az ezt írásba foglaló kiadványunkat a tisztelt olvasóknak, s kívánom, hogy olyan érdeklődéssel lapozzák, mint ahogy a szerkesztőbizottság összeállította az Önök számára!

Tisztelettel,

Dr. Görög Márta
egyetemi tanár, dékán

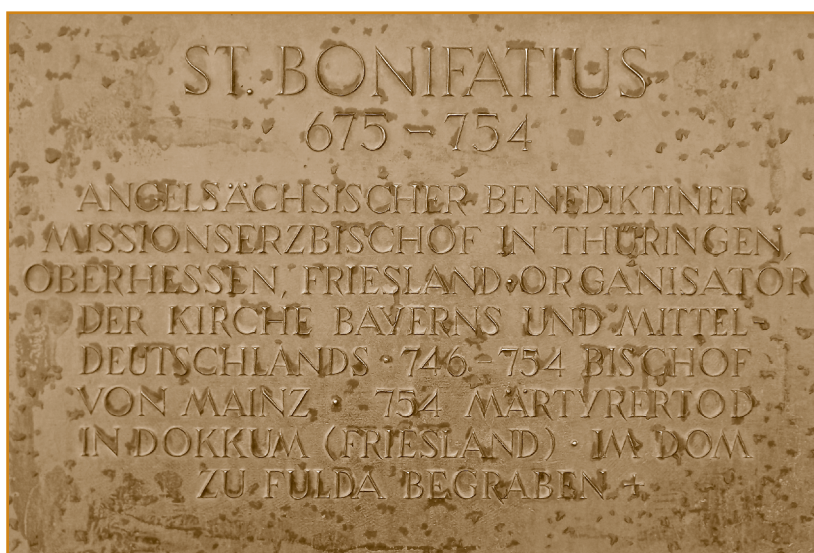

A szőke Tisza és az egyetem visszavárja alumnusainkat

Tartalom

Köszöntő	3
Konferenciák	7
Közbeszerzési konferencia az ELI-ben	7
COVID-19 és a jog	9
A tudományos diákköri munka ünnepe	10
Társadalomtudományi pályamunkák	13
Jogtörténelem online	15
PhD	17
Karunk új doktorai	17
Ámán Ildikó	17
Gizem Gültekin Várkonyi	20
Harkai István	24
Lukács Adrienn	26
Schultz Márton	28
Tribl Norbert	31
Habilitáció	33
Újabb habilitáció karunkon	33
Dr. Merkóvity Norbert	33
Szemle	35
Könyvünnep és könyvbemutatók	35
A jogos védelem teleologikus megközelítésben	42
Vajdasági könyvek szegedi bemutatója	44
Az Európai Unió joga a gyakorlatban – a Brexit után	46
Élmény	48
Erasmus a pandémia idején	48
Három hónap Goethe városában	51
Szociális jog nemzetközi vizeken – kétszer	54
Európa szívében: Genova	56
Alapítványi hírek	58
Könyvkiadás	58
Élet a Karon	59
Intézeti munka az integrációt követően	59
DIGICRIMJUS	64
Látható problémák, láthatatlan alkotmány?	65

MITRA	68
Európai kommunikáció az online térben	69
EPLO	72
Egyetemi és diákköri tapasztalatok hasznosítása az ügyvédek világában	73
In memoriam	77
Emlékezés a tudós főügyészre	77
Emlékezés Nagy Lajos professzorra	78
Elment a Mester...	79
100 éve született Antalfy György	81
Elköszönő levél	84
Krónika	88
Összefoglaló egy Bolyai kutatásról	88
Kari Hírek	91
Kitüntetések	91
Diplomaosztó	92

*Bajorország és Közép-Németország apostola, Szent Bonifác szobrának felirata
(53. oldal)*

Közbeszerzési konferencia az ELI-ben

2020. január 15-én a Szegedi Tudományegyetem közbeszerzési tárgyú konferenciát szervezett, Karunk Üzleti Jogi Intézetének szakmai segítségével. A konferencián a közbeszerzési eljárások előkészítését helyezték fókuszba neves hazai szakértők, a helyszínt pedig az ELI – ALPS Lézeres Kutatóközpont biztosította. A konferencia különlegessége, hogy Szegeden először került megrendezésre a kötelező FAKSZ továbbképzés keretében elismert, akkreditált képzés.

Intézetünk vezetője, *Gellén Klára* professzor asszony, a Szegedi Tudományegyetem oktatási rektorhelyettesének kezdeményezésére az SZTE Állam- és Jogtudományi Karának Üzleti Jogi In-

tézete által szervezett konferencia programjában a közbeszerzési szakma legnagyobb nevei jelentek meg előadóként olyan témákkal, amelyek a szakma iránt érdeklődőket a leginkább foglalkoztatják. Az Egyetem korábban már saját kollégáinak is tartott közbeszerzési tárgyú képzést, 2017 őszén pedig kifejezetten az egyetemi szférában dolgozó szakembereknek rendeztek hasonló konferenciát (lásd *Dialógus* 2017/21–23. p. – *a szerk.*). A 2020. januári esemény kiemelt értékét az adta, hogy a Miniszterelnökség által akkreditált, tanulmányi pontszerzési lehetőséget biztosító konferencia került megszervezésre, az Üzleti Jogi Intézet munkatársa, *Herczeg Ágnes* szakmai koordinálásával.

Az érdeklődő közönség

A konferencia központi témája a közbeszerzési eljárások előkészítése, amely a közbeszerzés egyik legfontosabb és legelső lépése. A konferencia témájának fókusza épp ezért a közbeszerzési eljárások átgondolt előkészítésére vonatkozott, ami az alapját jelenti egy sikeresen megvalósított közbeszerzési eljárásnak.

A konferencia résztvevőit az eseménynek helyszínt adó ELI Lézeres Kutatóközpont ügyvezetője, *Szabó Gábor* professzor úr köszöntötte. A szakmai program *Fendler Judit* megnyitójával vette kezdetét. Az SZTE kancellárja megemlítette, hogy a dinamikus beszerzési rendszer alkalmazása mint adaptív innováció egy olyan eljárési technika, amelyet Magyarországon a Szegedi Tudományegyetem elsőként alkalmazott sikerrel kutatás-fejlesztési és innovációs beszerzéseire.

Ezt követően *Rigó Csaba Balázs*, a Közbeszerzési Hatóság elnöke a ható-

sági közpénzek átláthatósága érdekében végzett tevékenységéről beszélt nyitóelőadásában. A konferencián előadást tartott *Kretter Diána*, a közbeszerzési felügyeletért felelős helyettes államtitkár, *Puskás Sándor*, a Közbeszerzési Döntőbizottság elnöke, *Kovács László*, a Közbeszerzési Hatóság főtitkára, *Nyikos Györgyi*, az NKE docense, *Botos Barbara*, az ITM klímapolitikáért felelős helyettes államtitkára, *Cser-Palkovics Tamás* ügyvéd, *Nagy Paulina*, az SZTE beszerzési igazgatója és *Hegyes Péter*, az SZTE ÁJTK Üzleti Jogi Intézetének adjunktusa.

A konferencián több mint száz közbeszerzési szakértő vett részt az ország minden pontjáról, amelyen a kiemelten fontos szakmai ismeretek megszerzése mellett a konferencián való részvételt a Miniszterelnökség akkreditációért felelős egysége 3 tanulmányi pontértéssel ismerte el.

dr. Herczegh Ágnes
tanársegéd

A résztvevők még személyes hallgathatták az érdekes előadásokat

COVID-19 és a jog

Konferenciák a Nemzetközi Magánjogi Tanszék szervezésében

A COVID-19 koronavírus a 2020-as év meghatározó jelensége volt, a társadalom minden szegletében kifejtette hatását. A hétköznapiak menetrendje megváltozott, a különböző járványügyi korlátozások következtében az emberek mindennapjai, szokásai szükségszerűen megváltoztak. Ezek a változások pedig kihatottak a társadalmi élet minden területére, többek között, a munkavégzésre, a gazdasági működésre és az oktatásra. Az érintett területek közül nem hagyhatjuk ki a jogtudományt sem.

A Nemzetközi Magánjogi Tanszék így megrendezte a 'Rendkívüli helyzetek és jog: kalandozások a jog peremvidékén a COVID-19 apropóján' című doktorandusz-konferenciát. Ennek célja az volt, hogy lehetőséget biztosítsunk doktoranduszoknak a nézeteik megosztására, egymás munkáját segítsék a COVID-19 jogi kutatásában. A konferencia eredményesen zárult két szekcióban, magyar és angol nyelven, 2020. szeptember 24-én és

2020. október 8-án. A járványhelyzetre tekintettel mindkét konferencia *online* formában került megtartásra, a magyar szekcióban tíz előadóval, az angol szekcióban tizenhárommal. A szegedi többség mellett más egyetemekről is érkeztek előadók. A szekciók vezetését tanszékünk, ill. karunk oktatói látták el: Nagy Csongor István egyetemi tanár, Révész Béla egyetemi docens, Vig Zoltán egyetemi adjunktus és Hajdu Gábor PhD hallgató. A kutatók olyan változatos magyar és nemzetközi vonatkozású témákat vizsgáltak előadásaikban, mint az önkormányzatok szerepe a járványhelyzetben, ezen belül is különösen a polgármesterek szerepvállalása, a koronavírus e-kereskedelemre gyakorolt hatásai, a választott bíraskodással kapcsolatos változások, vagy a bangladesi textilmunkásokat érintő negatív munkajogi fejlemények.

A konferencia segítségével a résztvevők betekintést nyerhettek a COVID-19 és a jogtudomány viszonyába, a dokto-

Angol konferencia

Online prezentáció a magyar nyelvű szekcióban

randuszkok által bemutatott kutatások révén pedig egy átfogó képet kaptak a viszony legérdekesebb aspektusairól. A konferencia során vizsgált kérdések nem fogják elveszteni jelentőségüket a járványhelyzet megszűnésével sem, hisz az e hosszú időszak alatt felgyülemlett változásoknak maradandó vagy legalábbis hosszútávú kihatása lesz, és ez

a jogtudományra is igaz. A koronavírus következtében produkált jogi innovációk, válságkezelési technikák a jövőben is alkalmazhatók lesznek. A konferencia eredményeiről kötet is készül, ami- ben az olvasók is megismerhetik a konferencia során bemutatott kutatásokat.

*dr. Hajdu Gábor
PhD hallgató*

A tudományos diákköri munka ünnepe

Kari Tudományos Diákköri Konferencia

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara 2020. november 5-én tartotta meg az Állam- és Jogtudományi Kari Tudományos Diákköri Konferenciát, amelyen a résztvevőknek lehetőségük nyílt a 35. Országos Tudományos Diákköri Konferenciára kvalifikálniuk magukat. A Karon folyó eredményes tehetséggondozást hűen tükrözi, hogy 32 hallgató nevezett be a diákköri konferenciára. A résztvevők

négy tagozatban versenyeztek egymással, amelyek a következők voltak: Közjogi Tagozat, Bűnügyi Tudományok Tagozat, Civilisztikai Tudományok Tagozat, Üzleti Jogi Tudományok Tagozat. A vírushelyzet miatt felfüggesztett jelenléti oktatás okán a Coospace-rendszer BBB felületén keresztül *online* valósulhatott meg a rendezvény.

A digitális színtérbe való átállás azonban nem akadályozta meg, hogy az

állam- és jogtudományi diákköri hagyományokhoz híven az előadók munkáját hallgatói opponensek bírálják, amelynek köszönhetően diszkusszió is kialakulhatott az egyes előadások után. Remek alkalmat kínált így a rendezvény a felkészülésre az opponensek számára is, akiknek ugyanezen minőségükben lehetőségük nyílik az Országos Tudományos Diákköri Konferencián is részt venni. A bírálóbizottsági teendőket pedig a Kar oktatói vállalták magukra, akiknek áldozatos munkáját ezúton is hálásan köszönjük.

A zsűrik a bemutatott dolgozatok mindegyikét alkalmasnak ítélték az országos versenyen való részvételre, így az előnevezettekkel együtt az OTDK Állam- és Jogtudományi Szekciójába 34 dolgozattal neveztek karunk hallgatói, míg a Had- és Rendészettudományi Szekcióba is kvalifikált a résztvevők közül két diák. A konferencia az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által kiírt 'A hazai Tudományos Diákköri műhelyek és rendezvényeik

támogatása – SZTE ÁJTK Tudományos Diákköreinek támogatása (2019–2020)' című, NTP-HHTDK-19-0035 kódjelű pályázat támogatásával valósult meg.

Bűnügyi Tudományok Tagozat

1. helyezett

Botos Mihály: A véleménynyilvánítási szabadság büntetőjogi korlátairól alkotmánykonform értelmezésben (témavezető: *Dr. Gál Andor* adjunktus)

2. helyezett

Görbe Boldizsár: A katona büntetőjogi fogalma. Érvelés egy fogalom teljességéért (témavezető: *Dr. Törő Sándor* c. egyetemi docens és *Dr. Karsai Krisztina* egyetemi tanár)

3. helyezett

Mátyus András: A polgári jogi igény érvényesítésének elméleti és gyakorlati problémái (témavezető: *Dr. Szomora Zsolt* egyetemi tanár)

Különdíj

Kraivich Dorina: Tettesi életkor szabályozásának kérdései a tizenkettedik életévét be nem töltött sérelmére elkövetett szexuális erőszak vonatkozásában

UsedSoft vs. Oracle

- ▶ Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (Bundesgerichtshof):
 1. A szoftver licenckulcsának második (vagy későbbi) megszerzésekor lehet-e jogkimerülésre hivatkozni?
 2. fizikai hordozó (CD/DVD) helyett immateriális forma (letöltés): Kimerül a terjesztési jog?
- ▶ Európai Unió Bírósága (EUB):
 - ▶ Szoftver-irányelv (2009/24/EK) 4. cikk (2) bekezdés alapján a terjesztés joga kimerül, ha a számítógépi program valamely példányát a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más személy a Közösségen belül eladta.
 - ▶ Az Oracle gyakorlata eladást, nem felhasználási szerződést eredményezett
 - ▶ nem minősül nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételnek
 - ▶ megtörtént az első tulajdontruházás
 - ▶ TELJESEN LEGÁLIS A HASZNÁLT SZOFTVEREK TOVÁBBTEREKESESE

Kari TDK

(témavezető: *Dr. Molnár Erzsébet* adjunktus)

Legjobb opponens-díj

Váczai Kristóf

Közönségdíj

Urbán Dávid: Egyes büntető eljárásjogi kérdések az Európai Ügyészség jövőbeni működésével kapcsolatban (témavezető: *Dr. Fantoly Zsanett* és *Dr. Karsai Krisztina* egyetemi tanárok)

Civilisztikai Tudományok Tagozat

Megosztott 1. helyezett

Mátyus András: A sérelemdíj funkcióanalízise (témavezető: *Dr. Görög Márta* egyetemi tanár)

Nagy Botond: Az elítéltek vagy egyéb jogcímen fogvatartottak alapvető jogait sértő elhelyezési körülmények miatti sérelemdíj iránti igények joggyakorlata (témavezető: *Dr. Görög Márta* egyetemi tanár és *Dr. Juhász Zsuzsanna* egyetemi docens)

3. helyezett

Kócsó Martin: A gyógyszerhamisítás vizsgálata a szellemi alkotások jogának

tükrében, különös tekintettel az egyes iparjogvédelmi vonatkozásokra (témavezető: *Dr. Görög Márta* egyetemi tanár)

Különdíj

Gubacsi Ildikó: Gyermeki jogok Magyarországon. A Gyermek Jogainak Bizottsága Magyarország hatodik időszakos jelentése kapcsán tett záró észrevételeinek, továbbá a Gyermekjogi Civil Koalíció Alternatív jelentésének tükrében (témavezető: *Dr. Hegedűs Andrea* egyetemi docens)

Legjobb opponens-díj

Salgó Nóra

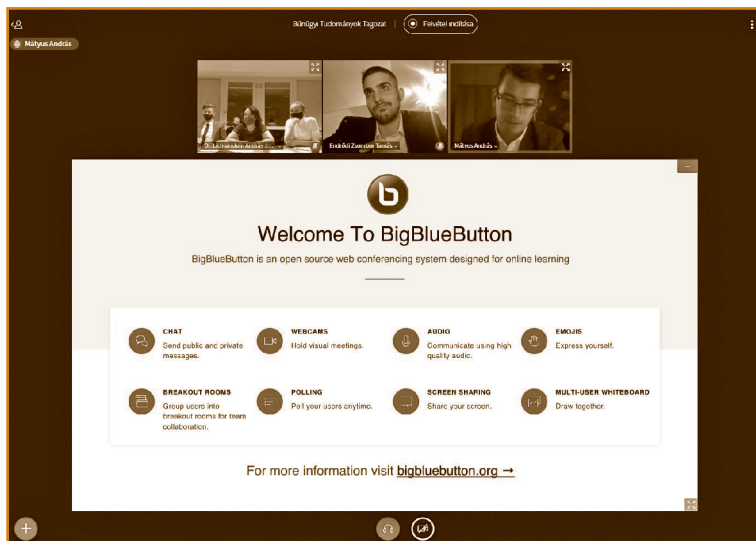
Közjogi Tagozat

1. helyezett

Sevaracz Luca: Hogyan tovább, semleges állam? A közhatalmi szervek semlegességének múltja, jelene és jövője a választási kampányban (témavezető: *Dr. Sulyok Márton* adjunktus)

2. helyezett

Illyés Dániel: „Miért piszkálnak?” A közoktatásban megvalósuló bullying és a diákok védett tulajdonságainak kapcsolata a magyar intézményrendszerben

Mátyus András

(témavezető: *Dr. Pongó Tamás* adjunktus)

3. helyezett

Mihaljevic Anna: Manifesztálódhatnak-e a gyakorlatban kellő mértékben a nemzetiségek jogai? (témavezető: *Dr. Siket Judit* adjunktus)

Különdíj

Juhász Marina: Mission (im)possible? Avagy az emberi jogok érvényesítésének jelenlegi lehetőségei napjaink Afrikájában (témavezető: *Dr. Kertészné Dr. Váradi Szilvia* adjunktus)

Varga Benedek: A Legfelső Honvédelmi Tanács közjogi helye és tevékenysége a Horthy-korszakban (témavezető: *Dr. Varga Norbert* egyetemi docens)

Legjobb opponens-díj

Vicai Ivett

Üzleti Jogi Tudományok Tagozat

1. helyezett

Horváth Regina: A mesterséges intelligencia alkalmazásának hatása az adatvédelemre és annak uniós szabályozására

(témavezető: *Dr. Gellén Klára* egyetemi tanár és *Dr. Kertészné Dr. Váradi Szilvia* adjunktus)

2. helyezett

Gardi Annamária: Az online vásárlások E-volúciója, avagy a területi alapú tartalomkorlátozás tilalmának jogi szabályozása az Európai Unióban (témavezető: *Dr. Gellén Klára* egyetemi tanár és *dr. Labancz Andrea* tanársegéd)

3. helyezett

Varga Dóra: A digitális szolgáltatások adóztatásának kihívásai az Európai Unió Bíróságának egyes egyedi döntéseinek fényében (témavezető: *Dr. Kampler Béla* egyetemi docens és *dr. Gyenge Balázs* tanársegéd)

Különdíj

Galina Ildikó: A XXI. század New Deal-je, avagy a digitális fogyasztóvédelem kihívásai (témavezető: *Dr. Kertészné Dr. Váradi Szilvia* adjunktus)

Legjobb opponens-díj

Szatmári Botond

Dr. Pétervári Máté
adjunktus

Társadalomtudományi pályamunkák

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Tudományos Diákköri Tanácsa 2020. november 9-én rendezte meg a XXXV. OTDK Társadalomtudományi Szekciójának kari fordulóját. A rendezvényt az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által kiírt 'A hazai Tudományos Diákköri műhelyek és rendezvényeik támogatása – A jogi kari hallgatók és a középiskolás diákok bevonása az egyetemi tudományos életbe (SZTE-ÁJTK)' című, NTP-HHTDK-20-0068 kódjelű pályáza-

ta támogatta.

A járványhelyzet miatt pályamunkáikat a hat nemzetközi tanulmányok és a hat politikatudomány szakos hallgató három tagozatban, *online* formában mutatta be. A nagy érdeklődéssel kísért versenyen a szakmai zsűri az alábbi helyezéseket osztotta ki:

Nemzetközi Tanulmányok Tagozat

1. helyezett

Frolyó Karolina: NATURA 2000, az európai biológiai sokféleség védelmé-

Munkában a Társadalomtudományi Szekció

nek szolgálatában (témavezető: *Dr. Sziebig Orsolya Johanna* adjunktus)

2. helyezett

Simic Szabaszián: A védelmi felelősség: Egy ígéretes koncepció bemutatása (témavezetők: *Dr. Kertész Dr. Váradi Szilvia* adjunktus és *Dr. Hárs András*)

3. helyezett

Pintér Katalin Gyöngyi: Klímaváltozás, egyes jelentős kibocsátók klímaintézkedései (témavezető: *Dr. Farkas Csamangó Erika* adjunktus)

Politikatudományok I. tagozat

1. helyezett

Kéfer Ádám: Az inkumbencia hatásának vizsgálata a magyar országgyűlési választásokon 1994–2018 (témavezetők: *Dr. Merkovity Norbert* egyetemi docens és *Stumpf Péter Bence* tudományos segédmunkatárs)

2. helyezett

Herczeg Sándor Lajos: Női szerepek a magyar országgyűlésben 1990–2018 (témavezető: *Szakács Ildikó Réka* mesteroktató)

3. helyezett

Békefi Ákos: Kommunista utódpartok a Visegrádi Négyek országaiban (téma-

vezetők: *Dr. Merkovity Norbert* egyetemi docens és *Stumpf Péter Bence* tudományos segédmunkatárs)

Politikatudományok II. tagozat

1. helyezett

Csily Fruzsina: Politikai kommunikáció a közösségi média korában (témavezető: *Dr. Merkovity Norbert* egyetemi docens)

2. helyezett

Bite Vivien: Politikai álhírek (témavezető: *Szakács Ildikó Réka* mesteroktató)

3. helyezett

Süli Szabina Mercédesz: A ráhatás művészete, 'infernalizmusa' (témavezető: *Dr. Révész Béla* egyetemi docens)

A konferencia önálló tagozataként került sor a középiskolás diákok előadásaira. A tagozatot a zsűri elnöke, *Dr. Homoki-Nagy Mária* egyetemi tanár (Magyar Jogtörténeti Tanszék) nyitotta meg, a zsűri további két tagja *Dr. Pétervári Máté* adjunktus, valamint *dr. Hussein Jasmine* PhD hallgató voltak. A rendezvényen elsőként *Kréz Gellért* (Gödöllői Református Líceum Gimnázium) tartott előadást „Czetz János az 1848–49-es szabadságharcban, avagy a

szabadságharc legfiatalabb honvédtábornoka” címmel. Előadásában részletesen ismertette a Czetz nevéhez köthető katonai műveleteket, valamint átfogó képet adott az 1848-49-es szabadságharc honvédtábornokának életútjáról.

Őt követte *Topor Nikol* (Szegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium), aki „A nagy szegedi boszorkányper” című

előadásában részletezte a szegedi boszorkányperekig vezető utat, és azok lefolyását. Az előadásokat követően rövid diszkusszió, valamint értékelés következett, végül pedig az eredményhirdetés, ahol Kréz Gellért első, Topor Nikol pedig második helyezésként részesült.

*Szakács Ildikó Réka msteroktató és
Hussein Jasmine PhD hallgató*

Jogtörténelem online

Jogtörténeti tudományos diákkörök országos seregszemléje

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Magyar Jogtörténeti Tudományos Diákköre 2020. november 26-án rendezte meg a Jogtörténeti Tudományos Diákkörök Konferenciáját, amelynek célja a jogtörténeti kutatással foglalkozó graduális hallgatók számára lehetőséget biztosítani eredményeik ismertetésére. A kezdeményezést nagy érdeklődés övezte, így az első alkalommal meghirdetett rendezvényen tizenegy dolgozat bemutatására kerülhetett sor. A konferencia országos jellegét hűen tükrözi, hogy hét egyetem is előadással képviseltette magát a konferencián. A vírushelyzet okán a szimpózium az *online* térben valósulhatott meg.

A rendezvényt *Homoki-Nagy Mária* professzor asszony, az SZTE-ÁJTK Magyar Jogtörténeti Tanszékének vezetője nyitotta meg. Először a Büntetőjogtörténeti Tagozatban ismertetették a hallgatók a dolgozataikat. Elsőként a Nemzeti Közszerológati Egyetemről érkező *Barta János* mutatta be a gróf Zichy Ödönnel szemben 1848-ban

lefolytatott eljárást, majd *Győri Ágoston*, a Debreceni Egyetem hallgatója ismertette a debreceni kollégiumi fegyelmezések 19. századi gyakorlatát. Végül a tagozat lezárásaként *Horváth Viktor* és *Kukla Zsuzsanna* együttesen vázolta a gyűjtögetés jogkövetkezményeit a germán szokásjogban összevetve a római joggal, akik a Szegedi Tudományegyetem Európai Jogtörténeti Tanszékének színeiben vettek részt a konferencián. A tagozat levezető elnöke *Varga Norbert*, a Szegedi Tudományegyetem Magyar Jogtörténeti Tanszékének docense volt.

A második tagozat a magánjogtörténeti témájú dolgozatokat gyűjtötte egy csokorba, amelynek moderálását *Homoki-Nagy Mária* vállalta magára. A Debreceni Egyetem oktatói által felkészített *Joó László Ádám* egy izgalmas témát dolgozott fel, ugyanis a második bécsi döntés után Magyarország számára visszajuttatott Észak-Erdély házassági vagyonjogával foglalkozott. A győri Széchenyi István Egyetem diákköröse, *Keszei Franciska* a végrendeletek néprajzi és jogi vetületeit

Sallai Balázs előadás közben

ismertette 18. századi példák alapján, míg *Rácz Anikó* a francia házassági jog 19. századi történetének egyes elemeit mutatta be a pécsi jogtörténeti műhely reprezentánsaként.

Az utolsó tagozat a délután folyamán a közjogtörténeti kutatási eredmények ismertetését fogta össze, amely így öt előadásból állt. A szekciót vezető *Pétervári Máté* elsőként az ELTE diákjának, *Kurunczi József Benedeknek* adta meg a szót, aki az Amerikai Egyesült Államok alkohol- és drogpolitikáját boncolgatta történeti szempontból a szesztilalmat és a drogok elleni fellépést fókuszba helyezve. *Levstok Benedikt*, a Szegedi Tudományegyetem Európai Jogtörténeti Tanszékének elsőéves diákköröse Ferenc Ferdinánd személyes profilját, életrajzát vázolta fel. *Sallai Balázs* dualizmus kori közigazgatási témát vizsgált, ugyanis *alma mater*ének székhelyén található levéltári források alapján elemezte egy debreceni fegyelmi ügy hátterét. A Károli Gáspár Református Egyetemen folyó eredményes diákköri

kutatómunka bizonyítékeként *Schlachta Boglárka Lilla* a bírák fegyelmi ügyeit vizsgálta szintén levéltári források figyelembevételével. *Varga Benedek* pedig egy, a Horthy-korszakban létrehozott államszerv, a Legfelső Honvédelmi Tanács történeti bemutatását célozta meg – a szegedi jogtörténeti iskola hagyományait követve – levéltári források felhasználásával.

A rendezvényt a jogtörténeti műhelyek részéről övező pozitív fogadtatást jól mutatta, hogy a témavezetők is szinte kivétel nélkül becsatlakoztak a tudományos tanácskozáshoz, amely így kiváló találkozási lehetőséget teremtett az ország jogtörténészeinek. Emellett záróbeszédében *Homoki-Nagy Mária* is kiemelte, hogy a szakmai kapcsolatok erősítésének fontos része egymás munkájának megismerése, amely e rendezvény célja is volt. A rendezvény a hallgatók 35. OTDK-ra való felkészülését is eredményesen szolgálta.

Dr. Pétervári Máté
adjunktus

Karunk új doktorai

Ámán Ildikó „A felsőfokú oktatási igazgatás története Magyarországon, különös tekintettel a jogászképzésre. Fejezetek a kolozsvári és a szegedi jogi oktatás köréből” címmel védte meg a doktori értekezését.

Doktori értekezésem fő témája a jogászképzés hazai történetének megismerése volt, kiemelt figyelemmel a Ferenc József Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán folyó jurátus képzésre. A témaválasztás okát az adta, hogy a centenárium közeledtével elengedhetetlen végigtekintenünk egyetemünk történetén, ugyanakkor meg kellett állapítanom, hogy az általam választott téma meglehetősen alulkutatott. Mindennek oka elsősorban abban keresendő, hogy viszonylag kevés levéltári kútforrás áll rendelkezésre Magyarországon.

A egyetem történetében a Jog- és Államtudományi Kar kiemelkedett azzal, hogy a hallgatók jelentős számát a fakultáson oktatták, illetve a szociális- és társadalmi életből is a joghallgatók vették ki leginkább a részüket. Részletesebben foglalkoztam a fiatal jogászhallgatók tanulmányi teljesítményével, hiszen sokan közülük később tudományos és politikai szaktekintélyekké nőttek ki magukat, köztük a két *Kolozsváry* professzor: *Kolozsváry Sándor* és fia, *Kolozsváry Bálint*. A hallgatók jelentős része a szegedi időszakban aktív politikai tevékenységet folytatott, különböző bajtársi egyesületekben működtek. Mind közül a Turul Szövetség jogászokat tömörítő alszervét, a Werbőczy Bajtárs Egyesületet emelném ki.

Ámán Ildikó

Disszertációmban arra törekedtem, hogy a hazai felsőfokú jogi oktatás történetének közel 200 évét – a *Ratio Educationistól* egészen 1940-ig – mutassam be, ugyanis ekkor Szegeden *de jure* egy új felsőoktatási intézmény, a Horthy Miklós Tudományegyetem jött létre. Fontos figyelembe venni azt is, hogy milyen történelmi környezetben működött az egyetem, hiszen a kolozsvári-szegedi *universitas* históriája a magyar múlt viszonyosságait is hűen tükrözi.

A fentebb felvázolt témához nem csak a későbbi szakirodalmat, hanem a jogtörténeti munkához elengedhetetlen korabeli szakkönyveket, levéltári forrásokat is igyekeztem felkutatni. A meglévő és elérhető szak- és joganyagok felhasználásának viszonylagos teljességére törekedtem, ugyanis a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának iratai rendkívül hi-

ányosan állnak a kutatók rendelkezésére. Értekezésemben elsősorban hat kérdésre kerestem a válaszokat, amelyek szerkezetileg egy-egy-egy fejezetet ölelnek fel.

1. Disszertációmban először az osztrák képzés ismertetését tűztem ki célul, amely esetében különösen *gróf Leo von Thun-Hohenstein* birodalmi kultuszminiszter szerepét szándékoztam bemutatni, illetve az osztrák jogászképzés szisztematizálását feltárni. A Habsburg-restauráció idején sorsdöntő változások következtek be a jogi oktatásban, azonban ezeknek voltak pozitív hatásai is, hiszen a tanszabadság megvalósítása, az egyetemi kari testületek kialakítása olyan újdonságok, amelyek mind a mai napig az egyetemi lét, autonómia alapját képezik. Az olmtüzi alkotmány kibocsátásától kezdve a magyarországi területek szintén részét képezték az Osztrák Császárságnak, amely azzal a következménnyel járt, hogy az osztrák jogszabályok általában a magyar részekre is egyazon hatállyal terjedtek ki, közöttük az oktatásra vonatkozóak is.

2. A második célom a magyar jogászképzés hazai szabályozásának a felkutatása volt, ezen belül is, hogy mely jogszabályok voltak azok, amelyek leginkább determinálták a kérdést, különös tekintettel a jog- és államtudományi diplomák megosztottságára és annak kialakulására. Az osztrák-magyar kiegyezést követően, 1874-ben került sor az első gyökeres, mindent felölelő reformra, ugyanis azon évben fogadták el a jog- és államtudományi képzés kétválasztását, amely ezt követően közel 70 évig állt fenn. A kiegyezés utáni igazságszolgáltatási, bírósági szervezeti, valamint politikai és közigazgatási reformoknak jelentős hatásuk volt, ugyanis egyre nagyobb mennyiségű szakhivatalnokra volt szükség az államnak, akiket

a jogakadémiák biztosítottak. Ezen intézményekben a képzés még távol állt az egyetemtől, így az eltéréseket és az időközbeni színvonalcsökkenést meg kellett szüntetni. Mindennek a legkevésbé költséges módját a jogakadémiák felkarolása és az egyetemi képzéssel való egy szintre hozása jelentette. Továbbá ezen témán belül külön figyelmet fordítottam a hazánkban lezajlott egyetemalapításokra, különösen az 1912. évi – debreceni és pozsonyi – tudományegyetemek létrehozására. A kolozsvári tudományegyetem felállítása (1872) külön fejezetben került megtárgyalásra, tekintettel arra, hogy a Jog- és Államtudományi Karának múltja szorosan kapcsolódik a Kolozsvári Királyi Jogakadémia történetéhez, ezáltal a jelenleg is létező szegedi jogászképzéshez.

3. Harmadik tételként a karunkon oktató professzorok megismerését tűztem ki célul, ugyanis a kolozsvári primér források szűkösségére való tekintettel a Kar történetét teljeskörűen nem lehetséges bemutatni. A mozaik hiányzó elemeinek kitöltésére, így a jogi kar megismerésére, az ott kutatást és oktatást végző professzorok személyes és tudományos életrajzának felkutatásán keresztül lehet legkifejezöbben ismeretet szerezni. Terjedelmi és téma-választási okból kifolyólag a kutató professzorok körét szükségesnek ítélttem leszűkíteni. Jegtörténeti munka lévén, választásom a kolozsvári és a szegedi időszakban a jegtörténeti tanszék vezetésével megbízott tanárok életrajzainak a felkutatására esett: *Óvári Kelemen, Bochkor Mihály, Ereky István, Iványi Béla. Kolosváry Sándor* egész tudományos pályafutása alatt a leghűségesebb alkotótársa volt Óvári Kelemennek, közösen hozták létre a legnagyobb jegtörténeti alkotásaikat, ezen okból kifolyólag tér-

tem ki külön Kolosváry Sándor szakmai és magánéleti pályafutására.

4. Tekintettel arra, hogy 1921-ben Szegedre költözött a tudományegyetem, kérdésként merült fel, hogy Szeged milyen erőfeszítéseket tehetett azért, hogy az első világháborút követően oda kerülhessen az intézmény, illetve, hogy ezzel kapcsolatban az országgyűlési viták során milyen tartalommal merült fel az egyetem kérdése, ugyanis ezeken keresztül megismerhetjük a korszak politikai álláspontját, pontosabb képet kaphatunk az egy-egy jogszabályt megelőző szakmai és politikai vitákról is.

Első körben a kolozsvári tudományegyetem Szegedre való költözését és annak előzményeit szerettem volna sorra venni. Levéltári kutatómunkám során szembesültem azzal, hogy a város már 1790-től kandidált saját felsőfokú intézményekért, amelyek közül az egyik egy jogakadémia volt, a másik maga az egyetem. Szeged városa rendkívül kitartónak mutatkozott, ugyanis a jogakadémia felállítása ügyében hétézer intéztek feliratot az uralkodóhoz; az egyetem tárgyában pedig nyolcszor. Ezen legutolsó év: 1911. volt a legfájóbb vesztesége Szegednek, ugyanis a későbbi két nyertes várossal – Debrecennel és Pozsonnyal – szemben őt tartotta a legesélyesebbnek a közvélemény és a sajtó egyaránt. Amiatt vettem sorra az országgyűlési vitákat, hogy megérthessük, melyek azok az okok, amelyek Szeged bukásához vezettek a versengésben, majd 10 évvel később mi okból nyerte el mégis az egyetem befogadásának a lehetőségét.

5. A kolozsvári levéltári kutatásom során kérdésként fogalmazódott meg bennem, hogy a kiemelkedő hallgatók tudományos életéről találhatók-e részletesebb adatok, ha igen, akkor ezek

milyen módon és szempontok szerint rendszerezhetők. Továbbá ismert volt számomra, hogy a fiatal egyetemi hallgatóság egy része a Horthy-korszakban aktív politikai tevékenységet vállalt, így szerettem volna megtudni, hogy a szege-di jogi kari hallgatók részt vettek-e politikai megmozdulásokban, vagy milyen más módon vállaltak ezekben szerepet?

A kiemelkedő hallgatók tudományos szakmai pályafutásának a felkutatása több nehézségbe ütközött, különös tekintettel arra, hogy ezen bázis több ezer személyt ölelt volna fel, azok szociológiai elemzésére a terjedelmi korlátokra való tekintettel nem vállalkozhattam. Helyette a fiatalok szakmai pályafutására igyekeztem figyelmet fordítani, amelynek megismerése során figyeltem fel a *sub auspiciis* avatásra, amelynek révén egy kisebb szeletét volt lehetőség a hallgatóknak megvizsgálni. A teljességre való törekvés jegyében vettem sorra a *sub auspiciis Regis* és *Gubernatoris* avatottakat; ezek ugyanazon kitüntetéses doktoravatás más-más elnevezését takarják, de különböző politikai és közjogi helyzetben.

Az egyetemi diákság – Debrecenhez hasonlóan – Szegeden is aktív szerepet vállalt a zsidó hallgatók tanulmányainak a megnehezítésében vagy akár elletetlenítésében az 1930-as évek elején. Munkámban ezen politikai tevékenységnek egy szűk metszetéről szándékoztam képet adni. Mindezek mellett az egyetemi polgárok a két világháború közötti időszakban békés politikai tevékenységet is kifejtettek, amely a jogászok esetében a Werbőczy Bajtárs Egyesület berkeiben belül valósult meg. Tekintettel arra, hogy Ausztriában a hasonló jellegű csoportosulásoknak jelentős történelmi gyökere volt – amelyek mind a mai napig érződnek –, így azok tevékenységét is

áttekintettem.

Látható, hogy egy felsőoktatási intézmény történetének a megismeréséhez legalább két információ szükséges: az egyik, hogy kik oktattak ott, és a második, hogy kiket. Az elsőre válaszolva tekintettem végig a témához kapcsolódó jogtörténész professzorok életét és tudományos pályafutását a kutatott időszakban. A hallgatók kapcsán fontosnak tartottam az előmenetelük megvizsgálását, amelyet álláspontom szerint a bemutatott kitüntetéses avatások fejének ki legjobban.

6. Értekezésem utolsó célkitűzéseként az 1940. évi egyetemi visszaköltözéssel kapcsolatosan kerestem a sarokpontokat. Az egyetemtörténetben jártas kutatók számára ismert, hogy a második bécsi döntés következtében 1940-ben megtörtént Észak-Erdély Magyarország-hoz csatolása, és ennek következtében a Ferenc József Tudományegyetem visszaköltözött még azon évben az anyavárosába. Célom volt megismerni a költözés egyéb okait és a megvalósításának körülményeit és nehézségeit. Hiszen Szeged ebben az esetben elveszítette azt

a felsőoktatási intézményt, amelyért a századfordulót megelőzően évtizedekig küzdött, míg Kolozsvárnak és az országnak áldozatokkal kellett szembenéznie, hogy visszafogadja korábbi egyetemét, miközben a politikai helyzet egyre romlott.

Megállapítható, hogy Szeged tulajdonképpen 'nyert' ezzel a veszteséggel, hiszen az ideiglenesen ott megszállt egyetem helyét egy új, kizárólag szegedi foglalta el. Szeged ekkor lett igazán és maradéktalanul egyetemi varossá, ugyanis a kolozsvári tudományegyetemet 1921-ben kizárólag áthelyezték, *de iure* nem alapították. Az ország szempontjából a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem újranyitása volt a legfontosabb, de a Horthy Miklós Tudományegyetem megnyitása is fényes keretek között valósulhatott meg. Nem elhanyagolható, hogy a szükséges jogszabályok megalkotása és a két intézmény megszervezése alig két hónap alatt lezajlott, miközben az ország a háború szélén állt.

Dr. Ámán Ildikó

Gizem Gültekin Várkonyi „Applicability of General Data Protection Regulation on Household Social Robots” címmel védte meg doktori értekezését.

Témámmal 2016-ban kezdtem el foglalkozni, amikor az ezen technológiához tartozó fejlesztésekre fordított erőfeszítések drasztikusan megnöttek, legalábbis az USA-ban és Kínában. Az igaz, hogy a mérnöki tudás és az olcsó hardver hozzáférhetősége segítette ennek a technológiának a fejlődését. Mindezek mellett a nagy adattömeg gyorsította fel az ágazatot. Az internet

Gizem Gültekin Várkonyi

általi összekapcsolódás lehetővé tette, hogy mindenki egyszerűen hozzon létre és osszon meg adatokat. A mesterséges intelligencia segítségével az önkéntesen szolgáltatott adatokat, a szolgáltatók, akik adatkezelők, felhasználják értékes személyes profilok kialakításához és személyes szolgáltatások nyújtásához. Valójában a személyes adat a mesterséges intelligencia vére, mivel az algoritmusok által analizált személyes adat, amely az agyukat alkotja, az életük forrása. A háztartási szociális robotok betegeket, gyermekeket vagy csupán a mindennapi életünket segítő tevékenysége elképzelhetetlen lenne személyes adatok nélkül. A jogszerű személyes adatfeldolgozás az egyik alapvető jog, amelyet minden nemzetközi egyezmény, továbbá az EU minden tagországnak alkotmánya elismer. Európában a személyes adatok feldolgozására vonatkozó szabályok a GDPR-ban találhatók, mely átfogó jogokat biztosít a személyes adat tulajdonosának, akit érintettnek nevezünk.

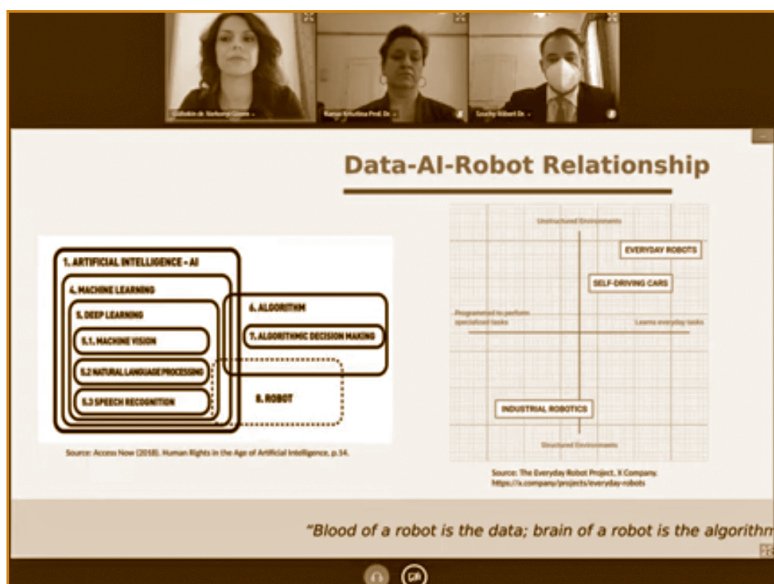
A szociális robot fizikai testtel rendelkező mesterséges intelligencia, amely felszerelt minden adottsággal, hogy a környezetből, vagy közvetlen a szociális interakciókból adatokat gyűjtsön, és személyes szolgáltatásokká alakítsa őket mesterséges intelligenciát használó alkalmazások segítségével. A kutatásom során több problémát találtam technikai, jogi és gyakorlati oldalról a szociális robotok GDPR-nak megfelelő működtetésével kapcsolatban. Ezek alkotják a disszertációim címében is megjelenő ‘alkalmazhatóság’ kifejezést.

A problémafelvetés

Technikai oldalt megvilágítva a gépi tanulás – mely az a mód, ahogyan a robotot megtanítjuk az adatok elemzésére – alapvetően személyes adatokat

szükségszerűen tartalmazó tanítási kifejezésekből áll. Különösen a megerősítő tanulás típusú tanítási technikák esetében, a robot közvetlen kapcsolatban áll a felhasználóval, így a robot jobban megérti a felhasználó igényeit, és valós idejű adatgyűjtésre képes. Ezek többnyire kivonatolt személyes adatok, amelyek csak a robot által előre meghatározhatók a komplex matematikai és statisztikai számításokon keresztül, amit a nagy mennyiségű adaton végez. A robotok tervezésük alapján kiszámíthatatlanok, tekintettel arra, hogy különböző következtetésekre juthatnak a létező adatokból azok céljának megváltoztatásával. Ennek az adatfeldolgozásnak az eredménye egy más formátumú új személyes adat, mint például a százalék, mely a GDPR szerint nem tekinthető személyes adatnak, az adat céljának megváltoztatása az érintett hozzájárulása nélkül pedig nem engedélyezett.

A második probléma a szociális robotok humanoid kinézete, illetve viselkedése, és ezek mellékhatásai a GDPR alkalmazhatóságára. Annak ellenére, hogy a robotokat tudatosan úgy tervezzük, hogy elnyerjék az emberek bizalmát, az *Uncanny Valley* – amely nem feltétlenül megfelelő reakció adását jelenti az emberek felé – felvet néhány kérdést. A humanoid jelleg segítségével rá tudják venni az embereket, hogy változtatásnak viselkedésükön. Ez a viselkedés valóban több információt közölhet az érintettekkel kapcsolatban anélkül, hogy átgondolnák a kockázatokat. Jelenleg nincs olyan jogszabály, amely megakadályozná a tervezőket olyan termékek létrehozásában, amelyek érzelmi kapcsolat kialakítására ösztönzik a felhasználókat. A GDPR alapján ismét a felhasználó hozzájárulására lesz szükség az ilyen alkalmazások üzemeltetéséhez.

Részlet a prezentációból

A hozzájárulás a szociális robotok üzemeltetőinek egyik jogalapja a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában. A napi rendszerességgel alkalmazott technológiák esetében az adatkezelők általában hozzájárulásunkat kéri, hogy feldolgozhassák adatainkat, bár létezik más olyan lehetséges jogalap, amelyet használni tudnának. Ez nem változna meg a mesterséges intelligencia alkalmazások esetén. A hozzájárulás érvényessége érdekében az adatkezelőnek eleget kell tennie a tájékoztatási kötelezettségeknek. Az információs csomagban, amelyet a felhasználóknak fel kell ajánlaniuk, egyértelműen fel kell tüntetni a robot céljait, valamint az adatgyűjtés várható idejét, azt, hogy a robot hogyan használná az adatokat stb. Itt azonban három probléma jelenik meg:

Amint azt a „tervezés alapján kiszámíthatatlan” részben már kifejtettem, nem lehet mindig kristálytiszta megbecsülni a robot céljait az adatgyűjtés során.

Bármikor készek az adatok feldolgozására, ezáltal kiszámíthatatlan adatgyűjtést hajtanak végre tervezésüknél fogva.

A GDPR nem kifejezetten mondja meg az adatkezelőnek, hogy az információkat a felhasználók személyiségének megfelelően alakítsák ki. Lehetséges, hogy a felhasználók bizonyos csoportba tartoznak, például idősebbek, vagy csupán egy türelmetlen felhasználó, aki a „Nincs mit rejtegetnem” elvet vallja.

Mindezt azzal a ténnyel kombinálva, hogy az emberek már alapvetően nem olvassák el a felkínált hozzájárulási nyilatkozatokat, vagy ha el is olvassák, a komplex technikai információ miatt nem értik meg, az adatkezelők hajlamosak ezen területen becsapni a felhasználókat, így pedig lehetetlenné válik az érvényes hozzájárulás szabályainak biztosítása.

A kutatás módszere

Mivel még nincs joggyakorlat és mesterséges intelligenciát szabályozó külön jogszabály, a jövőkutatás módszertan-

családjához tartozó tervezési fikciós módszert használtam ahhoz, hogy a problémákat egy forgatókönyvben írjam le.

A forgatókönyvet először a meglévő jogszabályok és a rendelkezésre álló esetjog alapján értelmeztem, de itt szeretném megemlíteni az elvégzett összehasonlító munkámat. Azon feltételezés alapján, hogy a nemzeti bíróságok eltérő megközelítést alkalmaznak a forgatókönyv értelmezésében, úgy döntöttem, hogy összehasonlító elemzést készítek négy uniós tagállamban. Szakértői interjúkat készítettem, ahol a forgatókönyvben azonosított problémák alapján több kérdést terjesztettem a mesterséges intelligencia és a jog területén dolgozó szakértők elé.

A forgatókönyv alapvetően egy futurisztikus helyzetet ír le, amelyben a felhasználó megosztja az életét egy szociális robottal, amely támogatja őt a mindennapi tevékenységekben. A felhasználó egészségi állapotára vonatkozó adatai alapján a szociális robot kész arra, hogy egészségével kapcsolatos ügyekben segítséget nyújtson számára az életminőség javítása érdekében. Míg a robot jól szolgál, elnyeri az emberek bizalmát, és a figyelmetlen felhasználó hozzájárulása alapján nagymértékű adatgyűjtést végez, majd végül adatvédelmi jogsértést hajt végre.

Eredmények

A szakértői interjúk eredményei azt mutatják, hogy a hozzájárulási kérdésben eltérő vélemények alakultak ki, a szakértők szinte mindegyike egyetértett abban, hogy a hozzájárulási szabályok jogalként történő alkalmazása nem gyakorlatias. A szakértők egy része kiemelte, hogy a szociális robotok üzemeltetőinek nem a hozzájárulásra,

hanem a jogos érdek szabályára kell támaszkodniuk jogalként.

Az egészségügyi adatok – amelyek a személyes adatok speciális kategóriájába tartoznak – az adatokat feldolgozó robotra azonban nem lennének alkalmazhatók, mivel a GDPR kizárja ezen kategóriát az adatkezelők jogos érdekeiből. Ráadásul minden szakértő kijelentette, hogy a hozzájárulás ilyen körülmények között fikció, több okból is. Például a hozzájárulás érvényességéhez a felhasználóknak teljes mértékben tisztában kellene lenniük a kockázatokkal azáltal, hogy az adatkezelő részéről bemutatott információk alapján megértik a szociális robotok természetét. A hozzájárulást tudatosan kell megadni.

Másrészt a szakértők úgy vélik, hogy az adatkezelőknek konzultálniuk kell a nemzeti adatvédelmi hatósággal a szociális robotok elkészítése, vagy piacra dobtása előtt vagy közben. Egyes szakértők úgy vélték, hogy a robotot a felhasználók adatvédelmi igényeinek megfelelően kell megtervezni, azonban ez nem reális elvárás.

Ajánlott megoldások

Sok megoldási javaslattal éltem a diszsertációmban, itt azonban csupán a két legfontosabbat szeretném megemlíteni. A törvény jobb végrehajtásának segítése mellett az érintettek tudatosságának növelése remek ötlet lenne kezdetnek. Már léteznek olyan példaértékű képzési tartalmak, amelyek kifejezetten a személyek tudatosságának növelésére szolgálnak a mesterséges intelligencia alkalmazásokkal kapcsolatban, például Finnországban. Azonban amire én gondoltam, az inkább az adatkezelőkre vonatkozik. A javaslatom egy olyan kötelező tanúsítási rendszer, amelyet ebben a rövid előadásban nem tudok részletesen

kifejtteni, de a lényege, hogy a tanúsítás részeként jelenne meg a kifejezetten adatfelhasználásról szóló felhasználói képzés. A képzéseket ténylegesen a felhasználók személyiségének megfelelően kellene elkészíteni, és legalább évente felül kellene vizsgálni.

A másik általam kitalált megoldás, olyan mesterséges intelligenciával rendelkező rendszerek bevezetése és elérhe-

tővé tétele, amelyek képesek felismerni a felhasználók adatvédelmi igényeit. Természetesen az ilyen rendszereknek a felhasználók személyes adatait is fel kell dolgozniuk, de ezek fejlesztése az illetékes hatóságokkal, pl. a nemzeti adatvédelmi hatósággal folytatott konzultáció mellett jöhetne létre.

*Dr. Gizem Gültekin Várkonyi
tanársegéd*

Harkai István „A digitális társadalom és az internet hatásai a modern szerzői jogban” címmel védte meg doktori értekezését.

A 2020-as év több szempontból is rendhagyó volt. Számomra elsősorban azért, mert lezárult egy 2015 szeptemberében megkezdett kutatási folyamat az SZTE ÁJTK Doktori Iskolájának keretében, Mezei Péter egyetemi docens témavezetése mellett. Ezt a közel öt esztendő első sorban annak szenteltem, hogy megtegyem az első lépéseket egy olyan világban, amely kimeríthetetlen kutatási témával szolgál a digitális technológiák és az internet társadalomra és jogrendszerre gyakorolt hatásai tekintetében. A kutatási eredményeket 2020. június 9-én védtem meg, maguk azonban csak további megválaszolandó kérdéseket vetettek fel. Az alábbiakban röviden összefoglalom, hogy miről is szólt „Az internet hatása a többszörözési és a nyilvánossághoz közvetítési jogra” című doktori disszertációm, amelynek szerkesztett változata hamarosan könyv formájában is megjelenhet a Pólay Elemér Alapítvány jóvoltából.

Az internet egy olyan felforgató technológia, amely kitágította a digitális társadalmat és egy teljesen új közösségi és piacteret hozott létre,

Harkai István

egy olyan virtuális térben, ahol az analóg, vagy másként hagyományos világ játék(- és jog)szabályai nem, vagy jelentős eltérésekkel érvényesülnek. Az internet nem az első találmány és minden bizonnyal nem is az utolsó, amely a kreatív rombolás erejével hatva új jogszabályi feltételek és határok meghúzását diktálja a jogalkotó számára. Ezeket az új játékszabályokat egy területre koncentrálni, a szerzői jog távcsövén keresztül igyekeztem szemügyre venni. Ez a jogterület ugyanis a mindenkori technológiai haladásnak állandóan kitett jogterület, így igen változatos konstellációk tárultak elém a távcsőbe tekintve.

A kutatások első lépéseként azt vizsgáltam, hogy azon üzleti modellekkel szemben, amelyek a jogosultak engedélye nélkül tesznek hozzáférhetővé védett tartalmakat, hogyan lehet fellépni. A jogérvényesítési kérdések, bár gazdag esetjoggal segítettek munkámat, ráébresztettek arra, hogy az illegális weboldalakkal szembeni fellépés csak a jéghegy csúcsa, egy disszertáció utolsó fejezetébe illik, amelynek a gerincét két jól behatárolható vagyoni jog, a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogok kell, hogy képezzék. Ez a két szerzői vagyoni jog ugyanis az az origó, amely mentén a szerzői művekbe és szomszédos jogi teljesítményekbe fektetett alkotói munka és befektetői érdekek megtérülése, kiaknázása történik.

Így tehát a hangsúlyt a digitális társadalom egyik kiemelt területére, a szerzői jogra helyeztem, hogy megvizsgáljam e két vagyoni jog nemzetközi és uniós fejlődésének történetét, összehasonlítva az Egyesült Államok szerzői jogával. Arra törekedtem, hogy bizonyítsam azon állításom, miszerint az egyébként első és máig talán legfontosabb vagyoni jog, a többszörözés joga lényegében kiüresedik és átadja a helyét egy másik vagyoni jognak azon *online* műfelhasználások esetében, amelyeket leginkább *streaming*-ként ismerünk. Az előtérbe kerülő, mintegy uralkodó vagyoni jog a széleskörben meghatározott nyilvánossághoz közvetítés joga, amely lefedi az olyan *online*, interaktív műfelhasználásokat, amikor a végfelhasználók úgy férnek hozzá az interneten elérhetővé tett tartalmakhoz, hogy azokat a hozzáférés során nem többszörözik a saját eszközükön. Az európai jogalkotó felismerte ezt a hangsúlyeltolódást és megalkotott egy kötelezően átültetendő kivételt, az időleges többszörözési kivételt, amely

azon internetes műfelhasználások esetében alkalmazandó, amelyeknél nem készül tartós másolat a műről. A többszörözés ez esetben csak technikai jellegű, mindössze rövid időre jönnek létre másolatok a számítógép memóriájában, amelyek a hozzáférést szolgálják. Ez egyértelmű bizonyítéka annak, hogy a *streaming*-alapú műfelhasználásoknál az elsődleges vagyoni jog a nyilvánossághoz közvetítés, amely mintegy magába olvasztja a többszörözés jogát. Ennek ellenére az utóbbi nem tűnik, nem tűnhet el, mert az *online* műfelhasználások esetében is készülhet tartós másolat. Egyértelműen jelzi azonban a paradigmaváltást és a hangsúlyok eltolódását az analóg, hagyományos szerzői joghoz képest.

A disszertáció tehát alapvetően szerzői jogi kérdéseket feszeget, két vagyoni jogot vizsgálva, összehasonlító jelleggel. A nemzetközi szerzői jogból indul ki, majd regionális szintre ereszkedve hasonlítja össze az Egyesült Államok és az Európai Unió normáit. Innen tovább ereszkedik a tagállami, magyar szabályozáshoz. Emellett foglalkozik jogérvényesítési kérdésekkel, elsősorban a közvetítő szolgáltatók felelősségét firtatva, külön kitérve alapjogi kérdésekre a végfelhasználó – közvetítő szolgáltató – szerzői és kapcsolódó jogi jogosult viszonyrendszerben. E kérdéskörben nem lehet elmenni a legújabb európai jogalkotási fejlemények mellett, nevezetesen a Digitális Egységes Piac-irányelv 17. cikke mellett. Ez új dimenziókba emeli a közvetítő szolgáltatók felelősségi helyzetét, szembe helyezkedve – legalábbis látszólag – az Európai Unió Bíróságának kapcsolódó gyakorlatával. A 17. cikk önmagában kijelölhetné a kutatás további irányát, mert bizonyára nem csak szakcikk, hanem az EUB is

kénytelen lesz a felmerülő jogértelmezési kérdésekkel, jogvitákkal foglalkozni.

Az értekezését frissen megvédő kutató helyzetét a leginkább ahhoz lehetne hasonlítani, amit egy űrtávcsőből a csillagászok, asztrofizikusok közössége vár. Évekig fejlesztik, majd földköri pályára állítják, de valójában a kozmosz egy szűk szeletére fókuszál, azt vizsgálja. Tömeges információt szolgáltat, de csak a töredékét annak, ami a teljes összképet nyújtja, amire a tudósok kíváncsiak. Ugyanebben a cipőben jár e sorok írója

is. A disszertáció elkészült, ráirányítva a figyelmem egy sor olyan kérdésre, amelyek egymás után sorakozva adják ki a digitális társadalom hatalmas kozmoszát, ideértve az elektronikus kereskedelmi és streaming-platformokat, a közösségi médiát, a versenyjogot, a szórakoztatóipar jogát, a végfelhasználók, mint fogyasztók jogait, és az ezen összesség mögött meghúzódó jogelméleti kérdéseket. Ezek mind-mind feltárára várnak.

*Dr. Harkai István
adjunktus*

Lukács Adrienn „Protection of Employees’ Right to Privacy and Right to Data Protection on Social Network Sites — with Special Regard to France and Hungary” címmel védte meg doktori értekezését.

A disszertáció kettős témavezetés keretében készült az SZTE ÁJTK-n és az Université Paris 1 Panthéon Sorbonne-on, Hajdú József és Francis Kessler professzorok témavezetése alatt. Dolgozatomat 2020 novemberében védtem meg — a kialakult helyzetre tekintettel online — a Sorbonne egyetem szervezésében.

A disszertáció fő témája a munkavállalók magánélethez való joga és személyes adatok védelméhez való joga a közösségi oldalakon, különös tekintettel Franciaországra és Magyarországra. A téma aktualitását az adta, hogy az új információs és kommunikációs technológiák alapvető hatást gyakorolnak a 21. század mindennapjaira — mely alól a munka világa sem képez kivételt. A közösségi oldalak egyre növekvő jelentőséggel bírnak az egyének mindennapi életében, és annak szerves részévé váltak — használatuk során pedig soha nem látott mennyiségű

Lukács Adrienn

és minőségű személyes adat megosztásának lehetünk szemtanúi. A felhasználók között a munkavállalók is jelen vannak: egyre több olyan esetről hallani, miszerint a közösségi média miatt nem vettek fel egy jelentkezőt a kívánt állásra, vagy a munkavállalót elbocsátották, mert a munkaidő rovására használta a közösségi oldalakat, vagy mert ott közzétett a munkáltató által nem elfogadhatónak ítélt tartalmat. Ezek az esetek nem csak a médiában vannak jelen: egyes országokban már igazi ’Facebook ítélezési gyakorlat’ is kialakult.

A dolgozat vizsgálja a vonatkozó nemzetközi, európai (EU és az Európa Tanács), a francia és a magyar jogszabályokat, a különféle hatóságok (adatvédelmi felügyeleti hatóságok) gyakorlatát, valamint a jogtudomány területén megjelent publikációkat, különös tekintettel – de nem kizárólag – a francia és magyar jogtudósok munkáira. Tradicionális értelemben nem minősül kutatómódszertannak, de a kutatás egészét áthatotta az a sajátos konstrukció, amelynek keretében a disszertáció napvilágot látott: miszerint a dolgozat a Szegedi Tudományegyetemen és az Université Paris 1 Panthéon Sorbonne Egyetemen, kettős témavezetés keretében, angol nyelven készült.

A disszertáció jogi kiindulópontját a munkáltató és a munkavállaló jogainak ütközése képezte. Egyrészt, a munkavállaló oldalán a magánélethez való jog és a személyes adatok védelméhez való jog található, melyek kollízióban állnak a munkáltatói oldalon fellelhető jogokkal. Ide tartozik többek között a jó hírnévhez való jog, az üzleti titok védelme, a jogos gazdasági érdekek védelme – amelyek a munkáltató ellenőrzési jogában nyilvánulnak meg. Fontos hangsúlyozni, hogy egyik említett jogosultság sem abszolút: a két oldalt gondosan össze kell vetni egymással a megfelelő egyensúly megtalálása érdekében. Ez az egyensúly a munkavállalók megfigyelésének 'hagyományos' módszereinél (pl.: kamerás megfigyelés, munkahelyi internethasználat megfigyelés) már kidolgozásra került az ítélkezési gyakorlatban, az adatvédelmi felügyeleti hatóságok gyakorlatában, valamint a jogtudományban – mind Franciaországban, mind Magyarországon. Minderre tekintettel a fő kérdés, amit a disszertáció vizsgált, az volt, hogy erre a már létező

szabályozásra és a jog-kollízióra hogyan hatnak a közösségi oldalak? A már kidolgozott szabályokat hogyan kell alkalmazni a közösségi oldalakra?

A disszertációban felállított egyik (általános) hipotézis ehhez a jog-kollízióhoz kapcsolódik: eszerint a közösségi oldalak esetében sokkal intenzívebben merül fel ez a kollízió; azaz egyfelől mélyebb beavatkozás valósítható meg a munkavállalók magánszférájába, másfelől viszont a munkavállalók is fokozottan veszélyeztethetik a munkáltató meghatározott jogait. A többi hipotézis az egyes vizsgált témakörökre vonatkozott és érintette a munkaerőfelvétel, a munkaidő témakörét, valamint a közösségi médiában kifejtett magatartást.

A disszertáció két nagy részből áll. Az első rész a kutatás fogalmi és elméleti hátterét fejt ki, a jog-kollízió két oldalán található jogokat ismerteti a közösségi médiára tekintettel. Először bemutatja a jog-kollízió két oldalán található jogokat: a munkavállaló magánéletéhez való jogát, valamint személyes adatok védelméhez való jogát és a munkáltató ellenőrzési jogát. Ezt követően kifejezetten a közösségi médiára fókuszálva azt vizsgálja, hogy a közösségi oldalak miként hatnak a már ismertetett kollízióra. Elemzi, hogy a jog-kollízió hogyan vált intenzívebbé a hagyományos megfigyelési módszerekhez képest a digitális korban, különös tekintettel a munka és magánélet határainak fokozott elmosódására.

A második rész meghatározza azokat a fő területeket, ahol különös kihívások merülnek fel a munkavállalók ellenőrzésével és megfigyelésével, valamint a közösségi oldalakkal kapcsolatban. Az első részben vizsgált jogok és jogos érdekek kollíziója fényében a második rész arra keresi a választ, hogy

pontosan hol kell meghatározni az egyensúlyi helyzetet a francia és a magyar szabályozásban, valamint milyen, a magánélet és a személyes adatok védelméhez kötődő kihívások merülnek fel, és azokra milyen válasz adható. Ennek keretében átfogta a munkaviszony létszakaszait és az egyes fejezetek vizsgálták a munkaviszony létrejöttét tekintettel az *online* közösségi oldalakra; a közösségi oldalak munkaidő rovására történő használatát; valamint a munkavállalók közösségi oldalakon való jelenlétét különös tekintettel a munkaidőn kívüli magatartásukra.

A kutatás eredményeképp a disszertáció különféle javaslatokat és ajánlásokat

tartalmaz, mind általános, mind pedig egy-egy kiemelt jelentőségű terület tekintetében. Konklúziója, hogy a közösségi oldalak által felvetett kihívások sikeres kezelése érdekében összetett megközelítést kell alkalmazni, amely ajánlásokat tartalmaz a jogi szféra számára (ide értve különösen a jogalkotót, a bírakat és az adatvédelmi felügyeleti hatóságokat) a munkáltató számára (elsősorban a belső szabályzatok elfogadása terén), a szolgáltatók számára (ösztönözve őket magánélet-védelmi és adatvédelmi szempontból kielégítő megoldások elfogadására) és végül az egyén számára.

*Dr. Lukács Adrienn
tanársegéd*

Schultz Márton „A személyiségi jogok vagyoni értéke és tárgysulása” címmel védte meg doktori értekezését.

A jogász szakos diplomát követően kutatással szerettem volna foglalkozni, nagyon érdekelték a jogi, különösen magánjogi problémák és azok feltárása, disszeminálása. A kutatómunkát a frissen átnevezett polgári jogi tanszéken, a Civilisztikai Tudományok Intézetében kezdtem meg. Konzulensem *Görög Márta* professzor asszony volt, akinek számos tanulmánya, könyvrészlete jelent meg a személyiségi jogokkal kapcsolatosan, különösen a nem vagyoni kártérítés, illetve a sérelemdíj vonatkozásában.

Kutatási témám először a névjogra koncentrált, majd a névjogi kutatások alatt terelődött a figyelmem a személyiségi jogok vagyoni értéke felé, így témát váltottam, disszertációm címe – ahogy azt 2020-ban meg is védtem – a személyiségi jogok vagyoni értékének elvi és dogmatikai alapja lett. A disszertáció

Schultz Márton

három nagy szerkezeti egységet foglal magában, ezeket mutatom most be röviden.

A személyiségi jogok német és magyar fejlődése

A személyiségi jogok vagyoni értékét Európában a német bírói gyakorlat is-

meri el egyedül, ennek mintájára jelent az meg az osztrák jogban 2010-ben. Ennélfogva a *német jog vizsgálata rámutatott* arra, hogy melyek a jogintézmény vitás kérdései az adott témában, hogyan ismerte el a német szövetségi bíróság a vagyoni érdekeket, meddig terjedt a védelmi idő, milyen életviszonyokat vont a személyiségi jog vagyoni vonatkozásai körébe a német bírói gyakorlat. Ezek határozták meg a dolgozat dogmatikai alapjait, és ezzel lényegében a vizsgálat irányát.

A magyar fejlődéstörténet tekintében megállapítottam, hogy a személyiségi jogok védelmét, a német joggal egyébként ellentétben, a jogirodalom egyhangúlag támogatta. A személyiségi jogok védelme önálló jogalapon az 1920-as években jelenik meg egyértelműen, elsősorban a névvel és képmással kapcsolatos kereskedelmi felhasználással, reklámozással összefüggésben. A nem vagyoni kártérítési perek ugyan korábban megjelentek, ezek azonban a korábban is meglévő kártérítési igényre támaszkodtak, így itt a *novum* csupán a személyi szemlélet megjelenése volt. Összehasonlítottam az 1945 előtti piacgazdasági, illetve az az utáni, tervgazdasági viszonyok között hozott ítéleteket, és egyértelműen megállapítható volt, hogy egyes életviszonyokat mindkét jogrend védett, s ezek tipikusan erkölcsi érdekek voltak. A vagyoni érdekekkel összefüggő életviszonyok, és jogi szabályozás is, azonban csak az 1945 előtti magánjogot jellemezte, így ennek a fejlődése 1989-ig teljesen megakadt. Megállapítható volt azonban az, hogy a személyiségi jogok vagyoni értéke nem újkeletű, az már a 20. század elején is jelen volt, és nagymértékben összefüggött a személyiség magánjogi védelmének elismerésével.

A személyiségi jog vagyoni értékminőségének dogmatikai előfeltételei

Fontos szempont volt a dogmatikai kérdések, a vagyoni értékkel összefüggő életviszonyok becsatornázása előtt az, hogy a magyar jogrendszer ne zárja ki a vagyoni értékű személyiségi javak létét elvi szinten. Ezzel összefüggésben az emberi méltósághoz való jog tartalmát vizsgáltam, és arra az álláspontra helyezkedtem, hogy az erről rendelkező 2:52. § (2) bekezdést leszűkítően kell értelmezni (más szempontok miatt is), így az csak az emberi mivolt megsértésére, kétségbe vonására vonatkozik. Ezután a magánélethez való jog helyét vizsgáltam a személyiségi jogok között. Különösen a generálklauzulához és más személyiségi jogokhoz való viszonyát.

Meg kellett törni azt az uralkodó dogmát, hogy a személyiségi jog minden vonatkozásban olyan legszemélyesebb jog, amely a személytől elválaszthatatlan. Az elválaszthatatlanság ellen szól, hogy egyes személyiségi jogi jogosultságok képesek a tárgyasulásra, a személyiségtől való részleges elválásra. Hipotézisem az volt, hogy egy személyiségi részjogosultság, személyiségi jegy vagyoni értékminőséget szerez, tulajdonképpen eltávolodik a legszemélyesebb jellegtől, ezzel az eltávolodással a jogtárgy kilép a személyiségi jog mint alanyi jog keretei közül, és egyfajta vagyoni jogként, vagyoni immateriális jogként funkcionál – tárgyasul. Ezt a névjog példáján mutatom be. Kutatásaim során egyértelművé vált az, hogy egy jogosultság személyi érdekszférába való tartozása nem állandó, hanem azt a dinamika jellemzi. *Balás P. Elemér* hagyatékára építve, az általa kidolgozott rendszerre alapozva vizsgáltam azt, hogy a név mikor válik a személyiség részévé, illetve mikor kerül ki onnan.

A név tárgyasulása számtalan módon végbemehet. Történhet más jogintézmény keretében, mint amilyen a védjegy, történhet a személyiségi jogon belül más jogtárgy által, mint amilyen a kereskedelmi név, a *domain* név vagy a cégnév által. A név ezen túl önmagában is tárgyasulhat. A tárgyasulás a név(kereskedelmi) felhasználási módjaihoz kötődik, ennél fogva megállapítható és egyben lehatárolható volt az a vagyoni értékminőség előfeltétele a tárgyasulás, a funkcióváltás.

A vagyoni személyiségi jog

Ezt követték azoknak az életviszonyoknak a feltérképezése és absztrakt jogi megjelenítése, amelyek esetén a tárgyasulás, és ezáltal a vagyoni érték megjelenése relevanciával bír. A Ptk. kodifikációs anyagaiból egyértelműen megállapítható volt az, hogy a magyar jogalkotó a német példát követte, ezért helyezte el a jogalap nélküli gazdagodás szabályait a személyiségi jogok jogkövetkezményei között. Az okozott problémát, hogy átfogóan, az egész személyiségi jogi rendszerre vonatkoztatottan nem vette figyelembe a jogalkotó a vagyoni érdekeket, és az emberi méltóságot emelte a védelem középpontjába. Ez felemás helyzetet eredményezett, hiszen részben egymásnak ellentmondóvá vált a szabályozás. Nem került be a törvénybe rendelkezés a védelmi időről sem, így

nem tudni, ezt az örökösök milyen időtávlatban érvényesíthetik.

Ezt követi a vagyoni értékű személyiségi javakhoz kapcsolódó életviszonyok osztályozása a tárgyasulás alapján. A tárgyasulásra, funkcióváltásra képes személyiségi vonatkozásokat személyiségi jegynek nevezem. Vizsgálom a vagyoni érdekek viszonyát a hagyományos eszmei, erkölcsi érdekekkel kapcsolatosan. Vizsgálom a személyiségi jegyek halál utáni felhasználhatóságának jogszerűségét általában, illetve külön bemutatom a védelmi időre vonatkozó német és amerikai álláspontokat.

Vizsgálom azokat a jogkövetkezményeket is, amelyek tipikusan a vagyoni érdekhez kapcsolódnak. Álláspontom szerint a sérelemdíj azért nem tartozik ezek közé, mert az nem vagyoni sérelmek vagyoni eszközökkel történő kompenzációjára szolgál. Relevanciával a kártérítés, a jogalap nélküli gazdagodás és az elért gazdagodás átengedése bír. Megállapítható volt az, hogy a Ptk. hatálybalépése előtt a kártérítéssel összefüggésben találhatók kizárólag esetek. A Ptk. hatálybalépése után egy esetet tettek közzé, amely a jogalap nélküli gazdagodást vizsgálta, azonban kiterjesztően, a szerzői jogi, illetve védjegyjogi jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítéséhez hasonlatosan.

*Dr. Schultz Márton
ügyvédjelölt*

Tribl Norbert „Az alkotmányos identitás funkciója és alkalmazhatósága a szupranacionális térben” címmel védte meg doktori értekezését.

A 2020. novemberében megvédett értekezésem témája az alkotmányos iden-

titás, különösen is annak alkalmazhatósága a szupranacionális, európai környezetben. Értekezésem célkitűzése volt megteremteni egy szilárd jogelméleti alapokon nyugvó fogalmi rendszert, majd ennek tükrében vizsgálni az alkotmányos identitásról alkotott

európai, jogtudományi álláspontokat, illetve az alkotmánybíróságok joggyakorlatát.

Az alkotmányos identitás jogelméleti alapokon nyugvó, koherens fogalomrendszerének meghatározása során többek között *Gary J. Jacobsohn* és *Michel Rosenfeld* amerikai szerzők munkásságát vettem alapul, tekintettel arra, hogy Rosenfeld és Jacobsohn az alkotmányos identitásról írt munkáikban filozófiai és jogelméleti, illetve alkotmányelméleti alapokból indulnak ki és ezekre az alapokra építve vonnak le következtetéseket, illetve építenek identitás-elméleteket.

A jogelméleti alapok áttekintése – és kiegészítése – után, illetve a koherens fogalmi rendszer felállítását követően a kialakított fogalmi háló tükrében az európai integrációt vizsgáltam az alkotmányos identitás gyakorlati alkalmazhatósága szempontjából, amelyre tekintettel a vizsgálatot két fő logikai egységre osztottam: az első, jogelméleti rész a jogtudomány és a joggyakorlat által kialakított fogalmak, illetve az alkotmányos identitás mögött húzódó államelméleti és alkotmányjogi folyamatok vizsgálatára, egyúttal rendszerbe foglalására irányult (II. fejezet). A második fő részében (III., IV. és V. fejezetek) a szupranacionális berendezkedésből fakadó elveket és törvényszerűségeket tekintettem át az identitásképzés és az alkotmányos identitás, illetve a kialakított fogalmi rendszer szemüvegén keresztül, kitérve az EUB és a nemzeti alkotmánybíróságok joggyakorlatára. A vizsgálat során mellőztem ugyanakkor e gyakorlat tételes elemzését, arra a vizsgálat során csak a célkitűzésekhez szükséges mértékig tértem ki, tekintettel egyrészt a vonatkozó gyakorlat jogtudományi

Tribl Norbert

feldolgozottságára, másrészt arra a megfontolásra, hogy az EUB és a nemzeti alkotmánybíróságok gyakorlata az alkotmányos identitás koncepciójának meghatározó – és azt elsődlegesen formálni képes – forrásai ugyan, azonban a jogelméleti megalapozottság, fogalmi rendszer, illetve az európai integráció szupranacionális jellegéből fakadó törvényszerűségek relációjában csak egy részterületet képeznek.

Az első fő részben vizsgálatom a rosenfeldi és hegei filozófia tételeiből kiindulva az identitásképzés elsődleges forrásaként az állam kialakítására képes, nemzetet alkotó, homogén emberi csoportot – *démosz* –, mint önálló entitást veszi alapul, amely a természetes alkotmány időszakát követően a strukturális önszerveződés érdekében létrehozza saját alkotmányos berendezkedését. A nemzetnek – mint homogén közösségnek – ezen identitásképzés szempontjából megközelített felfogását az alkotmányos közösségként nevesítettem, mellőzve a nemzetfogalom lehetséges szociológiai és államelméleti

felfogásának egyes kérdéseit. Tettem mindezt azzal a céllal, hogy a megalkotott modell a nemzetfogalomból fakadó torzító tényezők kizárásával alkalmassá váljon a homogén közösség identitásképző képességének, illetve az identitásképzés folyamatának bemutatására.

Az identitásképzés modelljének megalkotását követően a fogalmi rendszer meghatározásának utolsó eleme az EUSZ 4. cikk (2) bekezdés első fordulata által alkalmazott nemzeti identitás fogalma volt. A vizsgálat koordináta-rendszere, amelyben a vizsgálatot lefolytattam, az európai szupranacionális tér, ezért az EUSZ hivatkozott rendelkezését a szupranacionalitásból fakadó sajátos elvek és törvényszerűségek, illetve az 'alkotmányos paradoxon' bemutatását követően az európai integrációról szóló második fő részben (III. és IV. fejezetek) is vizsgáltam, az EUB és a tagállami alkotmánybíróságok gyakorlatára tekintettel. A modellalkotás az alkotmányos identitás fogalmának elemzésével zárult.

A vizsgálat második fő része az alkotmányos identitás megjelenését és alkalmazhatóságát mutatta be az európai integráció relációjában. A második fő részben az identitásképzés modelljét kiterjesztettem a szupranacionális berendezkedésről és az alkotmányos paradoxonról szóló fejezetben tett megállapításokra tekintettel az európai integráció egészére. A vizsgálat előfeltevése szerint az integráció szupranacionális jellege szükségessé teszi az alkotmányos identitás külső és belső oldalának elkülönítését, hasonlóan a szuverenitás külső és belső oldalához. Az alkotmányos identitás belső oldalát a vizsgálat során az örökévalósági klauzulák tükrében vizsgál-

tam. Értekezésem további előfeltevése volt, hogy azok a tagállamok, melyek alkotmányaikban örökévalósági klauzulát alkalmaznak, ezzel alkotmányos berendezkedésük olyan inherens, belső magját kívánják védelemben részesíteni, amely egyúttal alkotmányos identitásuk részét is (a német szövetségi alkotmányíróság szóhasználatával élve „forrását”) képezi. A vizsgálat záró részét megelőzően az (alkotmányos) identitásképzés modelljén keresztül megvizsgáltam az európai integráció alkotmányos alanyiságát, egy európai (alkotmányos) identitás kialakulásának lehetőségét, illetve akadályait.

Értekezésemben, annak szem előtt tartásával, hogy az alkotmányos identitás végső értelmezése és felfogása (ezáltal fogalma) a tagállamok alkotmányértelmezőinek joggyakorlatában kell, hogy testet öltjön, a rendelkezésre álló alkotmánybírói (legfelsőbb bírósági) joggyakorlat és tudományos eredmények alapján az alkotmányos identitás (általános jellegű) fogalmát akként határoztam meg, hogy az „a tagállami alkotmányos rendszerek önmeghatározásaként, az alkotmányos berendezkedéseket meghatározó olyan történelmi eredettel rendelkező alapvető alkotmányos értékek, elvek és intézmények rendszere, amelynek tiszteletben tartása az EUSZ alapján az Unió kötelezettsége. Az alkotmányos rendszerrel (berendezkedéssel) együtt járó, annak egyediségét megtestesítő olyan minőség, amely az alkotmányos közösség, az alkotmányozó hatalom és az alkotmány konfrontatív viszonyának eredményeként a nemzeti alkotmányokban, alkotmányerejű törvényekben manifesztálódik.”

*Dr. Tribl Norbert
tudományos segédmunkatárs*

Újabb habilitáció karunkon

Dr. Merkovity Norbert állam- és jogtudományból PhD fokozottal rendelkező oktatónk (Politológiai Tanszék) habilitációjára 2020. március 9-én került sor az MTA Szegedi Akadémiai Bizottság Dísztermében. Tantermi előadását „A választási kommunikáció: A politikai kommunikáció szempontjából fontos elemek”, tudományos előadását „A populista politikai kommunikáció három arca” címmel tartotta.

Dr. Merkovity Norbert egyetemi tanulmányait a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végezte. 2006-ban szerzett Kommunikáció szakos bölcsész oklevelet. Tanulmányai során Politikaelméleti speciális képzést végzett. 2009-ben kezdte doktori tanulmányait a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolában. 2011-ben védte meg PhD disszertációját, amelyet a politikai kommunikáció témakörében írt. A habilitáció időpontjában a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Politológiai Tanszékének adjunktusa volt, azóta egyetemi docens.

Merkovity Norbert 2006 óta tart kurzusokat a Szegedi Tudományegyetem különböző képzésein, így a politikatudományok BA és a politikatudomány MA képzéseken is. Az alapképzésen tartott 'Kommunikáció és politika', valamint a mesterképzésen tartott 'Politikai kommunikáció' c. órái és az 'Amerikai politikai rendszer'-hez kapcsolódó kur-

Dr. Merkovity Norbert

zusai jelentik oktatásának fő profilját. Négy éve oktat és vezet témákat a Doktori Iskolában. Az évek során több hallgatója vett részt OTDK versenyen, írt közös publikációkat hallgatókkal és vezette ÚNKP pályázatukat.

Kutatásai a politikai kommunikáció különböző jelenségeihez kötődnek: a politikusok kommunikációja a közösségi platformokon, populista politikai kommunikáció, vagy a mediatizáció jelensége a különféle kommunikációs helyzetekben. 2011 után a figyelemalapú politika kutatásának irányába fordult, amely fogalom azt a jelenséget írja le, amikor a használt kommunikációs stílus segítségével a politikusok magukra irányítják a figyelmet a közösségi média felfokozott kommunikációs kör-

nyezetében. A ma sikeresnek látott politikusok jellemzően a figyelemterelés, a figyelemmaximalizálás és a figyelem megtartásának mágusai.

2007 óta jelennek meg tanulmányai magyar és idegen nyelven. A habilitáció idején, az MTMT összesítése alapján, 68 tudományos közleménye jelent meg, amelyekre 69 független hivatkozás született. A Hirsch-indexe 5-ös. Két monográfiája közül a második, 'A figyelemalapú politika a közösségi média korában' című képezte a habilitációs előadásának az alapját. 2020-ig 47 tudományos konferencia előadást jegyzett, ezek között többségben vannak a külföldi tudományos értekezések.

Merkovity Norbert 6 hetet töltött a University of Milan, illetve ugyancsak hat hetet a University of Massachusetts intézményeknél. Több egyetemen tartott vendégelőadásokat (pl. Csehországban, Finnországban, Lengyelországban). Számos nemzetközi és magyar ösztöndíj, illetve tudományos pályázaton indult sikerrel. Titkára az ECREA Kelet és Közép Európai Hálózatának, tagja az MTA köztestületének, a Médiakutató című folyóirat szerkesztőbizottságának, valamint a Magyar Politikatudományi Társaságnak.

*Dr. habil. Merkovity Norbert
egyetemi docens*

A habilitációs bíráló bizottság kihirdeti értékelését

Könyvünnep és könyvbemutatók

Karunk hagyományosnak számító, IX. Könyvünnepét 2020. február 21-én tartottuk. Az itt értékelésre került monográfiák és tanulmánykötet ismertetői mellett további munkák bemutatóira is sor került, melyek közül a *Várady Tibor* és *Blutman* László professzorok könyveiről olvashatunk figyelemfelkeltő írásokat.

**Mezei Péter –
Görög Márta (szerk.)**

Innovatív társadalom – Innovatív szellemi tulajdonvédelem

Értékes kötethez jut az olvasó, ha a Mezei Péter és Görög Márta által szerkesztett tanulmánygyűjteményt kézbe veszi. A szellemi tulajdonjog területén született írások ívet képeznek, és jól mutatják, merre halad a kutatói kíváncsiság.

Az ív kezdőpontja a szellemi tulajdonjogi oltalmi tárgyak rendszertani sajátosságait történeti szemlélettel vizsgáló tanulmány, *Jakab Éva* tollából. Címe: A dolog fogalma avagy a szellemi termék problematikája a pandektisztikában. A vizsgált kérdéskör, nevezetesen az, hogy egy kódex, jelesül a BGB hogyan kezelje az akkor még nem létező fogalom, a szellemi tulajdonjog oltalmi tárgyait, egyáltalán nemcsak a pandektisztika szemszögéből vizsgálható. A korabeli állásfoglalás ma is érvényes. Nem lehet az oltalmi tárgyakat (Jakab Éva elnevezése szerint: a szellemi termékeket) dolognak tekinteni, de, ahol szükséges, és nincs külön 'ágazati' rendelkezés, a dologi jog szabályai kiegészítő jelleggel alkalmazhatók. Az érvényességet bizonyítja a Ptk. megoldása. Az oltalmi tárgyak a monista

megközelítés ellenére sem dolgok, még csak nem is dolgok eltérő sajátosságokkal, hanem külön törvényi szabályozásra utalt oltalmi tárgyak, amelyekre a Ptk-t, ezen belül akár a dologi jogi szabályokat is, kiegészítő jelleggel kell alkalmazni. Ezt segíti, hogy a tulajdonátruházási, és dologhasználat engedési célú szerződések tárgyai jogok is lehetnek. Nemcsak egyszerű 'pandektisztikai' kérdésről van szó. Az ubikvitással bíró oltalmi tárgyak vagyoni forgalmának jogi szempontból aggálytalan biztosítása gazdasági, és érdektükröztető kérdés is. A gondolati íven előre haladva egy vagy több új oltalmi tárgy jogi védelmének bevezetését javasoló tanulmánnyal kell folytatni a kötet bemutatását.

Schultz Márton: A használati jellegű vállalat- és árujelzők kodifikációja Németországban. Mit tanulhat ebből a magyar jog? című munkája a magyar jogban látszólag hiányzó oltalom bevezetését sürgeti a nem lajstromozott áru- és vállalatjelzők német jogban szabályozott védelmét értékelő jogösszehasonlítás útján. Mondanivalója az, hogy egy dologi tulajdonjogtól különböző forgalomképes jog jogállamisági feltételeknek megfelelő biztosítása csak úgy lehetséges, ha az oltalmi tárgy kap *sui generis*, törvényben körülírt jogi oltalmat. E mondánivalót támasztja alá a német jog értő, alapos magyarázata. A mű értékét nem befolyásoló bökkenő azonban az, hogy a magyar bírói gyakorlat *sui generis* nevesített oltalom nélkül is tulajdonképpen zökkenőmentesen képes védeni szolgáltatások, áruk, üzletnevek, nem lajstromozott, szervezeteket megillető 'személynevek', jogi személyek lajstromozott névtől különböző kereskedelmi neveinek jogi védelmét. Mindazonáltal a szerző igazságát el kell ismerni: jogbiztonsági szempontok miatt hasznos lenne a lajstromozatlan megjelölések (kereskedelmi nevek) oltalmi tárgyként való elismerése, az oltalom feltételének (használat) meghatározása, és a nevekhez fűződő vagyoni jog és főképpen a kivételek világos körülírása. Ez megkönnyítené a jogátruházás (Ptk. 6:202. §), és a névlicencia szerződések tárgyának a forgalombiztonság szempontjából lényeges tárgykörülírását is.

Egy modern szellemi tulajdonjogi tanulmánykötet nemigen képzelhető el a blokklánc technológia és a jogterület kapcsolatát feltárni kívánó írások nélkül. Az itt bemutatott kötet két ilyen cikkel is szolgál. Az első, angol nyelvű munka *Bedrettin Gürcan* – Ádám Ibrahim: Blockchain, Virtual Currencies,

Money Laundering and Potential Ways to Apply Blockchain Technology for the Protection of Trade Secrets címet viseli. A másik cikk A blokklánc technológia szerzői jogi aspektusai címmel konkrétabb, ez *Mezei Péter* – *Harkai István* – *Ibrahim Ádám* nevéhez fűződik. Mindkét anyagra alkalmas jelző az intelligens. A szerzők magas fokon érték a blokklánc technológia jogba átírható lényegét, és ezért tudják vizsgálni az alkalmazhatóságát is. Az nem róható fel a szerzőknek, hogy az egyébként alaposan megkutatott szakirodalom sem tud kijegesedettnek tekinthető megoldásokat, alkalmazásokat kínálni. Vannak kétségek és a jogi bizonytalanságok a technológia fizetési módként és eszközként való felhasználásával kapcsolatban (még akkor is, ha egy állam jogi szabályozási körébe bevonja az ún. kriptovalutát). Ezek csak fokozódnak, ha valaki (vannak ilyen források) abból indul ki, hogy a blokklánc technológia kínálta transzparencia, a nyitott főkönyv alkalmas mindenféle jelenleg közvetítő útján bonyolított tranzakció olyan leegyszerűsítésére, amely kikapcsolhatja a közvetítőt. Ez különösen igaz például a közös jogkezelés blokklánc technológiával való kiváltásával foglalkozó forrás(ok)ra. Ahogy a maga idején a DRM sem volt képes felváltani a közös jogkezelést, úgy a blokklánc technológia sem rendelkezik ilyen képességgel. Ügynöki tevékenység átlépése blokklánc technológiával lehetséges, feltéve, hogy algoritmizálható mindegyik fél szolgáltatása, azonban a közös jogkezelés nem ilyen képviselő. Kötegetben, átalánydíj fejében, tehát egyediesítés nélkül történik az engedélyezés, és algoritmus (szabályzat) alapján, nem egyedi műre történik a jogdíjfelosztás a tipikus esetekben, nem beszélve arról, hogy a nyitott főkönyv

alkalmazása, a tranzakció blokklánchoz igazodó hitelesítése a személyes adatok védelme miatt amúgy is ki van zárva. Az itt bemutatott két tanulmány forrás- és gondolatgazdag, bármely, e tárgyú további kutatás kiinduló pontja lehet.

Legeza Dénes kiváló, átfogó tanulmányához érünk, ha a kötet ívéen továbbhaladunk. Az *out of commerce* (kereskedelmi forgalomban nem elérhető) szerzői művek szabályozásának fejlődésével foglalkozik Mária Teréziától a DSM irányelvig. A cikk messzemenően aktuális, hiszen kötelezően átültetendő uniós aktus szabályozza az ilyen művek közérdekű (könyvtári jellegű) felhasználásának kiterjesztett közös jogkezelés útján való engedélyezését, vagy ennek híján uniós hatályú szabad felhasználását. A szerző nagyon szellemesen kapcsolja össze a korabeli felhasználási (kiadói) szerződési gyakorlatból az *out of commerce* művé válást megakadályozó szerződési kikötéseket mai, szervezetesebb, az *online* felhasználást szem előtt tartó jogi megoldásokkal. Alkotmányos vonzatú problémáról van szó, amely a szerzői jogosult, illetve a felhasználó tulajdoni jellegű védelmét korlátozza, keresve a korlátozás egyensúlyos mértékét. Mindenkinek ajánlható mielőbbi elolvasásra!

Paku Dorottya: Művészet vagy vandalizmus? Részesülhet-e szerzői jogi védelemben a graffiti? címmel írt színvonalas, akár nem jogász számára is érdekes cikket, amely a graffitit övező többretekű problémahalmazt világosan tárja fel. Megkülönbözteti – helyesen – az engedéllyel elhelyezett graffitit a tulajdonos/épület, vagy építményhasználó engedélye nélkül alkotott graffitiól, és összeveti a 'felület' tulajdonosának/használójának a dologi jogát a szerző tulajdoni védelemben is részesülő szer-

zői jogával. Kitér az USA sajátos szabályára, amely külön személyhez fűződő jogi védelmet ad a vizuális alkotóknak és az elismert színvonalú(minőségű) művek alkotóit még az alkotást hordozó dolog megsemmisítése ellen is védi. Külön tárgyalt kérdés az, hogy a közterületen elhelyezett graffiti szerzője az elhelyezéssel közkincsbe bocsátja-e az alkotását, vagy, ha nem, akkor milyen terjedelmű felhasználás lehetséges a szerző engedélye nélkül?

A tanulmánykötet előbbiekben felrajzolt ívére nem tudta az előző írója felhelyezni az Innovatív megoldások a családjogban című írást, amely *Hegedűs Andrea* és *Szabóné Deli Alexandra* munkája. Családjogi, különböző joghatást kiváltó nyilvántartásokat elemez a cikk, megfelelő eljárási (szervezeti) jellegű bevezetést követően. Az kapcsolja a kötethez, hogy a nyilvántartások a családjogi szabályozás innovációi ('új termékek'), másfelől pedig *sui generis* védelemben részesülő adatbázisok. A tanulmány nem az adatbázis oltalom egyes kérdéseit boncolgatja, hanem a vizsgált nyilvántartások joghatás szempontú egyes tulajdonságait elemzi. A szerzők szavaival a vizsgálat vetületei: „Egyrészt, a technológiai vívmányok hogyan épültek be az egyes eljárásokba, nyilvántartási rendszerekbe, másrészt ezen rendszerek közötti kapcsolat milyen további fejlődési, megújulási lehetőségeket hordoz, vagy potenciálisan hordozhat magában.”

A tanulmánykötet figyelemre méltó hozzájárulás a hazai szellemi tulajdonjogi tudományos (szak)irodalomhoz. Haszonnal forgathatják mind gyakorlati szakemberek, mind egyetemi hallgatók, mind a szakmát művelő kutatótársak.

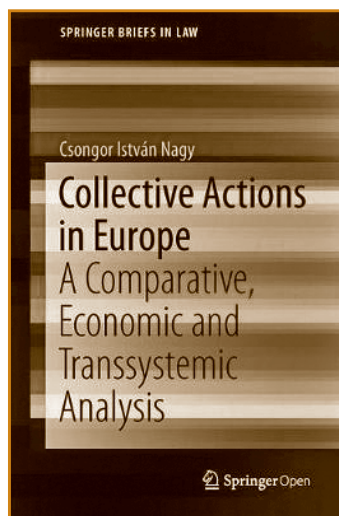
Dr. habil. Faludi Gábor
egyetemi docens, ügyvéd

Nagy Csongor István

**Collective Action in Europe
A Comparative, Economic
and Transsystemic
Analysis**

Nagy Csongornak a közérdekű igényérvényesítés kapcsán eddig önálló könyve nem jelent meg, ugyanakkor az elmúlt 10 évben több publikációja napvilágot látott, illetve több előadást tartott, melyek foglalkoztak a kollektív jogérvényesítés témakörével. A legkorábbi munkáiban is tetten érhető, hogy élénken érdeklődött a csoportos igényérvényesítés európai lehetőségei, illetve a Csongor által preferált amerikai [angolszász] modell európai meghonosítási lehetőségei iránt. Egyik, 2016-ban Floridában tartott előadásában például a kollektív jogérvényesítésre *american cowboy*-ként utalt. A szakmai munkásságába szervesen illeszkedik ez a munka; az önálló könyv gyakorlatilag Csongor *classaction*-ökkel kapcsolatos munkáinak megkoronázása, egy következő fontos állomása.

Számos olyan publikáció napvilágot látott, amely egy-egy ország kollektív jogérvényesítési rendszerének jellemzőit mutatja be, olyan munkák azonban, melyek az egyes rendszerek összehasonlítását, elemzését is tartalmazzák, angol nyelven európai szinten is ritkának számíthatnak. A V4-es országok tekintetében 2019-ben, a kollektív igényérvényesítés vonatkozásában készült ugyan egy összehasonlító, elemző munka, amely azonban csak a közép-európai régióra fókuszálva és a meglévő rendszer tapasztalataira építve ismertette a fogyasztóvédelmi és a környezeti károkkal összefüggésben az egyes V4-es

országok gyakorlatát (szeretném megjegyezni, hogy a magyar vonatkozásokat illetően meglehetősen hiányosan, pl. a GVH kompenzációs gyakorlatát nem említette a mű, csak a lengyel versenyhatóságét). Csongor könyve ehhez képest átfogó, elemző képet kíván adni arról, hogy Európa – illetve az EU egyes tagállamai – miként adaptálta a kollektív jogérvényesítést (*collective actions*), ismerteti az európai – főleg dogmatikai – félelmeket, amelyek ahhoz vezettek, hogy az Atlanti-óceánnak ezen a partján másképp működjön a kollektív igényérvényesítés.

A magyar publikálók közül megemlítendő Udvary Sándor 'Pro actione collectiva – a komplex perlekedés amerikai eszközei, különösen a classaction összehasonlító vizsgálata az intézmény magyarországi recepciója céljából' (2015) című könyve. Témáját tekintve ez szintén inspirációt adhatottnak, hogy a korábbi, kollektív jogérvényesítés témájában megjelent, rövidebb tanulmányait, eddigi előadásain elmondottakat egy nagyobb lélegzetvételű, átfogóbb, idegen nyelvű tanulmánnyal gazdagítsa, így az általa összegyűjtött tudást ne csak

a hazai, de a nemzetközi közönség számára is elérhetővé tegye.

Az alapproblematika Csongor szerint, hogy a klasszikus peres rendszer abból a feltételezésből indul ki, hogy az eljárásban részt vevő felek mind pénzben, mind képességükben egyenlők, korlátlan szabad idő és források állnak rendelkezésükre az eset bemutatására. A 21. század valósága azonban nem ez. A tömegek korát szabványosított szerződések és szabványos esetek jellemzik. A kollektív keresetek elismerik ezt az eljárási jogban.

A kollektív jogérvényesítés 1966-os bevezetése az USA-ban is paradigmaváltást hozott a polgári eljárásjogba (ahogy Csongor többször utal a műben rá: „kopernikuszi fordulat”): a kollektív jogérvényesítés bevezetésig a kereset köré szerveződött a per, a bevezetést követően a per köré szerveződnek a keresetek. Nagy Csongor könyvében állást foglal amellet, hogy szükség van kollektív jogérvényesítési rendszerre, hiszen költséghatékony (egyszer kell tanút meghallgatni, bizonyítást lefolytatni), és e nélkül sokak meg sem fontolnák a joguk érvényesítését, például a követelés kis összege miatt. Mégis, az Európai Unió 28 tagállamából 11 tagállama eddig semmilyen kollektív jogérvényesítési rendszert nem vezetett be.

Számomra is világossá vált, hogy kollektív jogérvényesítés a jogászai társadalmat megosztó téma a tagállami és az európai uniós jogalkotás szintjén is. Az EU-ban 2009-ben a nyilvános konzultációt követően visszavonták az *opt-out* rendszer bevezetésére vonatkozó javaslatot, majd a 2013-ban napvilágot látott ajánlás az *opt-in* rendszer bevezetését szorgalmazta. Nemrég 2018-ban fogyasztóvédelmi területre vonatkozó irányelv tervezet, amely a 2009/22/EK

irányelvet váltaná fel,¹ is közzétételre került, mely ugyan nem foglalt állást az *opt-in* vagy *opt-out* rendszer bevezetésének kérdésben, de – ahogy Csongor is utal rá a könyvben – kétségtelen pozitívuma lehet, ha az irányelv elfogadásával a tagállamoknak valamelyik rendszert fogyasztóvédelmi ügyekre vonatkozóan be kell vezetniük.

Még ha a kollektív jogérvényesítés kezdeményezésnek feltételei hasonlóak Európában és az USA-ban is [pl. meghatározott (nagy) számú sértett, közös jogsérelem] Csongor könyve bemutatja, hogy az *opt-out* rendszerrel szemben az európai jogászok által felhozott alkotmányossági aggályok és gondolkodásmódbeli különbségek, így különösen a meghatalmazás nélküli képviselő, a felek önrendelkezési joga, a közjogi és magánjogi jogérvényesítés merev elhatárolásának kérdése, nem jelentenek valódi problémát, hiszen a ’csak előnyök’ elv² biztosítja a sértettek számára, hogy ne kerülhessenek hátrányos helyzetbe sem a költségviselés, sem az ítélet *res iudicata* hatása folytán. Könyvében Csongor egyértelműen állást foglal arra nézve, hogy az *opt-out* rendszer ideálisabb megoldást nyújt a tömegesen felmerülő jogsérelem esetén az *opt-in* rendszernél, például a szervezési költségek csökkentése folytán (nem kell a károsultakat összegyűjteni).

A most bemutatott kötet számomra egyértelművé tette, hogy a kollektív jogérvényesítés szabályozásának ma már nem az a központi kérdése, hogy

1 Lehetővé tette *opt-out* típusú rendszerben fogyasztóvédelmi ügyekben nem pénzbeli követelésekre vonatkozóan (jogsértés megállapításának kimondása) bizonyos szervezeteknek a közérdekű keresetindítást.

2 A közérdekű keresettel érintett peres félnek a keresetből csak előnye származhat.

opt-in vagy *opt-out* rendszer kerüljön-e bevezetésre. A legfontosabb kérdés az, hogy a pereskedés finanszírozása megfelelően megoldott legyen. A finanszírozás legfőbb mozgatórugója az amerikai rendszerben a sikerdíj, ezt azonban az európai jogrendszer egyelőre elutasítja.³ Az Egyesült Államokban a kollektív jogérvényesítés ösztönzésének irányába a sikerdíj mellett több tényező is hat, például a pereskedés költségviselésének szabálya és a büntető jellegű kártérítések (háromszoros kártérítés), bizonyítás megkönnyítésére vonatkozó szabályok (*discovery*), egyirányú költségterítés szemben az európai 'vesztes fizet minden költséget' koncepcióval. De az amerikai rendszerrel szemben felhozott kritikák árnyékként vetülnek az európai, kontinentális gondolkodásra, amiket Csongor példának felhoz, majd meg is cáfol, így a pereskedés számának megugrásától való félelem, zsarolási potenciál az egyezségek kikényszerítése érdekében. Előbbit számokkal cáfolja,⁴ utóbbit pedig a fagylaltfogyasztás-cápa-

támadás kísérlettel.⁵ Kritikaként hozzák fel az amerikai rendszerrel szemben, hogy a kollektív jogérvényesítés valódi nyerteseinek nem a sértetteket, hanem az ügyvédi irodákat látják az emberek; ezt a kételyt amúgy egy 2020-as brit felmérés is alátámasztja.⁶

Számomra a konklúzió az, hogy az európai jogalkotók a megoldást azon intézmények korlátozásában (sikerdíj hiánya) és tiltásában látták, amelyek a kollektív jogérvényesítés legfőbb ösztönzőjeként működhetnének, miközben nem alkottak alternatív eszközt ezek pótlására. Ennek eredményeként az európai rendszerben a kollektív jogérvényesítés a perifériára szorul, nem működik rendesen. Ezt támasztja alá

3 Az Európai Ügyvédek Magatartási Kódexe etikátlannak minősíti azt a sikerdíjat, amely nem a hivatalosan elfogadott díjmértékhez igazodik, vagy amelyet nem a kompetens hatóság (akár ügyvédi kamara) kontrollál. Ezzel szemben Spanyolországban 2008-ban a spanyol legfelsőbb bíróság a spanyol ügyvédi kamara sikerdíjra vonatkozó tiltását versenykorlátozónak minősítette, és megsemmisítette.

4 Magyarországon 1996 és 2019 között egyetlen esetben ítélték pénzbeli kártérítést. Olaszországban 2007-től 2016-ig 58 esetben indítottak csoportos keresetet (habár ennek jelentős részét a bíróság nem fogadta be, és nagy részük még mindig függőben van). Németországban 2018 óta 3 esetben éltek csoportos keresettel, ebből egy a szabályozás hatálybalépésének napján került benyújtásra (a Volkswagen dízel emissziós botránya kapcsán).

5 Csongor leírja, hogy tanulmányok rámutattak arra, hogy a fagylalt fogyasztása és a cápatámadások száma pozitívan korrelál: minél több fagyit adnak el, annál több cápatámadás és fordítva. Lehet összefüggés? Az a következtetés, hogy úgy tudjuk elkerülni a cápatámadást, ha nem eszünk fagyit? Nyilván nyáron megugrik a fagylaltfogyasztás és a cápatámadás, mert több ember fürdik a tengerben. Végso soron rögzíti, hogy a korreláció nem jelenti egyben az okozati összefüggést. Így az USA-beli *classaction*-ök és a visszaélészerű gyakorlatok (egyezség kikényszerítése stb.) közötti állítólagos kapcsolat nem más, mint egy optikai illúzió.

6 A briteknél volt egy felmérés 1000 brit állampolgárságú személlyel (2020) a kollektív jogérvényesítéssel kapcsolatban, eredmény:

I. az emberek ösztönösen nem bíznak a kollektív jogérvényesítésben; a megkérdezettek 34%-a bízik azokban a televíziós hírekben, és 17%-a bízik azokban a televíziós hirdetésekben, amik a kollektív jogérvényesítésről szólnak. Egy korábbi Ofcom tanulmány szerint azonban az emberek 71%-a bízik a televíziós hírekben általánosságban, tehát a kollektív jogérvényesítés kapcsán jóval átlag alatti a bizalom;

II. a megkérdezettek 61%-a szerint az ügyvédi irodák és a pert anyagilag támogatók a kollektív jogérvényesítés valódi nyertesei.

a GVH rendelkezésére álló, *opt-out* típusú jogérvényesítési eszköz, a közérdekű kereset indítása. A Tptv-ben már egyébként 1996 óta szereplő szabályozás mintaként szolgált az új Pp., közérdekű keresetekre vonatkozó általános szabályainak kialakításakor. Ugyanakkor a gyakorlatban mégsem működik sikeresen a jogintézmény, mert a bírósági eljárás hosszadalmas, és a kimenetele többek között a jogintézményből adódó eljárási kérdések folytán is kétes és nem világosak a bíróság elvárásai sem a GVH-val szemben ilyen perekben (bíróság kimondta például, hogy a GVH nem kérheti egyedi szerződések érvénytelenségének megállapítását). Jellemzően problémát jelent a sértetti kör beazonosíthatósága és a kár nagyságának bizonyítása is. A fogyasztóknak pedig utána egy külön perben kell(ene) érvényesíteniük saját konkrét kárigényüket a vállalkozással szemben, amit biztos, hogy nem vállalnak a fogyasztók, mivel a legtöbb esetben sérülékeny körből kerülnek ki a károsultak.

A GVH a közérdekű keresetek alkalmazása helyett ezért évek óta a sértettek kompenzációját más eszközökkel próbálja elérni és ösztönözni. Például nagyobb eséllyel fogadja el a GVH a kötelezettségvállalást, ha az kompenzációs elemet is tartalmaz, valamint a GVH a bírságcsökkentés lehetőségén keresztül (az érintett fogyasztók teljes körű kompenzációja levonható a bírság összegéből/részleges bírságcsökkentés) is ösztönzi a vállalkozásokat a károsultak kompenzálásra. 2019-ben összesen 601 millió forint értékben történt kompenzációs vállalás: a Magyar Telekom különböző ügyekben 250 és 1 millió forint, a 4Life Direct Kft. és Red Sands Limited: 100 millió forint, a WizzAir

Hungary Kft. 250 millió forint kompenzációt vállalt. A 2019-et megelőző években is több tízmillió forint értékben vállalták eljárás alá vontak (Tesco, OTP, Vodafone), hogy a fogyasztóikat kompenzálják.

A könyvet egyrészt ajánlom azoknak a jogászoknak, joghallgatóknak akiket érdekel a polgári eljárásjog kollektív jogérvényesítéssel kapcsolatos része, szeretnék megismerni az egyes modellek (*opt-in* és *opt-out* rendszerek⁷) sajátosságait, pontosan látni, hogy az európai jogi gondolkodás miért idegenkedik az egyébként Amerikában jól működő *classaction*-ök adaptálásától, és e kétélyek hogyan cáfolhatók meg, és mik Csongor javaslatai arra nézve, hogy ez a jogintézmény működjön. Tudományos munkákhoz, szakdolgozatokhoz, PhD munkákhoz remekül segítségül hívható. Másrészt ajánlom olyan döntéshozóknak, akik a kollektív jogérvényesítéssel kapcsolatos szabályozás kialakításán, módosításán dolgoznak, hiszen szemléletesen bemutatja a könyv az egyes modellek előnyeit és hátrányait, mik azok a problémákat, amiket a döntéshozóknak 'meg kell ugraniuk' ahhoz, hogy a kollektív jogérvényesítés működjön.

Dr. Tóth András
egyetemi docens (KRE),
a GVH Versenytanács elnöke

7 Az *opt-out* rendszer esetében a sértett csoportot képviselő személy a csoporttagok kifejezett meghatalmazása nélkül keresetet indíthat, és a csoporttagok kifejezett nyilatkozat folytán hagyhatják el a csoportot és ezzel az eljárást is. Az *opt-in* rendszer szerint a sértett csoportot képviselő személy csak azon csoporttagok nevében járhat el, akik kifejezetten meghatalmazták az eljárásra.

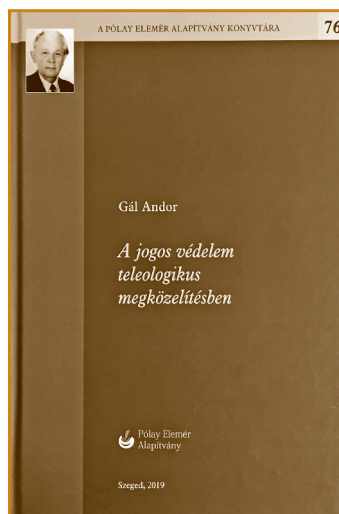
A jogos védelem teleologikus megközelítésben

E kötettel – A jogos védelem teleologikus megközelítésben – *Gál Andor* PhD-értekezése jelenik meg könyv alakban, amelyben a szerző már a disszertációja lezárása óta bekövetkezett joggyakorlati fejleményeket is feldolgozta, értékelte. A kötet témaválasztásának aktualitása nyilvánvaló, mivel egy olyan jogintézményt (jogos védelem) elemez, amelynek vonatkozásában a legutóbbi átfogó művek megjelenése (2009) óta lényeges kérdésekben megváltozott a Btk. szabályozása, de – az Alaptörvény hatálybalépésével – az alkotmányos szabályozási szint is új rendelkezésekkel bővült.

A szerző igen jól használja a dogmatikai módszert, aminek keretében biztos kézzel különíti el az egyes kategóriákat, és tisztázza azok egymáshoz való viszonyát. Ezzel számos ponton továbbfejlesztette és tökéletesítette a jogos védelem 'dogmatikai építményét', amivel hozzájárult a hazai büntetőjogtudomány fejlődéséhez.

A szerző az ún. neoklasszikus bűncselekmény fogalmat választotta értekezése alapjául, ami egy régebbi, de meghatározó hazai szerzők által is követett bűncselekménytani felfogás, azonban a szegedi iskola jelenlegi koncepciójától eltérő kiindulópont. Ez a megközelítés más bűncselekménytani kérdések (pl. tévedés) elemzésére bizonyosan nem tekinthető célravezetőnek, de a monográfia választott témája tekintetében maximálisan kiaknázza az ebből adódó következtetéseket.

Kifejezetten irigylésre méltó az alkotmány-harmonikus értelmezés és az

alkotmányos (alapjogi) követelmények rendszerszintű és igen igényes alkalmazása. A szerző az ennek segítségével levont következtetései segítséget nyújtanak a jogszabályok értelmezésében, a joggyakorlati vagy jogirodalmi álláspontok kritikájában, illetve megalapozhatják egy valóban tragikusan sikerült jogalkotás (a szituációs jogos védelem) kritikáját is.

Kiemelkedő teljesítményt nyújt a dolgozat a jogösszehasonlítás körében is, ahol a német gyakorlatot és jogirodalmat – a szegedi büntetőjogi iskola legjobb hagyományaihoz méltó módon – a magyar diszkussziót megtermékenyítő módon kezeli. Ennek köszönhetően olyan új témák jelennek meg a hazai büntetőjogban is, mint az a kérdés, hogy a rendőrök képmáshoz való joga elleni támadás megalapozhatja-e jogos védelmi helyzetet, illetve a *Chantage* esetköre.

A kötet tudományos eredményei között a leglényegesebb a jogos védelem elvi alapjainak és dogmatikájának egymásra vetítése, amely kérdéseket már *Degré Lajos* is elkülönítette, de aztán azok összefüggésében való elemzése egy

évszázadnál is többet váratott magára. Gál Andor könyvében ezt a feladatot végezte el, amikor nemcsak a jogos védelem jogi tárgyait, hanem a jogos védelem számos más komplex dogmatikai kérdését is ezen elvi alapok (az individuális vagy kollektív teória) érvényesülésének, esetként harcának fényében elemezte.

A tudományos eredmények között hasonlóan lényeges a szituációs jogos védelem dogmatikai helyének egyedi és mindenképpen újszerű (hazai jogirodalomban elsőként képviselt) meghatározása (azaz bűnösséget kizáró okként való katalogizálása). Ez ráadásul nemcsak öncélú rendszerezés ('üveggyöngyjáték'), hanem annak a szerző e jogintézmény értelmezést igénylő rész-kérdéseinek megoldása tekintetben is jelentőséget tulajdonít (pl. szükséges-e a sértett tudomása a csoportos elkövetésről).

A formai, tagolási, hivatkozási és szerkezeti tekintetben a kötet példaértékű.

Külön érdeme a dolgozatnak az igen bőséges számú, de mindig megfelelő terjedelmű ún. kiemelt jogeset, amelyek között megfelelő arányban váltakoznak a joggyakorlati, jogirodalmi és a szerző által kitalált – utóbbiak között ötletességükben *Tokaji Gézá*t idéző – példák. Stilisztikailag kiemelés igényel azon elegancia is, ahogy a szerző folyamatosan és igényesen reflektál az álláspontját támogató és azzal szemben felhozható jogirodalmi nézetekre és a lehetséges ellenérvekre is.

Összességében Gál Andor monográfiáját kiemelkedően invenciózus és színvonalas munkának tartom, amelynek jelentősége a hazai büntetőjogi monográfia irodalomban meghatározó. Doktori témavezetőjének és intézetvezetőjének ezúton gratulálok egy új büntetőjogász-tehetség felfedezéséhez.

Dr. Hollán Miklós
tudományos főmunkatárs
Eötvös Lóránd Kutatási Hálózat,
Jogtudományi Intézet

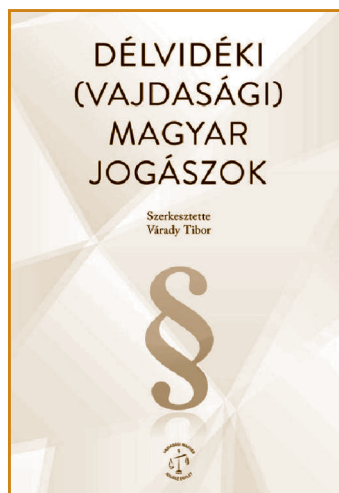
Seregszemlén a bemutatott könyvek

Vajdasági könyvek szegedi bemutatója

Másodjára köszönthettük a Szegedi Tudományegyetemen *Várady Tibort*, a Közép-Európai Egyetem nemzetközi jogi tanszékének professzorát a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottsága székházának dísztermében. Első alkalommal. 2019. október elején az egyetem Állam- és Jogtudományi Kara Tanácsának döntése nyomán *Civis Academicus Honoris Causa*-díjat adott át a Kar vezetése Várady professzornak. *Görög Márta* egyetemi tanár, a Kar dékánja a díj átadásakor kifejtette, hogy Várady Tibor kiemelkedő szakmai és tudományos életműve elismeréseként, az újvidéki és a szegedi jogi kar közötti együttműködés elősegítéséért, támogatásáért, valamint a Karral fennálló szoros szakmai és intézményi kapcsolataért érdemelte ki a magas kitüntetést.

Egy évvel később, 2020. szeptember 18-án az adott alkalmat köszöntésére, hogy a 91. Ünnepi Könyvhét egyetemi rendezvényeinek keretében kerülhetett sor Várady Tibor új szerzői és szerkesztői könyveinek bemutatására. A korábban született szerzői kötet bemutatójára az eredeti tervek szerint már 2020. tavaszán sor került volna, akkor a Covid-19 megghiúsította az eseményt. Most azonban a változatlanul veszélyes körülmények ellenére, a szigorú intézkedések betartása mellett sikerült megrendezni az ünnepi eseményt. Öröm az örömben, hogy az elmaradt tavaszi bemutató így kiegészülhetett az időközben megjelent másik könyv méltatásának lehetőségével is.

Várady Tibor legújabb, most bemutatott könyve, a „Mi történt Écskán?” [Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2019.] pontosan azt nyújtja, amit műfaji ön-

meghatározása ígér: „dokumentumregegy”. A kötet a jogtudós saját családjá, édesapja és nagyapja ügyvédi irathagyatékából született, ezek olvastán egyszerre szembesülhetünk a régmúlttal, a közelmúlttal és a jelennel. A perekből megmaradt akták, dokumentumok adják a történetek alapját, amelyet a szerző gazdag szépirodalmi eszköztárát megcsillantva, nem ritkán humorral, ironiával is átítatva nyújt át az olvasónak. „Amikor az ember látja ezeket a történeteket – mondta a szerző –, akkor néha úgy érzem, hogy amikor már leperegtek azok az igyekvések, hogy megnyerni a pert, akkor ami ott marad még, hogy mit is csináltak ezek a kis emberek. Hogy a Kunity Béla halat sikkasztott, mert 1910-ben el akart vinni a mozi-ba egy halásznőt, és akkor nyílt meg Becskereken a mozi, és ezért beperelte a gróf. Nos, ezekhez a dolgokhoz nem kell fikciót hozzátenni, és én a tényeken nem is változtatok.”

A gyakori impériumváltások megpróbáltatásaival küszködő vajdasági falu,

a Becskerektől mintegy tíz kilométerre fekvő Écska hétköznapijai, és bennük, a háromnyelvű pereskedések tarka sora játszódik a szemünk előtt, amely jogviták a Belgrád, Bécs és Budapest háromszög behatárolta területen esnek meg, középpontjukban Bánsággal. A könyv a bánságiakról, vajdaságiakról szól, akik ott élnek, ahol sűrűn változtak ugyan a körülmények, de a problémák mint ha mégis ugyanazok lennének. Errefelé gyakoriak az utcanév- és szoborcserék, nem veszélytelen az egyik, majd a másik nyelv használata, az 'izgatás' szinte megszokott vádpontja a büntetőeljárásoknak, az iparosok pedig időnként a magasröptű témák világában szárnyalnak. Ami pedig a túlélésben inspirálja e vidék lakóit, az – Várady Tibor szavaival – „a múlta támaszkodó jelen”.

Közismert, hogy nem előzmények nélküli a kötet, hiszen egy trilógia harmadik részéről van szó. Az előző kötetek [„Zoknik a csilláron, életek hajszálon” (2017), „Libatoll és történelem” (2018)] ugyancsak a három generáció gazdag jogász hagyatékából táplálkoznak, ennek nyomán pedig reményünk lehet a sorozat folytatására is.

A dokumentumregény jogi és irodalmi kettős műfajához képest a bemutatásra került másik kötet jóval szakmaibb jelleget mutat. A „Délvidéki (vajdasági) magyar jogászok” [Vajdasági Magyar Jogász Egylet, Újvidék, 2020] című kötet tanulmányai három korszakra összpontosítanak. Az első a Monarchia időszaka, melynek elemzése távlatba helyezi a későbbi fejleményeket. Legtöbb teret a két következő időszak kapott – az első világháború végétől a második világháború végéig terjedő, majd a titói korszak. A kutatás arra a tényre is ráébresztett – hívja fel a figyelmet előszavában a szerző Várady Tibor –, hogy tűnőben

vannak az adatok, és ez hangsúlyozottan vonatkozik egy kisebbség történelmére. „Az értékmegőrzés érdekében is fontos volt tehát megszervezni ezt a kutatást.”

A kötet megjelentetését és magának a kutatásnak az elindítását *Trócsányi László* igazságügyi miniszterként kezdeményezte, de a szegedi egyetem jogi karának professzoraként is feladatának tekintette a munka támogatását. Amint a könyv ajánlójában felhívta rá a figyelmet: „Nincs emberi civilizáció jog nélkül, nemzeti kultúra saját jogi kultúra nélkül. E kötet izgalmasan és hitelesen mutatja be a délvidéki magyar jogászok elvitathatatlan érdemeit abban, hogy a mindig változó körülmények között ez a nemzetrészt is megőrizze – még hozzá magas fokon – sajátosan magyar identitását.”

Talán a kötet címéből is kiérezhető némi bizonytalanság a történelmi és földrajzi régió megnevezését illetően. Ennek elosztatására talán nem felesleges idézni Várady Tibor ide vonatkozó pontosítását: „A Délvidék kifejezés magyar eredetű, de nem a mai Vojvodina/Vajdaság területét jelölte. A Monarchia alatt inkább földrajzi megjelölésként használták, egy széles területet jelzett, Fiume is Délvidékhez tartozott. Tehát nem a Délvidékből lett Trianon után a Vajdaság. A második világháború alatt a mai Vajdaság egy része (Bácska) került magyar hatalom alá. Ekkor hivatalos használatba került a Délvidék megjelölés, és 1941-ben hivatalos magyar rendeletekben is szó esik Délvidékről. De ez a Délvidék sem a mai Vajdaság volt, hanem azok a területek, melyek 1941-ben magyar fennhatóság alá kerültek, tehát Bácska, Baranya, Muraköz. (Bánát és Szerémség nem tartozott ehhez a Délvidékhez.) Ma, ha nem is hivatalos megjelölésként, de sokan használják a Délvidék szót a Vajdaság megfelelőjeként.”

A tizennégy tanulmány szerzői [Beretka Katinka, Dévavári Zoltán, Dudás Attila, Józsa László, Letsch Endre, Losoncz Alpár, Lovasi Latinszky Zsolt, Matijević Zolna, Mészáros Zoltán, Mezei Zsuzsanna, Nyilas Mihály, Priboj Potrebic Vesna, Srđan Šarkić, Szakállas Zsolt] a legkülönbözőbb szempontok alapján teszik vizsgálatuk tárgyává a Délvidék különféle korszakainak jogászság-történetét. Ami mégis összetartja a szerteágazó látásmódokat, megközelítéseket és gondolatokat, az annak a ténynek a belátása, hogy a kisebbségi öntudat fenntartásában az értelmiség szerepvállalásának kiemelkedő a jelentősége, az igazságügyben, a közigazgatásban, vagy az ügyvédség soraiban működő jogász-közösség tagjaira pedig megkerülhetetlen felelősség hárul ennek a feladatnak az ellátásában. Dévavári Zoltán megfogalmazásában: „a beilleszkedési kényszerpálya keretei között, a kisebbségi közösség-szervezésben, legyen az akár politikai, akár kulturális, kiemelkedő, sőt, döntő szerepe volt a jogásztársadalomnak.”

A jogászképzés gyakori változásai, a jogászok politikai szerepvállalása, a magyar jog szaggatott kontinuitása, visszatérése majd eltűnése, a joggyakorlat változásai, a magyar nyelv jogi nyelvkénti használata, a jogszabályok kisebbségi nyelveken való megjelentetése,

mind olyan kutatási témák, amelyek önmagukban történő vizsgálatán túl egyértelműen rávilágítanak ezeknek a kérdéseknek társadalmi, történeti, politikai meghatározottságára. És mivel ez a földrajzi régió az elmúlt másfél évszázadban csak kivételképpen élhette meg a békés építőmunka nyugalmát, ezért a vajdasági magyar kisebbség, benne a jogásztársadalommal is, ezeknek a nagy változásoknak, fordulatoknak kitéve élte meg ezt a korszakot. Ezért van különös fontossága, hogy a történelem forgatagában könnyen elkallódó információk, adatok, feledésbe menő események megóvása, megmentése – kivált a kisebbségek esetében – különösen felelősségteljes feladat. Ehhez jelent fontos hozzájárulás a tanulmánykötet.

„A Várady családnak a története az a délvidéki magyarságnak, ezen belül is talán a délvidéki magyar értelmiségnek a sűrített összefoglalása, kifejeződése. Ez az a család, amely a délvidéki magyarság túléléséért, megtartásáért, magyarként való megmaradásáért nagyon sokat tett” – méltatta Várady Tibor tevékenységét kari díszdoktorrá avatásakor Martonyi János, korábbi külügyminiszter. Ennek a megállapításnak igazolása látszódik az ünnepi könyvhéten bemutatott két új kötetben is.

Dr. Révész Béla
egyetemi docens

Blutman László

Az Európai Unió joga a gyakorlatban – a Brexit után

2020. őszén jelent meg az SZTE ÁJTK Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tan-
szék professzora, *Blutman László* leg-

újabb monográfiája a HVG-Orac Kiadó gondozásában.

A könyv a következőket tűzi ki célul: „A Brexit, a migrációs hullámok, a szuverenizmus erősödése, a COVID-19 járvány: az Európai Uniót ismét nagy, eddig ismeretlen kihívások feszítik. A gazdasági válság lassú elmúltával megfigyelhető mérsékelt optimizmus már a múlté. A könyv harmadik, jelentősen átdolgozott kiadása ebben az új helyzetben ad átfogó képet az ismét huszonhét tagállamból álló EU jogának működéséről.” Az idézett célkitűzésnek megfelelően a könyvben az Európai Unió szervezeti kereteiről, jogrendszeréről, jogszabályainak megalkotási folyamatairól és a hatásköri keretekről éppen úgy részletes és átfogó ismeretanyagot találunk, mint ahogyan az Európai Unió bírósága előtti eljárási lehetőségekről. A könyv részletesen foglalkozik a tagállamok és az uniós jog kapcsolatával, többek között megismerhetjük a szuverenizmus kontra unionista irány jellemzőit, valamint a felelősségi kérdésekre is kitér. Mi történik akkor, amikor egy vagy több tagállam nem tartja be az uniós jogból fakadó kötelezettségeit, illetve a másik oldalról, az Unió jogi felelőssége milyen esetekben áll fenn és hogyan történhet az igényérvényesítés ilyen ügyekben?

A Brexit, vagyis az Egyesült Királyság kilépése az Európai Unióból a fentiek mellett több uniós tevékenységi területre hatást gyakorol. Így az uniós polgárságot is számos kihívás éri egy tagállam Unió kötelekeiből való kilépése alkalmával, hiszen az uniós polgárság elvesztésének ilyen módjára eddig még nem volt precedens. A munka részletesen foglalkozik az EU

fő együttműködési és tevékenységei területei közül a belső piacra vonatkozó szabályokkal, valamint kiemelt figyelmet szentel a gazdasági és monetáris uniónak, a szabadság, biztonság és jog térségének és a közös kül- és biztonságpolitikának is. A könyv az elmélet gyakorlati összefüggéseit is bemutatja, ehhez pedig rendkívül nagy számban dolgoz fel uniós jogeseteket, köztük magyar vonatkozásúakat is, amelyeket érthető formában, a gyakorlati problémák érzékeltetésével mutat be.

A monográfia elsősorban tankönyvként szolgál, és ennek során – éppen a (magyar vonatkozású) gyakorlati példákon is keresztül – igyekszik közelebb hozni az egyetemi hallgatókhoz az uniós jogot tanulókhöz ezt a különleges és speciális jogterületet. Gazdag és strukturáltan kifejtett tartalma miatt azonban kézikönyvként is megállja a helyét az uniós jog iránt érdeklődő szakmai közönség számára.

*Dr. Váradi Szilvia
adjunktus*

Erasmus a pandémia idején

Beszámoló Lyonból

Ez az erasmusos történet már több mint egy éve kezdődött, s tavaly ősszel le is zárult, bár talán kissé rendhagyó módon. 2020 januárjában az előzetes terveknek megfelelően kiutaztam Lyonba, hogy megkezdjem a tavaszi félévet az Université Catholique de Lyon falai között. A választásom többek között azért esett erre az egyetemre, mert a jogi óráik részben angolul, részben franciául folytak. Emellett voltak kifejezetten olyan nemzetközi jogi és Európa-jogi óráik, amelyek érdekelték és nagyjából a modulos tanulmányaimba is beleillettek. Így megkezdődött januárban a 'nagy kaland'.

Megjegyezném már itt a beszámoló legelején, hogy a francia egyetem egy igen korai időpontot adott meg a félév

kezdésének. Az első orientációs *meeting*-re ekkor sor is került, de kiderült, hogy a félév igazából még nem kezdődik el. A szemeszter során több kurzust is külföldi vendégoktatók tartottak tömbösítve, és volt olyan kurzus, ami ezért már január elején lement. Az általam választott órák azonban még nagyjából két hétig nem kezdődtek el. Mondhatom, megérte sietni az itthoni vizsgákkal... Viszont így volt egy kis időm megszokni az új várost és megismerni a többi hallgatót.

Egyébként egész színes kis csapat gyűlt össze külföldi hallgatókból. Magyarok hárman voltunk, három különböző hazai egyetemről. A többi európai erasmusos diák mellett pedig volt, aki távolabbról érkezett, például Ausztrá-

Erasmusos kirándulás Annecyben

Only Lyon

liából, Brazíliából vagy Kínából. Érdekes volt megismerni ennyi különböző embert. A rövidre szabott félév során igazán összekovácsolódtunk, többször utaztunk együtt, különböző programokat szerveztünk. Ebben az egyetem is próbált partner lenni programokkal és mentorokkal, akik igyekeztek megmutatni a várost és segíteni, ha épp arra volt szükség.

Érdekesség az egyetemről, hogy egy szigeten található és az épülete régen börtön volt, közvetlenül a vasútállomás mellett. Ez azonban nem igazán látszik rajta, hiszen szépen fel van újítva. Az ember szinte észre sem veszi, hogy egy 'börtönbe' jár órákra. Ebben persze az is segített, hogy élveztem a kurzusokat. A helyi koordinátor igazán kedves és segítőkész volt, megengedte, hogy kipróbáljuk a választott kurzusokat, és még a félév elején cseréljünk, ha esetleg mégsem tetszik. Így szerintem össze lehetett egy olyan órarendet állítani, amit élvez az ember. Személy szerint kifejezetten szerettem a nemzetközi kereskedelmi

viták megoldásáról, illetve a nemzetközi humanitárius jogról szóló kurzusaimat, mert olyan szakemberek tartották mindkettőt, akik az oktatás mellett ezzel foglalkoznak és a személyes tapasztalataikat is meg tudták osztani velünk.

Összességében minden nagyszerűen ment, a téli szünet is eltelt, és mind készültünk az áprilisi genfi kirándulásra, amit az egyetem szervezett. A tervek szerint meglátogattuk volna az ENSZ Genfben található szakosított szerveit. Ebből viszont végül nem lett semmi a koronavírus járvány miatt.

Eleinte mindenki igyekezett kívánni, hogy mi lesz ebből. A hírek nem voltak biztatóak, de Franciaországban egyelőre nem pánikolt senki, nem hoztak korlátozó intézkedéseket sem. Majd hirtelen március elején *Emmanuel Macron* egy csütörtöki napon, este nyolckor élő adásban bejelentette, hogy bezárnak minden iskolát és egyetemet. Másnap az előadások előtt is azt közölték, hogy a következő hétfőtől *online* oktatásra állunk át. Ekkor még nem tudta senki,

hogy meddig fog ez tartani, mindenki két-három hét lezárással számolt. Mindazonáltal a koordinátorunk megerősített mindenkit abban, hogy ha haza szeretnénk utazni, akkor tegyük meg nyugodtan. Ő sem tudott semmi biztosat mondani, de megígérte, hogy igyekeznek majd megoldani a helyzetet, bármi legyen is.

Végül az egyre rosszabb hírek és a további francia szigorítások miatt mi külföldiek mindannyian a hazatérés mellett döntöttünk. Megjegyezném, hogy ez nagyból kettő nap leforgását jelentette. Keddre szolt a repülőjegyem. Hétvégén még nagy börrönd után kutattam, mert korábban kocsi-val vittek ki Franciaországba, és kiderült, hogy sokkal több holmit terveztem hazahozni, mint ami elfért volna. Időközben még piknikeztünk egy utolsót és igyekeztem a kollégiummal is elrendezni a kiköltözést. A járványhelyzetre tekintettel ez nem jelentett problémát. A kulcsot lényegében egy lezárt borítékban kellett egy postaládában hagynom. Utóbb kiderült, hogy jó francia szokás szerint, a káosz közepette rossz formanyomtatványt töltek ki velem a kaució visszafizetéséhez, így végül még itthonról is lelkesen levelezhettem az ügyintézőkkel. Végül kedden, mikor már útra készen álltam, a járatot törölték. Valójában rengeteg járatot töröltek, Franciaországon belül a vonatokat is. Úgy tűnt: minden leáll, s őszintén szólva nem tudtam, mi legyen. A konzulátus sem tudott sokat segíteni, annyi információt kaptam tőlük, hogy tudomásuk szerint „az Air France még jár.” E hír birtokában még kedden helyet foglaltam a másnapi Lyon-Párizs-Budapest járatra és reméltem, hogy az el is indul. Szerencsére ez a repülőgép felszállt és meg is érkezett Budapestre velem együtt.

Magyarországról folytathattam a kinti kurzusaimat is, szerencsére ebben a francia egyetem is partner volt. Mondjuk az nem segített, hogy mind kint, mind idehaza *online* oktatásra álltunk át és legalább hat különféle *online* felületen voltak óráim. Nem volt egyszerű fejben tartani, hogy mikor, hol, melyik óra van. A vizsgákra szintén ez volt jellemző, de itt is szeretném megjegyezni, hogy a kinti egyetem igyekezett segíteni nekünk. A vizsgák idejét (főleg a szóbelikét) próbálták úgy időzíteni, hogy mindenkinek jó legyen és az esetleges időeltolódás se okozzon komoly problémát. Így sikerült minden felvett tárgyat teljesítenem, s még a szegedi kurzusaimba is be tudtam csatlakozni márciustól.

A történet végén annyit még mindenképp el kell mondanom, hogy a korábbi hazatérés miatt az ösztöndíj egy részét vissza kellett fizetnem. A járványhelyzet miatt viszont a hazaút költségeit *vis maior* költségként el lehetett számolni. Ez azonban további papírmunkával járt. Hiába jöttem haza márciusban, az eljárás eredményéről októberben kaptam értesítést. Ekkor sikerült végleg lezárni ezt a kétségkívül izgalmasra sikeredett félévet.

Összességében nem bántam meg a döntésem. Biztosan jobb lett volna, ha nem ilyen véget ér a félév, de jó volt, amíg tartott. Nagyszerű embereket ismertem meg a világ minden tájáról és olyan kurzusokat is hallgathattam, amikre Szegeden nem lett volna lehetőségem. Mindenkinek, aki gondolkodik az Erasmus programon, azt mondanám, vágjon bele nyugodtan – bár ezzel talán érdekesebb most megvárni a járvány végét.

Cseh Viktória
joghallgató

Három hónap Goethe városában

Vendégprofesszorként a frankfurti egyetemen

Az Alexander von Humboldt-Stiftung támogatásának köszönhetően három hónapot (2020. február–április) a Majna menti Frankfurt egyetemén (a jogi karon, *David von Mayenburg* professzor tanszékének vendégbarátságát élvezve) tölthettem. Kiküldetésem célja elsősorban az volt, hogy a korábban Münchenben megkezdett kutatásaimat folytatva anyagot gyűjtsek a szegedi jogi kari oktatásban használandó, készülő tankönyvemhez. Kinn tartózkodásom derekán, márciusban kitört világméretű járvány (Covid-19) sajnos az én kutatásaimat is érintette, mert bezárt minden könyvtár, de az addigra kikölcsönzött könyvekből, valamint az *online* elérhető források és irodalom segítségével mégis eredményes munkát tudtam végezni – a szállásomon. Tudnivaló, hogy a frankfurti egyetemi kampuszon áll a Max Planck Institut für Europäische Rechtsgeschichte, az európai jogtörté-

A dolgozószobámban

net-tudomány Mekkája. Itt sajnos csak futó látogatást tudtam tenni, mert a járvány kirobbanásakor – az egyetem épületeivel együtt – fizikailag bezárt.

A súlyosan elnehezült körülmények dacára is sikeresen folytattam a „Kö-

A frankfurti jogi kar előtt

A Max-Planck-Intézet előtt

zépkeri bajor egyházi bíraskodás” c. könyvem (Szent István Társulat, 2000.) második kiadásának előkészületeit. Az említett müncheni utam hozadékaként kiadott kötetemnek az időközben megjelent szakirodalommal kiegészített, új kiadása sok, főleg bibliográfiai jellegű munkát adott.

Frankfurti tanulmányutam fő célkitűzése a középkori német egyházi

választófejedelmek bíraskodásának feltérképezése volt. Mint kiderült, óriási forrásanyag és még inkább bőséges irodalom áll rendelkezésre, s ezt természetesen csak vázlatosan tudtam három hónap alatt áttekinteni. Sikerült azonban három alapos tanulmányt elkészítenem ebben a tárgykörben, amelyek egyikét a *Folia Theologicabon*, másikat karunk *FORVM* c. folyóiratában, a harmadikat

A Paulskirche

Anna Frank szülőházánál

Szent Bonifác szobra

Egy utcai tábla. Elegünk van a szemetelésből!

a Jogtörténeti Szemle hasábjain fogom publikálni.

Alapos előkészületeket tettem a régóta tervezett tankönyvem elkészítését illetően is. Mintegy harminc éve foglalkozom a középkori magyar, és

húsz éve az európai egyházi bíraskodás történetével. *Bónis György* szentszéki regesztáinak sajtó alá rendezésével (Szeged, 1997) a magyar, a bajor forrás- és irodalomanyag áttekintésével a délnémet, mostani kutatásaimmal pedig a

Michelstadt, a középkori városháza

nagy német egyházfejedelmek (Mainz, Köln, Trier) judikatúrája került feldolgozásra, lehetővé vált tehát egyfajta szintézis, a középkori európai szentszéki bíráskodás-történeti tankönyv elkészítése. Ennek jelentőségéről annyit, hogy nem csak Magyarországon, de világviszonylatban sem készült még hasonló egyetemi tananyag.

Három hónap sok idő: szerencsére megoldható volt, hogy ne egyedül töltssem el a tanulmányutamat, hanem a számomra legtermészetesebb létmódban, családommal együtt: feleségemmel és legkisebb gyermekünkkel (*Domonkos*) közösen éltük a mindennapokat Frankfurtban. Fiúnk egy angol tannyelvű iskolába, az ESRM (Europäische Schule Rhein-Main) csodásan modern és színvonalas oktatást nyújtó intézményébe járt. A járvány alatt persze ott is áttértek az *online* ok-

tatásra, minek következtében inkább a szegedi gimnázium oktatásába kapcsolódtunk vissza.

A szakmai munka mellett esténként a városban sétáltunk, hétvégeken pedig sokat kirándultunk – persze, csak az első hetekben. Frankfurt belvárosát sokszor végigjártuk; jogtörténész számára legfontosabb látnivaló a *Paulskirche* volt, amely ma múzeumként funkcionál. Többször átkirándultunk a közeli Mainzba, ahol *Gutenberg* és jóval korábban a nagy egyházalapító, *Szent Bonifác* is működött. Nagy élmény volt rácsodálkozni Németország legrégebbi (8. század) városkájára – Michelstadt – is. Megmásztuk Marburg várát és elzarándokoltunk Szent Erzsébet sírjához. Először, de remélem, nem utoljára kutattam Frankfurtban!

Dr. Balogh Elemér
egyetemi tanár

Szociális jog nemzetközi vizeken – kétszer

Vannak az ember szakmai életében meghatározó helyszínek, amelyekhez fontos momentumok kötődnek: számomra ilyen – mások mellett – Trier és Párizs.

Az *Augustus*, római császár által alapított Trier a Mosel folyó mentén helyezkedik el, karnyújtásnyira a luxemburgi határtól és – többek között – az Európai Jogakadémiának ad otthont (Academy of European Law, a továbbiakban ERA, www.era.int). Az ERA-hoz hallgatókorom óta kedves emlékek kötnek, így nagy megtiszteltetés volt, amikor 2017-ben először kértek fel,

hogy kutatási témámban, az európai betegmobilitás témakörében tartsak előadást és *workshop*ot az európai szociális jogi nyári kurzuson (a kurzusról részletes információk itt: https://www.era.int/cgi-bin/cms?_SID=a4166b27a80075e80a32f8d757ae7d6cf49d4fb400772543074507&_sprache=en&_bereich=artikel&_aktion=detail&idartik=126620). 2017 óta visszatérően megkaptam a trieri meghívót és mindannyiszor lelkesen készültem az alkalomra. Az évek alatt sok értékes tapasztalattal lettem gazdagabb a színes, különböző háttérrel érkező nemzetközi hallgató-

ságnak köszönhetően és nagyon jó szakmai-emberi kapcsolat alakult ki az ERA-ban dolgozó kollégákkal is, akik mindig profi módon szervezték és koordinálták a kurzusokat – és nem utolsósorban az előadók kiutazásának és ott-tartózkodásának minden részletét. 2020-ban persze – mint minden más – ez is nagyot változott, hiszen a korlátozások okán esély sem volt arra, hogy az EU minden részéből érkező résztvevő számára személyes jelenlét mellett kerüljön sor a kurzusra: *online* platformra helyeződött át az esemény. 2020. szeptember 17-én – immár negyedik alkalommal, ezúttal *webinar* formájában –avattam be a kurzus résztvevőit a betegmobilitás európai szabályainak rejtelseibe. 2021-ben az ERA-val közös történetünk egy március végi szociális jogi konferenciával folytatódik, ahol – egyebek mellett – egy magyar betegmobilitási ügyet fogok prezentálni, amely előzetes döntéshozatal végett az Európai Unió Bírósága elé került.

A Sorbonne szociális jogi mesterképzésével (Master 2 professionnell en apprentissage Droit de la Protection Sociale d'Entreprise, a továbbiakban Master DPSE, <https://master-dpse.squarespace.com/>), illetve annak vezetőjével, *Francis Kessler* professzor úrral tanszékünk hosszú múltra visszatekintő együttműködéssel rendelkezik, amelynek szerves része, a párizsi hallgatók tavaszi szegedi túrája mellett a szegedi oktatók párizsi vendégszereplése is. Én személy szerint 2015 szeptembere óta már öt alkalommal kaptam meg a lehetőséget arra, hogy egy egyhetes párizsi tartózkodás keretében angol nyelven tartsak előadássorozatot az európai szociális jogról. Bár a párizsi hét minden évben a legjobban várt szakmai programok egyike, 2020 januárjában még nem

A fotó 2015. szeptemberében, első párizsi vendégoktatásom során készült a Sorbonne Jogi Karának főépülete előtt

sejtettem, hogy hosszú ideig az utolsó külföldi kiküldetésem is – akkor még nem a koronavírus-válság, hanem a párizsi tüntetések írták át kissé a forgatókönyvet. A Master DPSE példaértékű és rendkívül népszerű képzés, amely duális formában működik, tehát a tantermi órák mellett valós munkahelyekre helyezi ki a hallgatókat, akik így már a képzés ideje alatt számottevő gyakorlati jártasságra tesznek szert. A hallgatókkal való interaktív munka, együttgondolkodás sokat adott hozzá a szakmai kvalitásaimhoz az elmúlt évek során, így remélem, hogy ez a sorozat a következő években is folytatódhat.

*Dr. Berki Gabriella
adjunktus*

Európa szívében: Genova

Erasmus beszámoló

2020 őszi félévét Olaszországban töltöttem, jogász képzésen, ERASMUS programmal, a Genovai Egyetemen (Università Degli Studi Di Genova).

Nem igazán voltam Erasmus-párti, mert úgy gondoltam, hogy főleg időpazarlás az egész, de az egyik barátom győzködésére belevágtam ebbe a kalandba, illetve a járványhelyzet okozta kényszerotthonlét megtapasztalása is a programban való részvétel mellett szólt. Az Erasmus szemeszter után, nagyon is máshogy gondolom már, és mindenkit csak biztatni tudok arra, hogy merjen külföldön tanulni egy félévet, vagy akár egy egész tanévet valamely külföldi egyetemen.

Nem sok időt töltöttem Genova városában, mert a járványhelyzet miatt, pár hónap után, Szicíliába mentem, majd Rómába, és ezt az *online* oktatás lehetővé is tette. A város nagyon bará-

ti, jó tanácsként meg kell említeni, ha valaki ide készül, érdemes a metró vonalában bérletet keresni. A metróval, és maximum egy busz átszállással a város bármelyik pontja könnyedén megközelíthető, még a tengerpart is. A járvány miatt könnyedén lehetett olcsón lakáshoz jutni, így akár tengerre néző luxus apartman is olcsón bérelhető.

Az egyetemi kollégák (az ESN szervezetének tagjai) készségesek, és alaphelyzetben mindent leszerveznek, bulikat, utaztatást, városnézést és egyéb közös programokat. A járvány miatt nehéz dolguk volt, de mindent megtettek azért, hogy jól érezzük magunkat a körülményekhez képest is.

Az oktatás nagyon magas színvonalon folyt, minden anyagot feltöltöttek, és jó volt látni azt, hogy miként tanítják máshol a jogot. A tanárok jól alkalmazkodtak az *online* oktatáshoz, felkészültek voltak, az előadások érdekesebbek és informatívabbak voltak.

Az egyetemi bürokrácia területén – finoman fogalmazva – van még hova fejlődniük. Itt megemlíteném, jó tanácsként, hogy érdemes olasz nyelvtudással részt venni a programban, abban az esetben, ha Olaszországot választja a hallgató, mert bár az oktatók, és az Erasmus programban részt vevő hallgatók beszélnek angol nyelven, de ennek ellenére, nagy általánosságban elmondható az, hogy az olaszok csak olaszul beszélnek. Vannak angol nyelven is órák, de olasz nyelven szélesebb a választék.

Kiadásaim nagy részét a *Campus Mundi* ösztöndíj fedezte, azonban érdemes úgy készülni, hogy a teljes ki-

Az Egyetem épülete Genovában

Az olasz életérzés

adásokra nem lesz elég az ösztöndíj. A lakhatást és az étkezést tudtam fedezni belőle.

Hasznos tanácsok leendő ösztöndíjasoknak, akik a Genovai Egyetemet választják:

Készüljetek arra, hogy az egyetemmel nehéz a kapcsolattartás, és az adminisztratív feladatok elvégzése. Személyesen könnyebb, így érdemes a lehető legtöbb ilyen feladatot személyesen intézni.

Utazás egy pizzával

Lassan válaszolnak, ha egyáltalán válaszolnak, de nem szabad kétségbe esni, higgadtsággal és kitartással elvégzik a feladatokat. Érdemes a kimenetel előtt a helyi ESN-vel felvenni a kapcsolatot a különböző közösségi hálókön, mert ők nagyon is segítőkészek. Van lehetőség kint is olaszul tanulni, több kurzust is hirdetnek, illetve a helyi olaszok is szerveznek olyan programokat, aminek a keretein belül, lehet fejleszteni a nyelvtudást, viszont érdemes egy stabil alappal, vagy egy bizonytalan középszinttel nekivágni a kalandnak.

Összességében, egy-két negatív élményt leszámítva, számtalan pozitív élménnyel lettem gazdagabb. Genovában megtapasztaltam a nyugati jólétet, Szicíliában helyiekkel motoroztam és bandáztam, Rómában szerelmet találtam egy búr lányka személyében. Ezért mindenkinek bátran tudom ajánlani azt, hogy vegyen részt egy Erasmus programban. Bármikor, ha segítségre volt szükségem, az olaszok segítettek nekem, és a kórság sújtotta időben befogadtak. Ezt nem fogom elfelejteni, és ezek után határozottan kijelenthetem azt, hogy a mediterrán országok Európa szíve.

*Kerekes Péter
joghallgató*

Könyvkiadás

A szegedi jogi karon folyó tudományos és oktatói munkát sokoldalúan támogató Pólay Elemér Alapítvány a COVID-19 elnevezésű világjárvány dacára töretlenül folytatta 2020-ban is tevékenységét. Alapítványunk országosan, sőt nemzetközileg is mind ismertebb szakmai könyvkiadói tevékenysége hívta életre a Iurisperitus Kiadót. Tudományos, szakmai sorozataink kötetait e kiadó gondozza. Újabb (al)sorozatok is indítottunk azokban a szakmai szegmensekben, ahol a kari tudományos-oktatói tradíció ezt lehetővé tette. A régebbi és újabb kiadványaink megvásárolhatók karunkon a Jogi Információs Kabinetben, és megrendelhetők drótpostán (jik@juris.u-szeged.hu). Következzék a 2020. esztendő könyvtermése.

A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára

Tamási Anna Éva: A veszprémi és a székesfehérvári szentszékek törvénykezési gyakorlata házassági perekben (1850–1920)

Badó Attila: A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata

Görög Márta – Mezei Péter (szerk.): Innovatív társadalom – innovatív szellemi tulajdonvédelem

Siket Judit: A helyi, önkormányzatok közigazgatási autonómiája Magyarországon. Az autonómia egyes tárgykörei intézménytörténeti és nemzetközi kitekintéssel, figyelemmel a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájára

Szakály Zsuzsa: Az alkotmány stabilitását védő garanciák

Molnár Erzsébet: A gazdálkodó szervezet vezetőjének speciális büntetőjogi felelőssége

Varga Norbert: A kartellfelügyelet bevezetése Magyarországon. Az 1931:XX. tc. kodifikációja és gyakorlata

Jakab Éva: Iustitia mérlege. Polgárok és peregrinusok a helytartó bírói fóruma előtt

Gergő Hajzer et al. (Ed.): Communicative Space – Political Space. 11th Central and Eastern European Communication and Media Conference, 2018

Fundamenta Fontium Iuris Criminalis

Nagy Ferenc: Anyagi büntetőjog. Alapvetések és a bűncselekmény tana

Fundamenta Fontium Iuris Historici

Blazovich László: Buda város jogkönyve, 2. kiadás

Lectiones Iuridicae

25. *Gellén Klára (szerk.):* Gazdasági tendenciák és jogi kihívások a 21. században, 2.

26. *Juhász Krisztina:* A szabálytalan migráció elleni uniós fellépés közép- és hosszú távú intézkedései az Európai Migrációs Stratégia alapján

27. *Elemér Balogh (Hg.):* Centenaria. Ende des langen 19. Jahrhunderts. The End of the Long 19th Century

Ez alkalommal is szeretném megköszönni kedves egykori hallgatóinknak és más támogatóinknak anyagiakban nyújtott nagylelkű segítségét. Az esedékes szja-bevallások idején tehető 1% felajánlása tekintetében újólag szíves figyelmükbe ajánlom alapítványunkat, amelynek adószáma:

18459203–2–06

*Dr. Balogh Elemér
egyetemi tanár*

Intézeti munka az integrációt követően

Az Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézet élete

2018-ban a korábbi Összehasonlító Jogi Intézet és a Jogbölcséleti és Jogszociológiai tanszék a Kari Tanács döntése alapján egyesült, és egy új intézet jött létre Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézet néven. Az integráció okáról kérdeztük *Badó Attila* professzort (B. A.) és *Mezei Péter* docens urat (M. P.), az új kari egység vezetőjét és helyettesét.

Badó Attila és Mezei Péter

– *Az Összehasonlító Jogi Intézet közel 20 évvel ezelőtt jött létre, és tulajdonképpen a Jogbölcséleti és Jogszociológiai Tanszékből vált ki, hiszen professzor úr annak a*

tanszéknek volt helyettes vezetője, majd az alakuló intézetnek lett az újraegyesülésig az irányítója. Mi volt a 'válás' és most az 'újraegyesülés' háttérében, ha lehet ilyet kérdezni?

– (B. A.) Ez 20 éve történt? Valahogy lassítani kéne az idő múlását, mert nekem olyan, mintha ma lett volna. Egyébként két ízig-vérig diplomata dékán kellett ahhoz, hogy ez a folyamat végbe menjen. *Szabó Imre* volt az, aki mindenkinek megfelelő megoldásra törekedett, és ráértett arra, hogy a tanszéken működő angol, francia és német nyelvű képzések működtetéséhez önálló szervezeti egységre van szükség. *Balogh Elemér* dékán, 2018-ban úgy ítélte meg, hogy az integráció gazdaságossági, hatékonysági, személyi, oktatás- és kutatásszervezési szempontból is előnyös lesz a Kar számára. Ma úgy látom, hogy mindkettőjüknek igaza volt.

– *Az egyesülés konfliktusoktól mentesen zajlott?*

– (B. A.): A két kari egység munkatársai korábban is nagyon jóban voltak

egymással, úgyhogy súrlódásoktól mentesen zajlott a folyamat. Természetesen össze kellett csiszolódunk, de rengeteget neveltünk az egyesülés előtt is, és az integráció után is az értekezleteken és a mindennapok során. *Nagy Zsolt* vagy *Molnár András*, de mondhatnám a korábbi jogbölcseleti tanszékről *Lacsán Istvánt* is, igazi egyéniségek, akikkel örömmel együtt dolgozni. Mindannyian nagy munkabírásiúak. *Fohsz Réka*, intézeti koordinátor is fontos szerepet játszik abban, hogy a legapróbb konfliktus is a keletkezési fázisában elsimuljon. Mindenkinek ismeri a 'heppjét', és jelzi, ha valakinek bátorításra, vagy bármi másra van szüksége. *Nagy Tamás* kollégánk tragikus halála viszont igazi sokkot okozott az új intézet munkatársainak, de azóta is próbáljuk az emlékét ápolni és a hihetetlen űrt betölteni azzal, hogy rendszeresen beszélünk róla. Egy szegedi emlékkonferencia szervezése is folyamatban van.

– *Az Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézet vezetőjeként milyen célokat tűzött ki magának?*

– (B. A.): Az intézetvezetői pályázatomban számos célt fogalmaztam meg, de valójában a feladat adja magát. Jobban oktatni, kutatni és publikálni, a kiterjedt hazai és nemzetközi szakmai kapcsolatokat ápolni. A legfontosabbnak továbbra is azt tartom, hogy a hallgatók számára megfelelő szolgáltatást nyújtsunk, a kollégák pedig jól érezzék magukat a bőrükben, és az érdeklődésüknek megfelelő tárgyakat oktassanak és számukra érdekes kutatásokat folytassanak. Mi több mint száz magyar és idegen nyelvű, elméleti és gyakorlati jellegű tárgyat gondozunk, mindezt három-négy nyelven, ami nem kis feladat. Emellett kutatásokat kell szervezni, és olyan intenzív PR tevékenységet foly-

tatni, ami a magyar és külföldi hallgatókat a posztgraduális képzéseinkre csábítja. Így a verseny és az akadémiai szféra hangulata keveredik nálunk is, ami az egyetemtől egyre kevésbé idegen. Iszonyú verseny folyik a tehetséges hallgatókért, ezért is furcsa olvasni, ha 'állóvízként' jellemzik a sajtóban az egyetemeket, ahol megengedheti magának valaki, hogy keveset dolgozzon. Az intézetünkben erre biztosan nincs lehetőség, de szerintem máshol se nagyon. Nem hiszem, hogy a világ több tízezer egyeteme közül benne lenne az SZTE az első ötszázban, ha itt a többségnek látogatással telnének a napjai.

– *2020-ban mi volt a leghangsúlyosabb feladata az intézetnek?*

– (B. A.): Talán a tananyagfejlesztés, vagy éppen az új intézeti honlap elindítása. (www.ojji.u-szeged.hu – a szerk.) 'Konzerv' előadások készültek *audio* vagy *video* ppt. formájában, és több kötelező tárgyunkhoz is tankönyvet írtunk a hallgatók számára. Elkészült 'A jogrendszerek világa. Jogi alapismeretek' c. tankönyv, amely az intézet által gondozott bevezető tárgyak hallgatóinak felkészülését kívánja segíteni. A régi 'Jogi alaptan' és az 'Összehasonlító jog' ismeretanyagának ötvözéséből született meg a könyv, amire eddig jók a hallgatói visszajelzések. Elképzelhető persze, hogy a sikertelenül vizsgázók ezt nem így érzik. A 'Jogszociológiai alapismeretek' c. kötet leginkább a szegedi jogszociológiai kutatócsoport empirikus vizsgálati eredményeiből és az oktatásban már bevált elméleti jellegű írásokból állt össze. Készül a 'Jogbölcselet' tankönyv is, és nemrég látott napvilágot a mellettem ülő Mezei Péter könyve is 'Comparative Digital Copyright Law' címmel, ami a külföldi hallgatók képzéséhez nyújt segítséget.

Az intézet legújabb tankönyvei

– Bár az online konferenciák korát éljük, ami a technikai kihívás okán sokakat eltántorít a részvételtől, az intézet oktatói, PhD-hallgatói sikerrel vették a virtuális világ akadályait, így is 'eljutottak' számos rendezvényre. Hol találkozhatott a tudományos, érdeklődő közönség ezekkel az előadásokkal?

– (M.P.): Szerencsére a kollégák alkalmazkodóképessége ebben a tekintetben példás, még a Covid előtti hónapokban is jelen voltak több konferencián, és a lendületet az online platformokra való áttérés sem törte meg.

2020. január 24-én tartották a Károli Gáspár Református egyetemen 'A jog többretegűségének elmélete' című konferenciát, amelynek Pokol Béla többretegű jog-konceptiója volt a témája, ezen intézetünk két oktatója, Molnár András adjunktus és Nagy Zsolt docens úr is részt vett. Nagy Zsolt előadást tartott „Megjegyzések Pokol Béla 'A jogrendszer duplázódása' című tanulmányához” címmel. 2020. február 6-án nekem volt szerencsém a dél-angliai (dorseti) Bournemouth Egyetemen előadást tartani a mesterséges intelligencia és a szerzői jog viszonyáról. Február 14-én intézetünk két PhD hallgatója is előadott a Second Annual IRSI IDSA Szeged Conference on International Affairs szekcióiban. Aslı Alkış a személyes adatok harmadik országba történő átadásáról beszélt a GDPR alapján, Baranyi

Emese Zsuzsanna pedig egy történeti áttekintést adott az Európába irányuló muszlim bevándorlásról.

Ám ezek csak példaként szolgáltak az intézeti kollégák tavaszi munkájára nézve. Ha az intézeti kollégák valamennyi előadását felsorolnánk, csődbe vinnénk a Dialógus kiadóját. Talán legyen elég annyi, hogy ha nem felejtettünk ki senkit és semmit, akkor a kollégáink 2020 őszen további több mint két tucat tudományos előadást tartottak az online térben.

– Az intézet egyik erőssége a rendkívül szerteágazó és aktív nemzetközi szakmai jelenlét. Ez 2020-ban a nemzetközi konferenciákon túl milyen eredményekben mutatkozott meg?

– (B. A.): Én sem tudnék mindent felsorolni, inkább csak két példát említenék. 2020-ban intézetünk habilitált egyetemi docense, Heka László kapta meg az Emerik Pavić-díjat, amely az előző naptári évben a Vajdaságban vagy a Vajdaságról, illetve a vajdasági származású szerzők tollából horvát nyelven megjelent legjobb könyv szerzőjét illeti meg. A háromtagú zsűri a 2019-ben megjelent 44 kötet közül Laci monográfiáját ítélte a legjobb alkotásnak, amire végtelenül büszkék vagyunk.

Heka László

Ezen kívül fontos megemlíteni, hogy német nyelvű képzéseink egyre népszerűbbek. A *Deutsche Rechtsschule* a Szegedi Tudományegyetem és a Potsdami Egyetem együttműködésében létrejött, 1998 óta nagy sikernek örvendő projekt. Hallgatóink német anyanyelvű professzoroktól tanulhatnak alapvető jogi ismereteket a német polgári jogi, büntetőjogi és közjogi területeken, a szegedi egyetem szakemberei pedig a jogi szakfordítás rejtelseibe vezetik be őket. 2020-ban kiemelkedően sok hallgató választotta ezt a képzésünket, amiben neked is fontos szereped volt, ha szabad a 'riporternek' ilyet mondani!

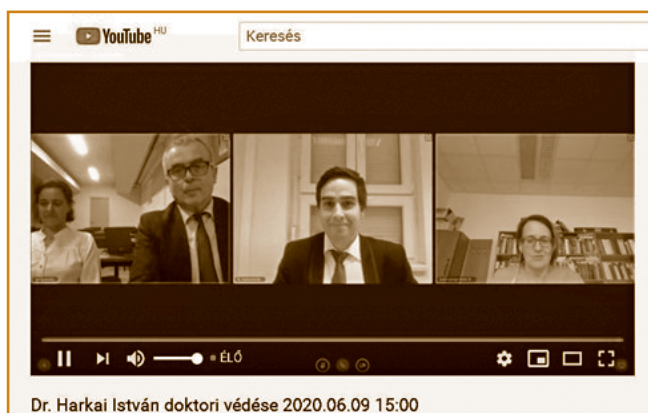
– *Harkai István 2020. június 9-én sikeresen megvédte „Az internet hatása a többszöröségi és a nyilvánossághoz közvetítési jogra” című doktori értekezését. Témavezetőként hogyan értékeli a védést?*

– (M. P.): Mivel a védelem az *online* térben zajlott, így nem egy helyszínen, de mégis együtt hallgattuk végig és jelenlétünkkel biztattuk Istvánt a védésén. István doktori értekezésének célja, hogy feltárja azokat a gócpontokat a szerzői vagyoni jogok rendszerében, ahol a jogalkotónak be kellett avatkoznia annak érdekében, hogy a védelem lehető legmagasabb szintje biztosítva legyen az *online* térben is. Nagyon büszkék va-

gyunk rá, István munkája egyébként is nélkülözhetetlen az intézetben. Az idegen nyelvű képzések koordinálásában nagyon fontos szerepe van.

– Az intézetben korábban is nagy hangsúlyt kapott a szellemi tulajdonvédelmi kérdések összehasonlító jogi vizsgálata. Ez a kutatási-oktatási irány 2020-ban milyen események kapcsán mutatkozott meg leginkább?

– (M.P.): 2020 során, a pandémia időszakában is aktív kutatási munkát végeztünk az oktatási feladataink mellett. Közel egy tucat olyan – magyar és angol nyelvű – rendezvényen vettünk részt, amelyek a szellemi tulajdonvédelemmel voltak kapcsolatosak. Ezek közül talán kiemelkedik a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának 2020. július 7-ei országos (persze, *online*) konferenciája, ahol kiváló előadók ismertették kutatásuk főbb tapasztalatait. Jómagam a Tom Kabinet ügyben hozott uniós bírósági döntést elemeztem. Ugyanaznap a Szellemi Tulajdon Világszervezete is rendezett egy *online* konzultációs eseményt, ahol a szervezet mesterséges intelligenciával kapcsolatos jogalkotási programjáról vitáztak a jelenlévők. E program részeként az a megítéltetés ért, hogy – a 42 jelentkező közül kiválasztott 24 felszólaló egyikeként – rövid, kétperces

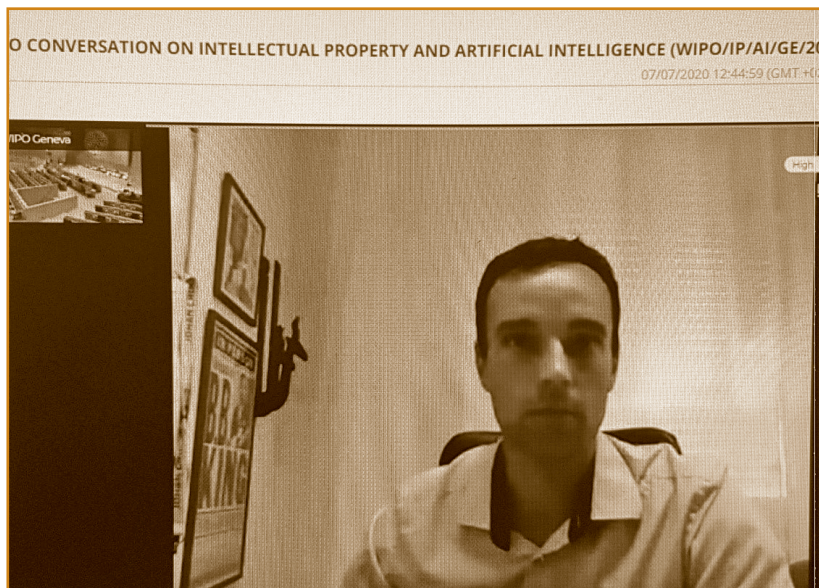
Harkai István doktori védése a YouTube platformján

intervenció keretében kifejtsem 'pesszimista' álláspontomat az MI által generált tartalmak szerzői jogvédelmét illetően, mindezt több mint 200 néző előtt. Ezen kívül kiemelném még a negyedik alkalommal megrendezésre kerülő *Copy 21 Blogshop*-ot. 2020. október 29-én tartottuk az *online* térben, és számomra külön öröm, hogy előttem felszólalhatott Harkai István és *Paku Dorottya* is.

Baranyi Emese PhD ösztöndíjasunk. Most ők tanítanak minket, hogy az *online* térben alkalmazni tudjuk az innovatív megoldásokat.

– *Mi lenne az a 'napi színes' jellegű hír, amely a 2020-as év híreinek végén még helyet kapna?*

– (B. A.): Nekem hirtelen az jut eszembe, hogy intézetünk fiatal tanársegédje, *Patyi Zsófi* még 2020 január

Mezei Péter a 24 felszólaló egyikeként a WIPO online konzultációs eseményén

– *A hallgatókkal való kapcsolattartás, a hallgatói-oktatói viszony változott-e az online oktatás idején?*

– (B. A.): Természetesen. Kicsit személytelenné vált, de azért előnyöket is tapasztalunk, ha nem is sokat. Például a hallgatói prezentációk gördülékenyebben zajlanak a virtuális térben, és kevésbé izgulnak az előadók. Bár a járványhelyzettől függetlenül is fontos a fiatal kollégák továbbképzése, a pandémia alatt ez hatványozottan igaz. A szeptemberi, SZTE TEAM által szervezett tanításmódszertan tréningen két kollégánk is részt vett: *Patyi Zsófia* tanársegéd, és

elején egy fél éves vándorkiállítással is jelentkezett az intézeti munkája mellett. Ahogy hallom, ez az időszak egy kicsit hosszabb lett, és még most is az ő fotói díszítik Szeged kávézóit, bár ezeket most nem sokan láthatják. Zsófi profi fotós, és *Patyi Photography* néven számos kiállítása volt már. Ami ennél is meglepőbb, hogy most került elő egy fotó, amin ugyancsak joghallgató barát-nőjével 10 évvel ezelőtt egy akkori intézeti tankönyvünkkel a fejükön pózoltak egy tanulmányi kiránduláson. Ma pedig ő készít fotókat a tankönyv modernebb verziójához.

Patyi Zsófia joghallgatóként a Bevezetés a jogrendszerek világába c. könyvről 2010-ben

Patyi Photography: Búcsú a várostól, Legkedvesebb Képeim vándorkiállítás

Intézeti tárlatvezetés a kiállításon az A2 GastroCaffében

– (M.P.): A pandémia okán sokkal kevesebb *napi színes* élmény ért minket 2020-ban. Mégis ide sorolom azokat a titkos fotókat, amelyeket önmagunk szórakoztatására készítettünk a záróvizsgák alkalmával (plexiüveg mögött, maszkban ülve igazi közhivatalnoknak tűnhettünk). Kicsit komolyabbra fordítva a szót: én a napi színeseket a pandémia elmúltát jelző személyes programoktól várom igazán. Szeretnék

újra a TIK mellett 'szerepjátékozni' a hallgatóimmal, kávéházakban rögzíteni az *IPHétőkpodcast*-ot a diákokkal és fiatal kollégákkal. Természetesen az is jó lenne, ha ismét letaposhatnánk az intézetvezető úr fűvét egy kellemes intézeti vacsora keretében. Ha ezekre sor kerülhet, az talán kárpótol majd sok mindent, ami 2020-ban elmaradt.

*dr. Almási Ibolya
mestertanár*

DIGICRIMJUS

A büntetőjog oktatását, kutatását és gyakorlatát érintő új kihívások a digitalizáció korában

Felsőoktatási stratégiai partnerség formálódik a digitalizáció és büntető igazságszolgáltatás területén a Szegedi Tudományegyetem vezetésével. DIGICRIMJUS – *New challenges for*

teaching researching and practicing criminal law in the digital age címmel 2020-ban új felsőoktatási stratégiai partnerségi kapcsolatot létesített a Szegedi Tudományegyetem (Bűnügyi Tudományok Intézete, Dr. Karsai Krisztina egyetemi tanár), a Konstanzi Egyetem (Büntetőjogi Tanszék, Prof. Dr. Liane Wörner) és az Isztambuli Egyetem (Büntetőjogi és

Kriminológiai Központ, *Prof. Dr. Adem Sözüer*). A háromoldalú, a digitalizáció és a büntető igazságszolgáltatás aktuális kihívásaira fókuszáló projektet a Tempus Közalapítvány a Magyarországon beadott pályázatok közül az értékelés során első helyre rangsorolta és az Európai Unió Erasmus+ programja több, mint 150 000 Euróval támogatja.

A DIGICRIMJUS négy alappillére a digitalizáció, a büntető igazságszolgáltatás, a jogösszehasonlítás és a tanulási eredményalapú oktatásfejlesztés, központi témája pedig a büntetőjog alkalmazásának kihívásai napjaink információs társadalmában. E keretrendszerben a projekt résztvevői – magyar részről a Bűnügyi Tudományok Intézetének munkatársai – a klasszikus büntetőjogi kérdések mellett (így például büntetőjogi felelősség a mesterséges intelligencia használatával megvalósult tényállá-

sokban), a büntető igazságszolgáltatás számos egyéb témakörét (mint például nyomozás a kibertérben, vagy fogvatartotti kapcsolattartás *online* eszközök segítségével) fogják három éven keresztül (2020/21–2023/24) vizsgálni és kutatási eredményeiket oktatási segédanyagok formájában széleskörben elérhetővé tenni. A jelen, illetve a jövő joghallgatói és jogászai számára készült új, innovatív tananyagok készítésén túl a konzorcium kiemelt hangsúlyt fektet a tudományos ismeretterjesztésre is.

Az SZTE mint projektvezető intézmény részéről Karsai Krisztina és *Lichtenstein András* által koordinált stratégiai partnerség mindemellett egy jövőbeni, új közös LL.M. képzés alapjainak lefektetésére is lehetőséget biztosít.

dr. Lichtenstein András
tanársegéd

Látható problémák, láthatatlan alkotmány?

Online alkotmánybíróági kerekasztal-beszélgetés karunk és az Alkotmánybíróság közös szervezésében

2020. október 16-án 10:00 órai kezdettel szervezett „Látható problémák, láthatatlan alkotmány? Az Alkotmánybíróság jogfejlesztő tevékenységének változása 1990–2020 között” *online* kerekasztal-beszélgetést az SZTE ÁJTK Közjogi Intézete és az Alkotmánybíróság a halálbüntetést alkotmányellenessé nyilvánító 23/1990. (X. 31.) AB határozat 30. évfordulójának emlékére.

2019. október 25-én írta alá karunk dékánja és az Alkotmánybíróság elnöke azt az együttműködési megállapodást, amelynek célja a két intézmény közötti közös tudományos kutatás, az oktatás és képzés, illetve a konferencia- és rendezvényszervezés. Ennek az együttműködésnek a keretében került sor a COVID korlátozásokra tekintettel *online* formában megrendezett kerekasztal-beszélgetésre, amelyen köszöntőt mondott *Görög Márta*, az SZTE ÁJTK

dékánja, illetve részt vett *Sulyok Tamás*, az Alkotmánybíróság elnöke, *Lenkóvics Barnabás* és *Paczolay Péter* a testület korábbi vezetői. A beszélgetést *Tribl Norbert* moderálta.

A kerekasztal-beszélgetés a halálbüntetést eltörlő 23/1990. (X. 31.) AB határozatnak állított emléket, amelyet 30 évvel ezelőtt, 1990. október 31-én hozott Magyarország újonnan felállított autentikus alkotmányértelmező testülete. A határozatban Sólyom László bemutatta a láthatatlan alkotmány koncepcióját, amely elindította a hazai tudományos életben a diskurzust az Alkotmánybíróság jogfejlesztő szerepéről, amely az elmúlt tíz évben – a kezdetekhez képest eltérő tartalommal – a hazai alkotmánybíráskodás egyik legvitatottabb kérdéseinek egyike. A határozathoz fűzött párhuzamos véleményében Sólyom László azt írta: „Az Alkotmánybíróságnak folytatnia kell azt a munkáját, hogy értelmezésében megfogalmazza az Alkotmány és a benne foglalt jogok elvi alapjait, és ítéleteivel koherens rendszert alkot, amely a ma még gyakran napi politikai érdekből módosított Alkotmány fölött, mint láthatatlan alkotmány, az alkotmányosság biztos mércéjéül szolgál; és ezért várhatóan a meghozandó új alkotmánnyal, vagy jövőbeli alkotmányokkal sem kerül ellentétbe.”

A kerekasztal-beszélgetés elején mondott köszöntőjében Görög Márta dékán asszony kiemelte: a 23/1990. (X. 31.) AB határozat és a láthatatlan alkotmány koncepciójának megszületése óta eltelt harminc év, amely alkalmassá tesz bennünket arra, hogy egy pillanatra megálljunk és visszatekintsünk. Dékán asszony köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a szegedi jogászok hisznek a közösség erejében, a tudásban, a tudás

megosztásban, de leginkább a közösség tudásában. Tisztelik mások véleményét, mások tudását és ez a tudásmegosztás iránti igény vezette arra a Jogi Kart, hogy aláírja azt az együttműködési megállapodást, amelynek keretében a kerekasztal-beszélgetés létrejöhett.

Görög Márta

Az 1989. évi XXXI. törvény a demokratikus normáknak megfelelően módosította ugyan az Alkotmányt, azonban az alkotmányos pillanat ellenére igazi alkotmányozás nem történt. Az Alkotmánybíróságra hárult a szerep, hogy negatív jogalkotóként az alkotmányosság követelményeinek medrében tartsa a formálódó fiatal demokratikus magyar államberendezkedést. A '90-es éveket ezért az alkotmánybírósági aktivizmus jellemezte, a valódi alkotmányozás hiányából keletkező űrt igyekezett át-hidalni többek között a láthatatlan alkotmány koncepciója. Sulyok Tamás a kerekasztal-beszélgetésen elmondta: a korai '90-es években az Alkotmánybíróság azzal szembesült, hogy van Magyarországnak egy jogállami alkotmánya és egy nem jogállami jogrendszere, amelyből ki kellett gyomlálni az alkotmányellenes szabályokat, amelyhez az aktivizmus és az actiopopularis intézménye biztosított lehetőséget.

Az Alkotmánybíróság jogfejlesztő gyakorlata jelentette tehát azt a hidat, amely átvezetett a rendszerváltást követő demokratizálódáson, miközben a testület és az így létrejövő joggyakorlat a demokratikus berendezkedés jelképévé vált.

azonban csak látszólagos. Az Alkotmánybíróság egykori elnöke és az Emberi Jogok Európai Bíróságának jelenlegi bírása ilyen kihívásokként jelölte meg többek között a gazdasági és migrációs válságokat, illetve a környezetvédelemmel kapcsolatos problémákat.

A kerekasztal-beszélgetés résztvevői: Sulyok Tamás, Lenkovics Barnabás, Paczolay Péter és a moderátor Tribl Norbert

Lenkovics Barnabás rávilágított: az emberiség legutóbbi általános kultúr-eszményei az alapvető szabadságok és az emberi jogok. Ezeket kellett valósággá tenni a nemzeti jogalkotáson és a nemzeti jogalkalmazáson keresztül, és ezért volt szükség egy erős Alkotmánybíróságra a '90-es években. Az értelmezett alkotmány, vagyis az AB álláspontjával kiegészített alkotmányi rendelkezések azonban mostanra beépültek a 2010-ben elfogadott Alaptörvénybe.

Arra a kérdésre, hogyan látják az Alkotmánybíróság, illetve az alkotmánybíráskodás jövőjét a következő évtizedben Paczolay Péter kiemelte: az emberi jogi bíráskodás kihívásai a jövőben nem a klasszikus emberi jogi problémákból fognak jönni, hanem az általános kihívásokból, amelyek első látásra távol esnek az alkotmánybíráskodástól, ez

A jövőre vonatkozó várakozásaival kapcsolatban Sulyok Tamás kiemelte: nemzetközi viszonylatban a dialógusnak és az alkotmánybíróságok közötti párbeszédnek nincs európai alternatívája. A modern technológiával kapcsolatban hangsúlyozta: a közösségi portálok bizonyos közlések önhatalmú leltitása ellen nincs jogorvoslat és ez olyan kihívás, amelyre az európai alkotmánybíróságok csak együtt találhatják meg a választ a dialógus és a párbeszéd eszközein keresztül.

A kerekasztal-beszélgetést több, mint száz fő követte élőben, majd a rendezvény utáni napokban többszázan nézték meg utólagosan az eseményt.

*Dr. Tribl Norbert
tudományos segédmunkatárs*

MITRA

Új közös európai mesterképzési program az SZTE-n

Az SZTE ÁJTK Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézet által gondozott angol és francia nyelvű nemzetközi tanulmányok mesterképzési szakok fejlődésének jelentős új állomásához érkezünk azzal, hogy 2020 szeptemberétől bekapcsolódhattunk egy hét egyetem nemzetközi együttműködésében megvalósuló Erasmus + közös mesterképzésbe, a Migrations Transnationales-be, röviden a MITRA-ba.

Az Erasmus Mundus közös mesterképzés (EMJMD) nívós és integrált nemzetközi tanulmányi program, melyet nemzetközi konzorciumot alkotó felsőoktatási intézmények működtetnek közösen. Az Erasmus + közös mesterképzési programok uniós finanszírozású ösztöndíjakat biztosítanak a programban való részvételre jelentkező legjobb diákoknak. A MITRA névre hallgató angol és francia kétnyelvű közös mesterképzés 7 egyetem együttműködésével valósul meg, 2018 és 2024 között, 3,5 millió eurónyi uniós támogatással. A konzorcium vezetője a Lille-i Egyetem (Franciaország), további résztvevői a Corki Egyetem (Írország), a Babes-Bolyai Egyetem (Románia), a Brüsszeli Egyetem (Belgium), a Wroclawi Egyetem (Lengyelország), a

Granadai Egyetem (Spanyolország) és a Szegedi Tudományegyetem.

A MITRA közös mesterképzésbe a Szegedi Tudományegyetem ÁJTK a francia nyelvű nemzetközi tanulmányok mesterképzési szakhoz kapcsolódóan kialakult átfogó együttműködési hálózatnak és *Krúszlicz Péter* kitaró 'kampányolásának' köszönhetően került be. Fontos megjegyezni azonban, hogy a közös mesterképzés tovább erősíti az angol és francia nyelvű nemzetközi tanulmányok mesterszakokat, növelve azok presztízsét, sőt a más szakjainkon tanuló hallgatók is profitálhatnak majd belőle, mivel a közös mesterképzésbe a hallgatóink felvételizhetnek, és ösztöndíjat is kaphatnak.

A közös mesterképzés keretében a hallgatók a 3. félévet tölthetik Szegeden, ahol az angol vagy a francia nyelvű nemzetközi tanulmányok képzés keretében, vagy ahhoz kapcsolódó témakörökben vehetnek fel órákat. Az első hallgatók 2020 őszén érkeztek meg városunkba.

Dr. habil. Szalai Anikó
egyetemi docens

mi
tra

TRANSNATIONAL
MIGRATIONS

Európai kommunikáció az online térben

A Europe Direct Szeged iroda aktivitása 2020-ban

Csakúgy, mint az egész ország életét, úgy a Europe Direct hálózat, s benne a szegedi iroda munkáját is alapvetően befolyásolta a Covid-19 vírus megjelenése 2020 elején. A járvány miatti korlátozások szinte teljesen felülírták a tavalyi évre tervezett programjaink megvalósítását.

Normális körülmények között mi is a személyes kommunikációra helyeztük a hangsúlyt munkánk során, igyekszünk minél több emberrel találkozni, beszélgetni, iskolákba eljárni az egész megyében, rendezvényeken fogadni előadóinkat és vendégeinket. Szintén fontos része a munkánknak, hogy a magyarországi és a többi uniós tagállamban dolgozó kollégáinkkal, az Európai Bizottság és az Európai Parlament szakértőivel beszélgethessünk, tapasztalatokat cserélhessünk szakmai kérdésekben. Sajnos hosszú lenne a lista, ha össze szeretnénk gyűjteni, mi minden nem valósult meg az év során a kommunikációs tervünkben a vírus miatt. E helyett inkább tekintsük át, hogyan küzdöttük le az előttünk tornyosuló akadályokat.

Év elején még szerencsésen megvalósítottunk tíz EU-tanórát különféle Csongrád-Csanád megyei középiskolában, de már márciustól egy sor további

órát le kellett mondanunk a korlátozások miatt. Őszintén szólva, eleinte azt reméltük, hamar túl leszünk a járvány okozta leálláson, s valóban, nyáron úgy tűnt, egy kicsit fellélegezhetünk. Augusztus végén Mórahalmon, az Erzsébet fürdőben partnereinkkel együtt megvalósíthattuk kedvenc nyári eseményünket a 'Csobbanj Európával!' programot, ahol a strandolókkal kötetlenül lehet beszélgetni, uniós teszteket, kvízeket megoldani.

Az Ünnepi Könyvhét megnyitóján

A júniusról szeptember 17-re halasztott 91. Ünnepi Könyvhét megnyitóján szintén részt tudtunk venni, hisz az esemény a szabad levegőn zajlott. Itt az

uniós intézményektől a nyár folyamán kapott, legfrissebb EU-témájú kiadványainkat vonultattuk fel az egyik Dugonics téri pavilonban. Ezután azonban megtudtuk, hogy a megszokott módon ősszel sem fogunk tudni dolgozni, így elhatároztuk, hogy hibrid módon kerülnek megrendezésre a tervezett eseményeink (az iroda Facebook oldalán, élő közvetítéssel). Később azonban már az előadók Szegedre invitálása sem volt vállalható, s onnantól kezdve mindenki csak a saját íróasztala mellől vehetett részt a programokon, legyen szó előadóról, szervezőről vagy érdeklődőről.

Mivel Integrációs Klub rendezvényeinkből egyet sem valósítottunk meg tavasszal, így őszre maradt minden témánk. Ezek a következők voltak:

Szeptember

„Határon átnyúló vitarendezési és igényérvényesítési lehetőségek az e-kereskedelem területén – hasznos tudnivalók vállalkozások és fogyasztók számára”

Előadó: *Dr. Kriesch Attila* főosztályvezető, ITM Fogyasztóvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság – Európai Fogyasztói Központ

Október

„Törököt fogtunk, de nem ereszt. Az EU-török kapcsolatok aktualitásai”

Előadó: *Dr. Szigetvári Tamás* tanszékvezető egyetemi docens – Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, Nemzetközi és Politikatudományi Intézet

November

„Európai adok-kapok – ki fizeti az európai álmot? EU-költségvetés és -hitelsomag koronavírus idején”

Előadó: *Dr. Benczes István* tanszékvezető egyetemi tanár – Budapesti Corvinus Egyetem, Világgazdasági Tanszék, Nemzetközi, Politikai és Regionális Tanulmányok Intézet

December

„A körülmények szorításában. A német uniós elnökség mérlege”

Kriesch Attila előadásának felvételén, a CSMIK titkárával, Tráserné Oláh Zsuzsannával együtt

Zupkó Gábor és Trócsányi László professzor

Előadó: *Molnár Tamás Levente* kutató
– Külügyi és Külgazdasági Intézet

Konferenciát 'békeidőben' általában tavasszal és ősszel rendezünk. Ezúttal azonban itt is minden munka őszre maradt. 2020. október 15-én került megrendezésre 'Gondolatok Európa jövőjéről' című konferenciánk, amellyel mondhatni megelőlegeztük az idén útjára induló Európa jövőjéről szóló rendezvénysorozat tematikáját. Az eseményen részt vett előadóként *Zupkó Gábor*, az Európai Bizottság Magyarországi Képviselőtársaság vezetője, *Dr. Martonyi János*, Magyarország volt külügyminisztere, az SZTE ÁJTK *professor emeritusa*, *Dr. Forman Tünde* főosztályvezető, Igazságügyi Minisztérium, Nemzetközi Büntetőjogi és Emberi Jogi Főosztály és *Dr. Szent-Iványi István* külpolitikai szakértő, korábbi nagykövet, volt európai parlamenti képviselő. Az esemény levezető elnöke *Trócsányi László* professzor úr volt.

Ezen kívül a Europe Direct Szeged iroda társszervezőként közreműködött

az Európai Közjogi Szervezettel (EPLO) partnerségben 2020. november 6-án 'A Nyugat-Balkán csatlakozása az Európai Unióhoz. Alkotmányos és identitáskérdések' címmel megvalósult konferencia megszervezésében.

2020 őszén fontos feladatunk volt még, hogy az Európai Bizottság által a Europe Direct hálózat következő öt éves működésére vonatkozóan meghirdetett felhívásra elkészítsük a Szegedi Tudományegyetem mint befogadó szervezet pályázatát. A cikk írása napján már tudjuk, hogy pályázatunk sikeres volt, elnyertük a jogot, hogy az uniós információs hálózat tagjaként folytassuk munkánkat a következő években is. Bár azt már látjuk, hogy 2021 tavasza sem telik zökkenőmentesen, reméljük, hogy az Európai Bizottsággal május 1-jén induló új, öt éves keretszerződésünk megvalósítása során már kevesebb nehézséggel kell szembenoznünk.

Szekeres Ildikó
ED irodavezető

EPLO

Az Európai Közjogi Szervezet nyári akadémiai programjai

A vilájárvány következtében hatályban lévő nemzetközi korlátozásokra tekintettel az Európai Közjogi Szervezet (EPLO) ebben az évben *online* formában szervezte meg nyári akadémiai programjait.

Ebben az évben a Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézetének ösztöndíjpályázatán keresztül, az EPLO és az NRTI között három éve fennálló együttműködés keretében karunk hat hallgatója vehetett részt a rendezvényeken. *Keeskés Anna* jogász szakos hallgatónk, illetve *Beya Amouri* és *Mawad Shady* PhD hallgatóink a Migrációs Nyári Egyetemen, míg *Gombos Jarmo*, *Ferdous Rahman*, illetve *Yasin Tokat* PhD hallgatóink az Európai Jog Akadémiáján vettek részt.

Migrációs Nyári Egyetem

A 2020. július 20–25. között megrendezett program átfogó ismereteket nyújtott a résztvevőknek a menekültválság újabb fejleményeiről és kihívásairól, elsősorban a menekültek integrációjára és társadalmi kirekesztésére összpontosítva. A nyári egyetem keretén belül különböző területek szakértői – úgy, mint jogtudomány, szociológia, pszichológia, illetve orvostudomány – tartottak szakterületeiknek megfelelő előadásokat a migráció témakörén belül. Az előadások segítették a résztvevőket abban, hogy átfogó képet alkothassanak a menekültek, illetve menedékkérők jelenlegi helyzetéről Európában. A menekültek helyzetével összefüggő elméleti és gyakorlati kérdések megértésén kívül az előadások nagy hangsúlyt fektetettek

arra, hogy a probléma megoldásához globális párbeszédre és együttműködésre van szükség, amelyhez elsősorban tudatosságra van szükségünk, a téma azonban politikai vitákhoz vezethet. Az előadások egyúttal kiemelték az Európában megfigyelhető társadalmi kirekesztettség problémáját. A nyári egyetem nagy hangsúlyt fektetett többek között a jelenlegi törvényhozási, bürokratikus és egyéb adminisztratív kihívásokra a menekültpolitikával kapcsolatban. Az előadások az emberkereskedelem és a gyermekmunka áldozataival összefüggő valós történeteken keresztül próbálták elősegíteni, hogy a résztvevők minél jobban megérthessék a jelenlegi helyzet valós természetét és komplexitását.

Az Európai Jog Akadémiája

A 2020. augusztus 24. és szeptember 10. között megrendezett Európai Jog Akadémiájának háromhetes üléseit két részre osztották, amelyek során az első szekció a magán- és a családi élethez való jogra összpontosított az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatában, míg a másik szekció a 'közérdek' fogalmával és annak a közjogban elfoglalt helyével kapcsolatos vitákra összpontosított. A 'rendes' előadásokon kívül két vendégelőadó közreműködésével a résztvevők olyan *up-to-date* témákkal kapcsolatban vehettek részt foglalkozásokon, mint a közérdek és az állami beavatkozás a gazdaságba az energiaszektor területén, vagy a technológia fejlődése által előidézett új kihívások, különös tekintettel a személyes adatokra és az adatok kereskedelmi célú

felhasználására a közösségi média mögött álló vállalatok részéről.

Hallgatóink az EPLO programokon keresztül szerzett tapasztalatai azt mutatják, hogy az *online* formában megvalósított nyári programok is nagyszerű lehetőséget kínáltak arra, hogy a résztvevők tudományos igényességű diskurzust folytathassanak az adott szakterület magas fokon művelő előadókkal, és okulhassanak az előadók által megszerzett és a programokon keresztül átadott gyakorlati tapasztalatokból. Mindezen túl a program segítette hallgatóinkat, hogy hatékonyabb módszereket sajátítsanak el tudományos munkásságuk során különösen az adatgyűjtés, az esettanulmányok és az online lehetőségek felhasználásának területén. Nem utolsósorban a nyári programok lehetőséget

biztosítottak hallgatóinknak a kapcsolatépítésre is mind az előadókkal, mind a hallgatóság többi tagjával.

Hallgatóink véleménye szerint a programok lebonyolítása zökkenőmentesen zajlott az *online* platform ellenére is. A programok álláspontjuk szerint kiváló lehetőséget biztosítottak angol tudásuk fejlesztésére, különösen az elkészítendő vitaanyagok, esszék, tanulmányok készítésén, illetve a szóbeli vitákon, előadásokon keresztül. Végül, hallgatóink elmondása alapján a nemzetközi, multikulturális környezet még így, digitális formában is meghatározó hatást gyakorolt a résztvevőkre karrierjük további megtervezését illetően.

*Dr. Gizem Gültekin Várkonyi
és Dr. Tribl Norbert
tudományos segédmunkatársak*

Egyetemi és diákköri tapasztalatok hasznosítása az ügyvédek világában

Az egyetemi éveimet végig kísérték a diákköri ülések: hétfő esténként a Magyar Jogtörténeti, csütörtök esténként pedig az Európai Jogtörténeti Tudományos Diákkör üléseire várva gyülekeztünk a Bónis Szeminárium előtt. En-

nek akkor legkézenfekvőbb, 'materiális' eredményeként a XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Magyar Jogtörténeti Tagozatában elért I. helyezését tudtam felmutatni 'A haszonbérleti szerződés a XIX. századi magyar bírói

gyakorlatban – Az Osztrák Polgári Törvénykönyv hatása a magyar magánjogra’ című dolgozatommal. Csak az egyetemi évek után volt igazán lehetőségem ráébredni arra, hogy mennyi hasznos gyakorlati készséget és tudást sikerült elsajátítanom a Bónis Szeminárium és úgy egyáltalán a szegedi jogi fakultás falai között.

2014-ben egy ügyvédjelölti állás miatt Budapestre költöztem, azóta is ugyanott, ma már alkalmazott ügyvédként dolgozom a Réti, Várszegi és Társai Ügyvédi Iroda PwC Legal-nél. A Magyar Jogtörténeti TDK meghívására a diákkör tagjainak az egyetemen és az ügyvédi pályán szerzett tapasztalataimról számolhattam be a 2020. október 21-i online megtartott diákköri ülésen.

A tudományos és kutatómunka iránti érdeklődés mellett a diákkörökhöz való csatlakozásnak két fő motivációja volt: az előadásoktól, közönség előtt történő beszédétől való félelem leküzdése és a kétszáz főnél is nagyobb, személytelen évfolyam helyett egy kisebb, közvetlenebb közösség megtalálása. A mai napig élenken él bennem, hogy mennyire izgultam, amikor *Barack Obama* történelmi választási győzelmével egy időben megtartottam a legelső diákköri előadásomat az amerikai elnökválasztás szabályozásának történetéről („De hiszen egy igazi alkotmánybírónak fogok előadni!”). Az évek során pedig fokozatosan tűnt el a félelem, ami – valljuk be – a tárgyalóteremben és az ügyfelek előtt sem hátrány.

Mivel az irodavezető principálisom *dr. Réti László*, a Budapesti Ügyvédi Kamara akkori elnöke volt, az iroda pedig a PwC Magyarország együttműködő ügyvédi irodája, egyszerre csöppentem bele a klasszikus ügyvédi világba és egy nemzetközi adótanácsadó-könyvvizs-

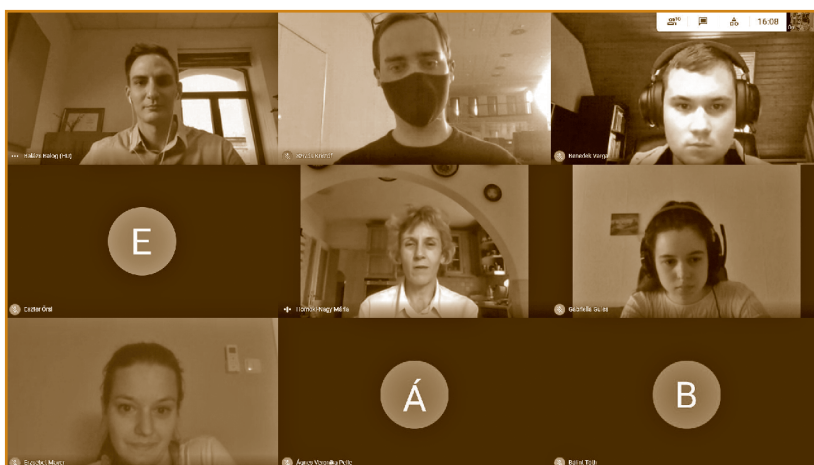

Balog Balázs

gáló cégcsoport világába, amelyek első ránézésre viszonylag messze állnak a tudományos és kutató attitűdtől. Mindezek ellenére (vagy éppen pont emiatt) a tudományos tevékenység, illetve a diákköri munka során gyűjtött ismereteket és elsajátított készségeket nap mint nap tudom hasznosítani az ügyvédi tevékenység végzése során.

Már kezdő jelöltként az első komolyabb jogi tanácsok vagy peres beadványok előkészítésénél is óriási segítséget jelentett a legmegfelelőbbnek tűnő jogi állásponthoz való eljutáshoz a lábjegyzetelés megfelelő módszerének ismerete, a bírói gyakorlat szintetizálása, a szakirodalomban való kutatás, a különböző lehetséges értelmezések ütköztetésének készségei. Az egyetem utolsó éveiben hallgatott társasági jog és az atipikus szerződések előadások és gyakorlatok pedig tökéletes átkötésként szolgáltak számomra az egyetemi életből az üzleti élet és a gyakorló ügyvédség világába.

Szerencsére egy olyan irodában találtam meg a helyem, amely az igényes és alapos jogi munkát helyezi előtérbe, így az egyetemen megszokott kritikus és

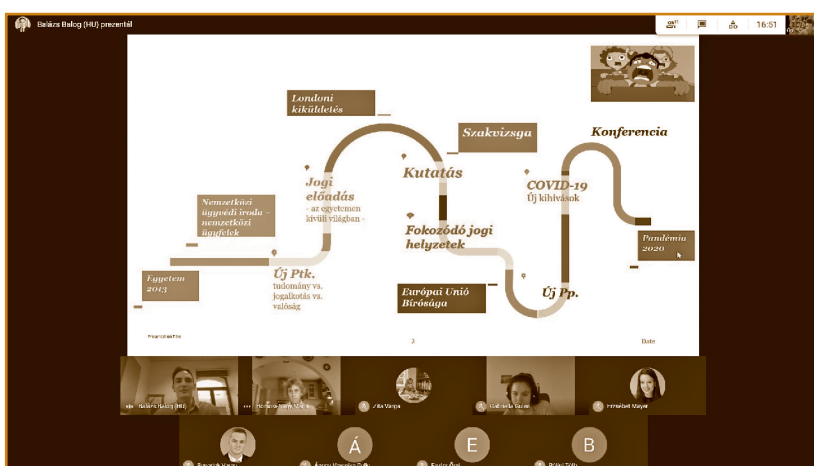

A diákköri ülésen – előadás közben (középen: Homoki-Nagy Mária professzor asszony)

elemző tudományos gondolkodásmódból könnyű volt átszokni az ugyancsak kritikus és elemző gyakorlati gondolkodásmódba. A tudományos alaposság és kritikai attitűd az ötéves egyetemi jogászképzésem teljes időszakát átfogta, ezeket leginkább *Homoki-Nagy Mária* és *Papp Tekla* professzor asszonyoktól, valamint *Balogh Elemér* professzor úrtól sajátíthattam el.

Amit azonban alaposan át kellett formálnom az egyetemi évekhez képest, az az előadások célközönségének kezelése

és emiatt az előadások felépítése. Az ügyfelek, gazdasági szakemberek, jogtanácsosok vagy éppen adótanácsadó kollegák számára tartott előadások merőben eltérnek az egyetemi szférában megszokott tudományos igényű előadásoktól: ebben a közegben a gyakorlatban felmerülő problémákat és megoldási javaslatokat kell feltérképezni és közérthető, kézzel fogható módon elmagyarázni, gyakorlati útmutatást adni, hogyan tehetjük a saját és ügyfeleink életét könnyebbé a jog egyre in-

Prezentáció közben

kább szerteágazó (túlszabályozott és precedensektől burjánzó) tengerében. Mivel azonban ötvenyi diákkörnek hála a tudományos igényű előadásokkal széleskörű tapasztalatokat szerezhettem, ez az átállás is sokkal könnyebbnek bizonyult, mintha kezdő gyakorlati szakemberként kezdtém volna el fejleszteni az előadói készségemet.

A jogtörténettől a társasági jogon át az utam az utóbbi években a nemzetközi társasági restruktúrákhoz és főleg a közigazgatási perekhez, azon belül is leginkább az adóperek világába vezetett. Utóbbinak oka talán az, hogy ez az a jogterület, amit leginkább átszö az uniós jog és az uniós bírósági gyakorlat. Mind a társasági jogi, mind az uniós jogi problémák megoldását a mai napig a szegedi tankönyveim (illetve azok újabb kiadásai) segítségével kezdem: több, mint hét éves gyakorlati munka után ki merem jelenteni, hogy a szegedi jogi karon *Blutman László*, illetve *Papp Tekla* professzorok által írt uniós jogi, illetve társasági jogi tankönyvek a kortárs magyar jogirodalom csúcstermékeinek tekinthetők, amelyeket a tudományos megalapozottság és teljesség mellett a gyakorlati jogászai munkám legfontosabb pilléreinek tekintek.

Első éves jelöltként csöppentem bele az iroda legelső előzetes döntéshozatali ügyébe: az eljárás feltérképezése és a gyakorlati protokoll kialakítása során nagymértékben támaszkodtam a témában született szegedi tudományos cikkekre, szakkönyvekre. A sikeres első ügynek köszönhetően kollégáimmal az évek során egyre több uniós bírósági ügyünk lett. Az ügyvédi munka egyik legnagyobb kihívásának tartom a magyar bírák meggyőzését arról, hogy mindenkinek (feleknek, bíróságnak, a jogfejlődésnek és a jogállam védelmének is) nagyon jól tesz,

Balog Balázs ügyvédi tárlóban

ha előzetes döntéshozatali kérelemmel fordulnak az Európai Unió Bíróságához. Az egyik ilyen sikeres meggyőzésnek hála élhettem át a szakmai pályám egyik legmeghatározóbb élményét: 2019 márciusában perbeszédet tarthattam az egyik ügyünk tárgyalásán az Európai Unió Bíróságán. Ebből a gyakorlati példából is jól látható, hogy igenis lehet a tudományos igényességű munkát a gyakorlat színterére transzformálni.

A fentiek alapján úgy vélem, hogy a jó jogászképzés titka a dogmatikai alapokra és a joggyakorlatra egyaránt hangsúlyt fektető, a tudományos, gyakorlati, kritikai és elemző szemléletet szintetizáló módszertan és képzés. Ez az egyetemi éveim alatt maradéktalanul érvényesült és mind a mai napig ez a szemléletmód határozza meg a jogi gondolkodásomat. Ezért pedig nagyon hálás vagyok valamennyi egykori oktatómnak és mesteremnek.

*dr. Balog Balázs
ügyvéd*

*Réti, Várszegi és Társai Ügyvédi Iroda
PwC Legal*

Emlékezés a tudós főügyészre

Dr. Merényi Kálmán, a szegedi jogi kar büntetőjogi tanszékének ny. egyetemi docense, korábbi megyei főügyész, életének 86. évében, 2019. június 10-én elhunyt.

Szegeden született, 1934. január 8-án. Érettségi vizsgáit 1952-ben tette le, kitűnő eredménnyel. Édesapjával szemben indult koncepció per miatt a jogi karra beadott jelentkezését annak ellenére sem fogadták el, hogy ekkor már válogatott sportoló (kosárlabdázott) volt. Mindeközben a Szegedi Tudományegyetemen 1954-től kezdett el dolgozni, először mint hivatásos gépkocsivezető, majd hét évig üvegtechnikusként tevékenykedett. Miután édesapja 1956-ban szabadult, 1961-ben már lehetősége nyílt esti tagozaton jogi tanulmányai megkezdésére. 1964-ben *summa cum laude* minősítéssel szerzett jogi doktorátust.

Oktatói és tudományos munkássága Szegeden indult, itt bontakozott ki, és szerzett országos, sőt nemzetközi hírnevet. *Fonyó Antal* tanszékvezető hívását elfogadva 1964. szeptember 1-jével először tanársegédi, majd 1969. július 1-jével adjunktusi kinevezést kapott a Büntetőjogi Tanszéken. Az 1966/1967-es tanévtől kezdődően gondozta a kriminológia tantárgyat mind a három tagozaton, közel harminc éven keresztül. 1969-ban egy évre Ford-ösztöndíjat nyert el, amelynek köszönhetően Montrealban kutathatott. 1985-ben védte meg állam- és jogtudományi kandidátusi értekezését „A szexuális erőszak” címmel. Ezt követően 1987-ben kapott egyetemi docensi kinevezést. A tanszéken 1992-ig dolgozott főállású oktatóként.

1992-ben sikeresen pályázta meg a Csongrád Megyei Főügyészség főügyészi tisztségét. Oktatói munkáját ekkor sem adta fel, félállású egyetemi docensként tartott előadásokat. 1991-ben *Kemenes Béla* professzor ajánlásával a Magyar Jogász Egylet Csongrád Megyei Szervezete elnökévé választották. Később a megyei szervezet tiszteletbeli elnöke kitüntető címet adományozták részére. A Magyar Jogász Egylet országos alelnöki posztját is betöltötte.

Szakmai pályafutása mellett a kosárlabdasportban országos és nemzetközi elismertségre tett szert, negyvennégy alkalommal szerepelt a magyar férfi kosárlabda válogatottban. 1959-ben az isztambuli Európa-bajnokságon bronzérmert nyert a nemzeti csapattal. A Szegedi Postás, a Szegedi Honvéd, a SZEAC és a SZEOL egykori kosárlabdázója a versenysporttól harminc évesen, 1964-ben vonult vissza.

Dr. Gál Andor
adjunktus

Emlékezés Nagy Lajos professzorra

94 éves korában, 2020. március 8-án hunyt el *Nagy Lajos*, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának *professor emeritusa*.

1926. január 16-án született Kecskeméten. 1951-ben végezte el a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemet. 1952-ben került Szegedre, ahol a Marxizmus Tanszéken a politikai gazdaságtan szakcsoporthoz vezetője lett. Az önállóvá vált Politikai Gazdaságtan Tanszék vezetője volt 1955-től annak fennállása alatt 1988-ig. Azt követően 1992-ig a Közgazdasági Tanszék élén állt. 1961 és 1963 között az Állam- és Jogtudományi Kar dékánhelyettesi pozícióját töltötte be. Nagy Lajos professzor a 'fényes szelek' nemzedékének jellegzetes alakja, aki hatalmas munkabírással, tudósi, oktatói, emberi értékeit következetesen megőrizve és kamatoztatva haladt életpályáján. A kutatásban, a tudomány-szervezésben, utánpótlás-nevelésben és az oktatásban egyaránt maradandót alkotott. Kutatómunkájának legismertebb eredményei a közgazdaságtan és

agrárgazdaságtan határterületeit tárgyalták. Kandidátusi disszertációjának témáját a földjáradék-elméletből választotta, akadémiai doktori értekezésének címe: «Munkatermelékenység és személyi jövedelmek a mezőgazdaságban».

90. születésnapját bámulatos szellemi frissességben érte meg, a Gazdaságtudományi Kar közössége konferenciával ünnepelte. Ez alkalommal a Magyar Közgazdasági Társaság elnöksége Kautz Gyula-díjjal tüntette ki az MKT Csong-

A 90. születésnap konferencián

rád Megyei Szervezetének elnökeként 25 éven át végzett, kiemelkedően gazdag és sokrétű szakmai és tudományszervezői életművének elismeréseként. Élete utolsó éveire felesége súlyos betegsége hozott rendkívüli megpróbáltatásokat, amelyben Nagy Lajos professzor úr ön-

feláldozóan helyt állt. Életereje addig tartott, amíg a feleségéről gondoskodnia kellett, és szinte egyszerre mentek el, együtt búcsúztattuk őket.

Dr. Farkas Beáta
egyetemi tanár
Gazdaságtudományi Kar

Elment a Mester...

Fájó szívvel búcsúzunk *Nagy Ferenc* professzortól, akadémiai doktortól, a jogi kar egykori dékánjától, megannyi jogásznemzedék tanárától, kollégától, aki 2020. május 8-án, délután, életének 73. évében családi körben, méltósággal viselt betegségben elhunyt.

Professzorkollégánk átlépte a földi élet határait és átadta helyét az emlékezésnek. Tudtuk, keserves napoknak kell következniük a lesújtó hír után, s jöttek is ránk, fullasztón, nem kímélve sem közeli, sem távoli ismerőseket, igaz barátokat, kollégákat és tiszteletet örökké érző volt tanítványokat. Eltávozott közülünk egy Humanista, egy Tudós és egy Mester. Elment a szeretett társ, barát, kolléga, az elismert kutató, a kimagaslóan sikeres tanár. Díjai, kitüntető címei ugyanúgy hosszan sorolhatók, mint munkái és az azokról szóló méltatások. Nagy Ferenc munkásságát a tudományos közélet és magánélet harmonikus szimbiózisa, a tudományos szakterület szakadatlanul építkező művelése és erkölcsi felelősségvállalás jellemezte a racionális és optimális megoldások keresésében és védelmében.

Mesterünk már joghallgató korában a büntetőjog felé fordult, ez az érdeklődés részben meghatározta későbbi ku-

tatói irányultságát, amely a büntetőjogi szankciórendszert vette célkeresztbe. Beérrett kutatóként és oktatóként azonban az anyagi büntetőjogász továbblépett: az érdekelte, hogy a külföldi jogszabályokból átvett modellek és az íróasztalok mögött kimódolt megoldások miként érvényesülnek a valóságban, erről már a büntetések végrehajtása területén tájékozódhatott. Erre a lépésre csupán kevesek merészkedtek. Emberközponthusága, amely a tudományos gondolkodással párosult, kiemelkedővé tette munkásságát már a zárkózottabb 70-es években is, de különösen a 80-as évek második felében. Nagy Ferenc az első egyike volt, aki humanista tudósként

segítette elő a belső és külső vasfüggöny lebontását: az 1990-ben megjelent, öt európai állam büntetés-végrehajtásának szabályozását és valóságát bemutató munkája olyan volt a büntetés-végrehajtási jog számára, mint a berlini fal lebontása.

Nagy Ferenc termékeny tudós volt, több száz magas tudományos értékkel bíró közleményt jelentetett meg élete során. Az anyagi büntetőjog dogmatikai kutatásában, rendszerező tevékenységében, új elméleti megoldások kidolgozásában nem ismert megalkuvást, dogmatikai munkáit – biztos állítható – hazánk minden büntetőjogásza forgatja. Szakmai kiválósága és elkötelezettsége miatt kodifikációs szerepet is vállalt, mindemellett állandó kritikus és tudósi ostroma volt a rendszer-váltást követő kriminálpolitikai és így jogszabálmódosítási hullámoknak. Szókimondása és bátorsága példaértékű volt, elvi következetességgel védte korunk büntetőjogi eszmei alapelveit, nem hódolt be a politikai divathullámoknak, biztos orientációs pontja, világítótornya volt a racionális, túlzásoktól mentes gondolkodásnak. Hiányát és így az óriási veszteséget konferenciákon és szakmai találkozókön mindannyian sokáig fogjuk még érezni.

Mesterünk tanári pályája a kezdetektől fogva Szegedhez, a Szegedi Tudományegyetemhez – illetve jogelődjéhez, a József Attila tudományegyetemhez – kötődött. A felsőoktatás és szegedi anyaintézménye melletti elköteleződése példás, munkásságát kizárólag a felsőoktatásnak és a jogtudománynak szentelte, a tanítás és kutatás mellett dékáni és tanszékvezetői megbízatása is volt. Neve mára elválaszthatatlanul összeforrt a 'szegedi büntetőjogi isko-

lával', neves elődeinek nyomdokain építette fel az ország ma legkiválóbb büntetőjog-tudományi és -oktatási műhelyét, ahol egyetlen intézet keretében, szoros együttműködésben munkálkodunk a bűnügyi tudományok széles körében. Nagy Ferenc tanított bennünket a tudomány művelésére, a tudományos iskola vonzerejének növelésére, az elődök tiszteletére: ha tudjuk, honnan jövünk, akkor tudjuk, hova tartozunk és így remélhettük, jövőnk is méltó lesz nagynevű elődeinkhez. Tudjuk és érezzük, e tanítás az egyik legfontosabb mind közül – ez a műhely örökség. Őrizzük és jól bánunk majd vele.

Nagy Ferenc iskolateremtő mester-tanár volt, aki jogászgenerációk sokaságát, hallgatók tízezreit oktatta a jogrendszer egyik legabsztraktabb területére, a büntetőjogra. Tudjuk, professzorunk népszerű volt a hallgatók körében, s e népszerűségét nem a könnyű vizsgával szerezte, hanem – különösen – az angolszász jogi kultúrát fricskázó humorával, áradó mélybaritonjával és követhető, mégis kiváló elemző előadásaival. Mi több, Nagy Ferenc soha nem félt sikraszállni a büntetőjog komoly követelményeket támasztó oktatásának fenntartásáért sem. Előadásaiban a humanista tudós és a tanár egyaránt jelen volt – megszámlálhatatlanul sokan vannak, akik miatta választották később hivatásuknak a büntetőjoggal foglalatосkodás valamely területét.

Nagy Ferenc 48 évig állt a katedrán; az ő katedrája most már üres, elment hát a Mester. Emlékezünk, ám hiányát örökké érezni fogjuk. Nyugodjék békében.

*Dr. Karsai Krisztina
egyetemi tanár*

100 éve született Antalfy György

Amikor a marxizmus illetve a szocializmus magyarországi jogelmélet-történetének sajátosságaira keressük a választ, a belső, tudománytörténeti, tudományelméleti vizsgálódásokon túl természetesen a változásainak környezetét jelentő tágabb politikai, társadalmi összefüggéseket is értelmezni szükséges. Előttünk egy korszak jogélete, annak gyakorlati és teoretikus szereplőivel. Ha a rendszerváltás előtti közel fél évszázad állam- és jogelmélettörténetét csak érintőlegesen is áttekintjük, szembetűnő, hogy ennek az időszaknak egyik megkerülhetetlen alakja *Antalfy György*.

Munkásságát – a vele közel három évtizedig együtt dolgozó tanszéki kollégája – *Papp Ignác* pontosan jellemezte: „valamennyi tanulmányában a marxizmus tételeit tette meg kiindulópontul”. Politikusként és jogásként is aktív közéleti tevékenysége, jelentős oktatás- és egyetemszervező munkássága valóban emblemikus alakjává tette az 1950–1990 közötti évtizedeknek. Talán nem tévedés, hogy az egyetem történetében – négy évtizedes tanszékvezetőségén túl – ő volt a leghosszabb időt vezető pozícióban töltött professzor. Összesen tizenkét éven át lehetett az egyetem rektora (1958–1964 és 1976–1982 között), tíz éven át pedig az Állam-és Jogtudományi Kar dékánja (1950–1951, valamint 1953–1958 és 1967–1970 között).

Életpályája vázlatos megismeréséhez informatív kiindulópont lehet önéletrajza, amelyet hatvan éves korában, 1980-ban vetett papírra. Ekkor már tizedik éve az országgyűlés jogi, igazgatási és igazságügyi bizottságának titkára (majd 1985-től 1989-ig elnöke), és ugyancsak tíz éve áll – majd egészen

1990-ig – a Magyar Jogász Szövetség élén. Ebben az évben tüntették ki a Szocialista Magyarorszáért Érdemrenddel is. Túlzás nélkül mondható, hogy ez az önéletrajz a pályája csúcsára ért személyiség életútját összegzi:

„1920-ban születtem Szegeden. (...) Középiskolai tanulmányaim elvégzése után előbb államtudományi, majd jogtudományi doktorrá avattak 1942-ben Kolozsvárott. Egyetemi diákéveim alatt szoros kapcsolatban álltam a szegedi baloldali mozgalmakkal, a Szociáldemokrata párttal. Így 1945-ben rögtön bekapcsolódtam Szeged közéletébe és előbb főispáni titkár, majd 1945 augusztusában a város polgármester-helyettese lettem. 1948-ban elvégeztem a Magyar Dolgozók Pártja központi pártiskoláját. Mint a Szociáldemokrata Párt baloldalanak vezetője tevékenyen részt vettem a két párt egyesülésének előkészítésében. A Pártegyesülés után a Délmagyarország főszerkesztője, valamint országgyűlési képviselő lettem.

A Szegedi Egyetem Jogi Karának 1946 óta történt újjászervezésekor bekapcsol-

lódottam a Kar munkájába, mint meghívott előadó, majd tanszéki jogú előadóként. 1950-ben neveztek ki nyilvános rendkívüli tanárrá, majd nyilvános rendes tanárrá az állam- és jogelméleti tanszékre.

Az egyetem vezetésében is aktív szerepet vállaltam, három ízben voltam dékán (1950–51, 1957–58, 1967–70) és rektor 1958–64-ig valamint 1976-tól jelenleg is.

Oktató-nevelő tevékenységem mellett jelentős tudományos munkásságot fejtettem ki, 1969-től az állam- és jogtudományok doktora vagyok. (...)

Életem folyamán számos társadalmi megbízást láttam el. Tagja vagyok az MSZMP Csongrád megyei Végrehajtó Bizottságának, Elnöke a Magyar Jogászok Országos Szövetségének, 1971 óta országgyűlési képviselőként is ténykedem. 1962-ben Munka Érdemrenddel, 1964-ben és 1970-ben a Munka Érdemrend arany fokozatával, 1980-ban pedig a Szocialista Magyarországért Érdemrenddel tüntettek ki.”

Ugyancsak ekkoriban keletkezett az előbbi kiegészítő tudományos önéletrajza is:

„Egyetemi előadói tevékenységem mellett jelentős tudományos és publicisztikai tevékenységet fejték ki már pályám kezdete óta. Az első között voltam 1949-ben, akik az állam- és jogelmélet marxista módon való művelését Magyarországon megteremtették.

Tudományos munkásságom és érdeklődésem a jogelmélet mellett elsősorban az államelméleti kérdések felé fordult. A magyar jogirodalomban elsőnek foglalkoztam a társadalmi szerek szerepével. Akadémiai doktori értekezésemet 1969-ben „Az állam és a társadalmi szerek viszonyának elméleti alapjai”-ról írtam.

Publikációim száma több mint 100, ebből 14 könyv, monográfia. Számos önálló tudományos értekezésem jelent meg külföldön is (Szovjetunió, Franciaország, Bulgária, Lengyelország). Legjelentősebb tudományos munkáim: Az állam és demokrácia az athéni demokráciában (1962); Állam és demokrácia – fejezetek az állam- és jogelmélet köréből (1967); Állam- és jogelmélet (1970); Basic Problems of State and Society (1974). Ezek kapcsán elismerő recenziók jelentek meg a szocialista és kapitalista országokban egyaránt (SZU, USA, Belgium, Ausztria). 1979-ben jelent meg az Állam – politikai rendszer – társadalom című könyvem. Jelenleg egy monográfián dolgozom, Szalay Lászlóról, aki reformkori jogtudós, kodifikátor és nemzetközi jogász volt.

Több világkongresszuson vettem részt mint előadó, részben a politikatudomány (államtudomány) területén, másrészt számos jogi konferencián vizsgáltam marxista szempontból az emberi jogok kérdését.

Több mint egy évtizede tagja vagyok a Buxellesben megjelenő nemzetközi jogi folyóirat, a *Revue de Droit Contemporain* szűkebb (5 tagú) szerkesztőségének. Főszerkesztője vagyok a *Revue de Droit Hongrois* (angol és orosz nyelven is megjelenő) tudományos folyóiratnak. Több mint két évtizede tagja vagyok tagja az MTA Jogtudományi Bizottságának és hosszú ideje elnöke a Magyar Jogász Szövetségnek. Sok éven keresztül voltam tagja a TMB jogi szakbizottságának, jelenleg a politikatudományi szakbizottság tagja vagyok. 1971 óta tevékenykedem az országgyűlés jogi, igazgatási és igazságügyi bizottsága titkáráként. 1980-tól az Odesszai Állami Mecsnyikov Egyetem *honoris causa* doktora vagyok.”

A tudományos önéletrajzában hivatkozott, de akkor még csak készülőfélben lévő Szalay László monográfia végül 1983-ban jelent meg, ezt 1986-ban egy újabb könyv követte, a „Machiavelli és az állam tudománya” című kötet. Az Antalffy György oktatói működésének 40. és születésének 70. évfordulójára megjelent Emlékkönyv közel kétszáz címet sorol fel. Ebben tizenhárom önálló mű, könyv, több mint nyolcvan tanulmány, huszonkét tankönyv, jegyzet és közel nyolcvan oktatással, konferenciaszereplésekkel kapcsolatos publikáció kapott helyet.

Nehéz az objektivitáshoz maradéktalanul ragaszkodva visszatekinteni életművére, hiszen szinte minden megállapítást, tényt a személyesség mozzanatai hatnak át, ugyanis a diplomaszerezés után másfél évtizeden át lehettem beosztottja az Állam- és Jogelméleti Tanszéken. (A kari épület sarki, földszinti szobájába lépve – amely legutóbb a Nemzetközi Tanulmányok Intézetének adott otthont – máig érezni vélem a professzor állandóan a kezében lévő pipájának az illatát, amelyben a Borkum pipadohány szertartásosan mindig meg volt locsolva egy kis konyakkal is ...)

Antalffy György alakjának és különösen a szocialista korszak történéseihez való viszonyának rövid áttekintésekor mindenekelőtt személyiségének sokszínűsége, pontosabban szerepeinek sokfélesége a legszembeötlőbb. Ő maga egy interjúban sokirányú elkötelezettségéről, és azok fontossági sorrendjéről a következőképpen beszélt: „Munkám legfőbb értelmének az új jogászgeneráció képzését, nevelését, formálását tekintem. Ezt tartom igazi alkotói folyamatnak. (...) A közéletben legfontosabbnak a megyei párt-vb tagságot tekintem, természetesen lényeges a Magyar Jogász

Szövetség elnöki funkciója és az, hogy országgyűlési képviselő vagyok.” De az sem felejthető, hogy például első rektorsága idején még a szegedi focicsapat elnöki tisztjét is betöltötte.

Ha a szocialista állam- és jogelmélet művelésének és oktatásának első éveit ’osztályharcos’ szemléletűnek nevezzük, úgy az 1960-as évektől kezdődő időszakot – benne Antalffy György erős hatásával – az „össznépi államelmélet” (ti. az „össznépi állam elmélete”) kifejezéssel illethetjük. Ennek a periódusnak a jellegzetességei közismertebbek az előbbinél, hiszen ez az időszak – történelmi léptékkal mérve – alig zárult le a közelmúltban. Az 1961-es kiadású (Antalffy – Halász – Szabó – Vas-féle) állam- és jogelméleti tananyag a szocialista állam második szakaszát még akként jellemezte, hogy ennek a később kialakuló politikai struktúrája magába foglalja „az egymással szövetséges baráti munkás- és parasztosztályok létrehozását, illetve a baráti és szövetséges osztályok létrehozása következtében kialakuló állami formák megalkotását.”

Az osztályellentétek felszámolásának és „a szovjet nép erkölcsi-politikai egységbe forrásának” ideológiai víziójából összekovácsolt össznépi államkonceptió hazai állam- és jogelméleti adaptálása nem bizonyult egyszerű feladatnak. Az átalakult tematika és a nagyban megváltozott irodalmi hivatkozások mellett már csak azért sem, mivel ekkorra az osztályharcos stílus és nyelvezet is meghaladottá vált, legalábbis lényeges módosításokra szorult. Ugyanakkor az össznépi állam fogalmi koncepciója szinte a rendszerváltásig mégis uralta az állam- és jogelméleti tankönyvek szocialista állammal és joggal foglalkozó fejezeteit, noha ez később kiegészült a Szovjetunió 1977-es alkotmányából származó tovább-

bi tételekkel, illetve felváltotta az „egyetemes népi állam” kifejezés. Az utolsó – már a ’peresztrojka, glasznoszt’ időszakában – 1987-ben megjelent szocialista állam- és jogelméleti tankönyvnek a szocialista államfejlődésre vonatkozó összegzése viszont akár a huszonhárom évvel korábbi jegyzetben is szerepelhetett volna: „A szocialista állam egyetemes népi vonásainak kifejlesztésében a szovjet szocialista állam elsőként tett lépéseket. A Szovjetunió osztályviszonyainak jelentős változása szélesítette az állam társadalmi bázisát, amely ma felöleli a lakosság széles rétegét, vagyis a ’dolgozók’ fogalma az egész társadalmat, az egész népet jelenti.”

Ha az általa is legfontosabbnak tartott oktatói tevékenységének több mint négy évtizedét értékelnénk, látni lehet, hogy Antalfy György pályájának irányát és jellegét lényegében ugyanazok a társadalmi és politikai körülmények határozták meg, mint mindazokét, akik

ebben a korszakban valamilyen módon a jogtudomány, a jogászképzés, a jogi oktatás irányítói vagy közszereplői lettek. Érdemes lenne ennek megértéséhez átfogóan feldolgozni a szocialista jogi oktatás, és önállóan a jogelméleti oktatás és tankönyvkiadás korabeli sajátosságait. Ezek mára akár felejtethető mozzanatai is lehetnének a sztálinista oktatáspolitikai magyarországi meghonosítása folyamatának, ha nem befolyásolta volna évtizedekig – sőt, bizonyos elemeiben mindmáig – jogász, jogtudományi gondolkodásunkat, jogi kultúránkat. Mindenesetre reményt kelthető, hogy amint fogyóban az ismeretlen vagy kevésbé feltárt elemei e korszak társadalom- és politikatörténetének, éppen úgy remélhető, hogy bővülni fognak hiteles ismereteink e nagy formátumú személyiségnek, Antalfy Györgynek életútjáról, munkásságáról is.

*Dr. habil. Révész Béla
egyetemi docens*

Elköszönő levél

Kedves Laci!

Olvasom a vasárnap délutáni híreket... és döbbsentem olvasom a hírek között, hogy elveszítettünk Téged... Itt hagytál bennünket. Megrendülten próbálom értelmezni a szavakat: nem értem – és mégis, nagyon is értem.

Évfolyamtársak voltunk Szegeden, a József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Emlékszem, milyen határozott és elhivatott voltál. Mint 1979-ben frissen érettségizett, élet- és munkatapasztalattal nem rendelkező, a család dédelgetett biztonságából ép-

Dr. Nánási László (1960-2020)

pen kipottyanó csoporttársaid, irigyltük magabiztosságod, céltudatosságod. Kiskunfélegyházáról érkeztél, ahogyan még néhány évfolyamtársad, úgyhogy általános és középiskolai éveid, teljesítményed 'híre' részévé vált a közbeszédnek. Olyan voltál a szemünkben, mint a hajdani debreceni református kollégium peregrinus diákjai. Eljöttél az egyetemre, hogy mindent megtanulj és hazavidd fejedben, szívedben, s majd mindent a maga helyén és idején hasznosíts. Hiszen egész életedben csodált képességed volt patikamérleg pontos-sággal különválasztani a szakmát, a tudományos pályát, a magán- és közéletet.

Már az egyetemen határozott értékrenddel bírtál, amely családod és szülővárosod jászkun polgárainak, Kiskunfélegyházának ajándéka volt, és amely a puritán, kérlelhetetlen erkölcsi tartást, a megszerzett tudásnak a közösség javára kamatoztatását jelentette. Nehezen vetted tudomásul, hogy egyes jogászpálánták az egzisztenciateremtés és hatalomgyakorlás, a befolyásolás megszerzendő eszközeként tekintettek tanulmányaikra. Velük ellentétben Te véresen komolyan vetted a jogász hivatásra készülést – és elvártad ezt tőlünk, barátaitól is. Pengeéles és részrehajlás nélküli emberismeretteddel néhányszor engem is megfeddtél, mint többszörös bölcsész- és pedagóguspálántát: számon kérted rajtam a talentum hasznosításához elengedhetetlen következetes céltudatosságot, az önmagunkat sem kímélő kitarítás hiányát.

Nagyszerű mestereink voltak a szegedi egyetem jogi karán, akiket együtt hallgathattunk... a római jog nemzetközi hírű professzora, *Pólay Elemér* hatalmas tudással és mértéktartó eleganciával tartott előadásai egy életre mintát és mércét jelentettek számunkra a jogi

gondolkodás, a jogi kultúra és a jogász hivatás értelmezésében. Későbbi életpályád szempontjából is fontosnak bizonyult büntetőjog professzorunk, *Tokaji Géza* túhegyes definíciókon alapuló pontos, elemző gondolkodása éppúgy, mint ahogyan kriminológiából a tavaly elhunyt (!) *Merényi Kálmán* lebilincselő előadásai (aki 1992–2000 között Csongrád megye főügyésze is volt).

De aki leginkább összekötött bennünket a későbbi években is, *Both Ödön*, a jogtörténet szegedi emblematis professzora volt. Együtt ültük végig előadásait, egyetlen óráját sem mulasztottuk volna el. Sőt, még az általa vezetett Jogtörténeti Tudományos Diákkörbe is beiratkoztunk, ahol együtt hallgathattuk a felsőbb évesekkel – közöttük a szegedi egyetem későbbi hazai és nemzetközi hírű jogtörténész professzoraival, a nagyszerű pályatársakkal és kollégákkal, *Homoki-Nagy Máriával* és *Balogh Elemérrel* – Both professzor úr felejtethetlen okfejtéseit a magyar és egyetemes jogtörténet kutatási eredményeiről és megválaszolásra váró kérdéseiről.

Azután mindenki járta a maga útját: Te fiatalkori eszményeidnek megfelelően a joggyakorlat felé indultál. A diplomaszerezést követően, 1984-ben fogalmazóként helyezkedtél el Kiskunfélegyházán az ügyészi szervezetben. A jogi szakvizsgát 1986-ban tetted le, majd ugyanebben az évben ügyészi kinevezést kaptál a Kecskeméti Városi Ügyészségen, ahol 1988-ban már vezető-helyettes ügyész voltál. A Bács-Kiskun Megyei Főügyészségre 1993-ban helyeztek át, ahol csoportvezető, osztályvezető ügyész, majd 2001–2019 között főügyész beosztást töltöttél be.

Figyelemmel kísértük szakmai sikeredet, a tudományos konferenciákon pedig személyesen osztottad meg velünk

kutatási eredményeidet, 2010-ben a Szegedi Tudományegyetemen védted meg a magyar királyi ügyészség történetéről írott PhD értekezésedet. A kibocsátó *alma mater* mindig hazavárt: a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszékén létrejött Államtudományi Kutatóműhely kutatójaként (2017-), majd címzetes egyetemi docensként számított rád (2018). Ezen túl előadást tartottál a budapesti, a pécsi, a miskolci, a kolozsvári jogászképzésben és további szakmai képzések, tudományos konferenciák rendszeres előadója voltál a büntető anyagi és eljárási jog, az alkotmányjog és a jogtörténet témakörében.

Tudományos tevékenységed részeként az igazságszolgáltatás, az ügyészség, a büntetőjog történetével, annak anyagi és eljárási rendelkezéseivel kapcsolatos, valamint a magyar jogtudósok életművét bemutató írásaid jelentek meg szakmai folyóiratokban, tanulmánykötetekben. Tagja voltál az Ügyészek Lapja, az Ügyészségi Szemle, valamint a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos folyóirata – *FORVM Acta Juridica et Politica* – szerkesztő bizottságainak.

Fontosnak tartottad, hogy a szakmán belül és kívül mind szélesebb körben ismerjék meg a jog legkiválóbb művelőinek emlékét, munkásságát. A tanulmányok, szakmai cikkek mellett kezdeményezésedre őrzi tábla Kecskeméten a hajdani református jogakadémia ókollégiumi épületében *Fayer László, Vargha Ferenc, Ráday Gedeon, Kovács Pál, Kovács Andor*, a piarista kollégium falán *Szlemenics Pál, Csemegi Károly*, a törvényszék épületén az 1951-ben meghurcolt államügyészek és bírák, Nagyenyeden pedig a Bethlen Kollégiumban *Vajna Károly* emlékét.

Útjaink az egyetem után nem a jogász pályán, hanem a tudomány területén találkoztak ismét – és újra Szegeden. Nagyszerű érzés volt doktori védésed résztvevőjének lenni. Kutatási témáid elsősorban a büntetőjog területéhez kapcsolódtak, tudományos névjegykártyádon (www.mtmt.hu) 132 közlemény szerepel, amelyek közül az első 1986-ban jelent meg „A kóros élvezetre alkalmas anyagok a magyar büntetőjogban” címmel. Arra különösen büszkék voltunk, hogy a 2011-ben Szekszárdon megalakult Tárkány Szücs Ernő Jogi Kultúrtörténeti és Jogi Néprajzi Kutatócsoport alapító tagja lettél. Közös konferenciáinkon előadásaid, előadásnak beillő, imponáló tényanyagismeretről tanúskodó hozzászólásaid a jogtörténet, a néprajztudomány, a történettudomány határterületén a jogi kultúrtörténet és a jogi néprajz kutatói számára rendkívül fontosak voltak, publikációid részévé váltak a kutatás- és tudománytörténetnek.

Már szülővárosod, Kiskunfélegyháza elkötelezett a magyar büntetőjog és a jogi kultúrtörténet, a jogi néprajz mellett, hiszen a Vajna Károly „Hazai régi büntetések”(1906–1907) címmel megjelent kétkötetes munkáját megelőzően és azt követően összegyűjtött büntetőjogi emlékek és tárgyak egy része 1951-ben Kiskunfélegyházára, a Kiskun Múzeumba került. *Bónis György* jogtörténész professzor 1969-ben rendezett máig látogatható kiállítást az egykori Országos Börtönügyi Múzeum megmentett anyagából. *Mezey Barna* jogtörténész professor tanulmányai, a büntetésvégrehajtás szakfolyóiratában megjelenő rendszeres híradások – amelyek között a Te írásaid, közéleti szerepvállalásaid is meghatározóak voltak – felhívták a jogtörténészek figyelmét e gyűjtemény szerepére

a hazai büntetőjog történeti kutatásai során.

Hivatali beosztásod szerint 2001-től a Bács-Kiskun Megyei Ügyészség vezetője, szabadidődben és a tudomány számára szentelt óráidban a jogtörténet, a jogi kultúrtörténet jeles kutatója, kutatási eredményeink ismertetője és közvetítője voltál az ügyészségi szervezetben és Bács-Kiskun megyében – valamint az utóbbi években az erdélyi büntetőjog-történet feltárásának, szintézisének folyamatában. Mint a Csemegi-kódex megszületésének időszakában a magyar jogászok legkiválóbbjai, a jogtörténet eredményeit a büntetőjogalkotás folyamatában is hasznosítani kívántad: cikkeket, tanulmányokat írtál a témában. Az ügyészi hivatásrend legjelesebbjeinek emlékét ápoltad, az ügyészi szervezet történetének legjobb ismerője voltál Magyarországon. Kutatási témáink Vajna Károly munkái kapcsán találkoztak, aki maga is gyakorló jogászként, a magyar börtönügy megújítójaként vállalta a jogtörténet, a jogi kultúrtörténet és jogi néprajz érdeklődésére egyaránt számot tartó büntetőjogi hagyományok gyűjtését és közzétételét.

A kutató Nánási Lászlót rendkívüli alaposság, pontos tényismeret, részrehajlás nélküli helyzetértékelés és az összefüggések világos rendszerezése jellemezte, könyvismertetéseid pedig felértek egy-egy új tanulmánnyal. A kibocsátó *alma mater* ha visszahívott, örömmel mentél oktatni és kutatni is. Nagyszerű volt együtt dolgozni a SZTE Állam- és Jogtudományi Karán a *Homoki-Nagy Mária* vezette Államtudományi kutatócsoportban, ahol Te az ügyészség, mint hivatásrend szerepével, történetével foglalkoztál. *Edvi Illés Károly*, továbbá a kecskeméti tudós koronaügyész, *Vargha Ferenc* volt számodra a példa a jog-

gyakorlat és jogtudomány művelésének egységére – életükkel, munkásságukkal cikkeidben többször is foglalkoztál. Másik kedves témád ismét hazahúzott: a kecskeméti református jogakadémia történetének megírásában teljes szívvel-lélekkel vettél részt.

Utolsó találkozásunk 2019. november 28–29-én Pécsen a PTE ÁJK jogtörténész professzora, *Kajtár István* emlékére szervezett konferencián volt. Legutóbbi kedves témádról, a dél-alföldi betyárperrek jogi és kriminalisztikai háttéréről tartottál előadást. A várt és szokott lelkesedést beárnyékolta, hogy november 15-én kaptad a hírt felmentésedről. Nem kérdeztünk erről, a közös időt arra használtuk, hogy hihetetlen szakmai tudásodból merítsünk. Hiszen számunkra, egyetemi oktatók és kutatók számára rendkívül fontos voltál, PhD-s hallgatóink szemében pedig példa: lám, gyakorló jogászként is lehet tudományos pályát építeni, a tudományok művelése nem nélkülözhető a sikeres jogalkalmazói, szakmai pályához sem.

Emlékszel *Csejtei Dezső* filozófia óráira? Elsőéves joghallgatók voltunk Szegeden és 1979-et írtunk. A fiatal oktató előadásain dugig megtelt a nagy előadóterem. A tematika szerint a modern spanyol és német filozófia volt az óra tárgya. Ortegát, Spenglert, Nietzschét, Heideggert értelmezve, elemezve azonban rólunk és hozzánk beszélt. Hogy felelősek vagyunk sorsunkért, felelősek vagyunk azért, ami a mindennapokban történik és történhet velünk, körülötünk. Kimondta, amiről akkoriban csak suttogva gondolkodhattunk: hogy a diktatúra a társadalmaknak nem az egyetlen reális létezési formája – és mi egy életre elhittük ezt...

Dr. Nagy Janka Teodóra
egyetemi tanár (Pécs)

Összefoglaló egy Bolyai kutatásról

A kartelljogi kutatások folytatását jelentette a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (BO/00198/18/9) elnyerése 2019-ben. A kutatási téma 'A kartelljog szabályozása és gyakorlata a 20. században nemzetközi kitekintéssel' lett. A Bolyai kutatási eredmények disszeminálása, a tudomány népszerűsítése az Innovációs és Technológia Minisztérium ÚNKP-20-5-kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

A kutatás során a kartelljog történetének vizsgálatával foglalkozom a 20. század első felében, különös tekintettel az 1931. évi XX. tc. kodifikációjára és gyakorlatára. Az első világháborút követő gazdasági és társadalmi változások a jogfejlődésre is hatással voltak, amelynek következtében az állami beavatkozás és szerepvállalás egyre jelentősebb lett a magánjogban is, szem előtt tartva a tisztességes versenyt és a fogyasztók érdekeit. A kartellek szempontjából ez különösen indokoltnak mutatkozott, ami alapvetően a kartellfelügyeleti szervek létrehozásában és szabályozásában nyilvánult meg. A kutatás három éve alatt sor került a primer és szekunder források összegyűjtésére és elemzésére. A Szegedi Jogtörténeti Iskola hagyományaihoz ragaszkodva ez jelentette az elsődleges célt a kutatásom során. A Bolyai Ösz-

töndíj elnyerése nem csak a kutatások folytatását jelentette, hanem a korábbi kutatási eredmények szintetizálását és az esetleges hiányzó részek feldolgozását, vagy épp a levéltári források további feltárását.

A kutatás első évében került sor a következő eredmények validálására. A 20. század első felében lezajlott gazdasági és társadalmi változások kihatással voltak a magánjogi viszonyok szabályozására, az állami beavatkozás megjelenésére a fogyasztók érdekeinek védelme miatt. A kartelljogi kodifikáció történetének vizsgálata során ezért szükségesnek tartottam a következő fontosabb szabályozásokra kitérni.

A közszükségleti cikkek árának jogi rendezése, a tisztességes árpolitika biztosítása jelent meg az árdrágító visszaélések szabályozásában (pl. 1920. évi XV. tc.), ami a kartelljog egyik legkorábbi hazai előzményének tekinthető. A Szegedi Királyi Törvényszék uzsorabíróságának gyakorlatát ismerttettem az 'Árdrágító visszaélésekkel kapcsolatos jogesetek a Szegedi Királyi Törvényszék gyakorlatából' című tanulmányomban elsősorban levéltári forrásokra hivatkozva (Magyar Nemzeti Levélt Csongrád-Csanád Megyei Levéltár, Szegedi Királyi Ítéltábla iratai 1942/VII. 1. B.III.).

'Az I. világháború hatása a kartelljog kodifikációjára' című tanulmányban a kartelljog kodifikációjának történe-

tét dolgoztam fel, különös tekintettel a minisztertanácsi iratok, az országgyűlési jegyzőkönyvek elemzésére. A törvényhozást megelőző társadalmi vita közül kiemelkedett a Magyar Jogászegylet Gazdaságjogi Intézetének 1929 májusában tartott előadássorozata, ahol többek között *Kuncz Ödön* fejtette ki véleményét a témával kapcsolatban. A törvény országgyűlési vitája során is előtérbe került a kérdés gazdaságpolitikai háttere és az állami beavatkozás szabályozása. A törvény miniszteri indokolása átfogó képet nyújt a hazai és a nemzetközi előzményekről, a kartellek szabályozástörténetéről. A bíróságok jogfejlesztő tevékenységéről sem lehetett megfigyelni, hiszen az jelen esetben is különösen fontos volt a törvény elfogadását megelőzően. A törvényi szabályozás hiányában a magánjog és azon belül is a kereskedelmi jog általános elvei nyújtottak csak támaszt a bírói döntések meghozatalához.

Az egyik legfontosabb felügyeleti szervnek, a Kartellbíróságnak a működését a döntvények elemzésén keresztül vizsgáltam. A bíróság jogegységesítő tevékenysége jelentős mértékben elősegítette a kartelljog fejlesztését. A közérdekű per szabályainak elméleti és gyakorlati hátterét 'A közérdekű per a kartelljogban' című tanulmányban összegeztem. A kartelltörvény szabályozásának legfontosabb rendelkezései az állami beavatkozást szabályozták a magánjogi viszonyokba. A 'Regulation and Practice of Hungarian Cartel Law in the 20th Century' című tanulmányban elemzem a kartelljog legfontosabb alaki jogi szabályait, különös tekintettel a kartellrendszer gyakorlatára levéltári források (pl. Magyar Nemzeti Levéltár, FM iratok

K-187, Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltár, Budapest Fővárosi Levéltár cégbíróági iratok) elemzésén keresztül. A közérdekű per szabályait az 1931. évi XX. tc. vezette be, amelyhez kapcsolódó elmélet és joggyakorlat került ismertetésre a 'The Lawsuit of Public Interest in Cartel Law: Case Law of the Cartel Court in Hungary' című tanulmányban.

Az ösztöndíj második évében a Jogtörténeti Szemlében megjelenő tanulmányomban ('A törvényszéki eljárás megindítása kartellügyekben az 1931:XX. tc. hatálybalépését követően') bemutatom a törvényszéki eljárás megindítását, különös tekintettel a Magyar Kincstári Jogügyi Igazgató szerepére, az igazoló nyilatkozatok tartalmára levéltári forrásokra támaszkodva. A téma diszeminálásának folytatását jelenti a rendes bíróságok gyakorlatának bemutatása ('A rendesbíróságok gyakorlata kartellügyekben a két világháború között') a fennmaradt peres iratok alapján, amelyek alapvetően az első- és a másodfokú bíróságok ítéleteit tartalmazzák. Véleményem szerint az ítéletek rendelkező és indoklási részében található információk nyújthatnak segítséget az anyagi, de különösen az eljárásjogi szabályok vizsgálatához. Az említett tanulmány keretében a törvényszék és az ítéletábla előtti kartellügyek alapján foglaltam össze kutatási eredményeimet. A konkrét ügyek által az olvasó bepillantást nyerhet a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indított eljárásba, a cégek mindennapi életébe a kartelltörvény hatálybalépését követően. A magyar kartelltörvény kodifikációjának előzményeivel kapcsolatos kutatási eredményeim idegen nyelven történő publikálására 'The

Antecedents of the Regulation of the Economic Competition Agreement in the First Part of the 20th Century in Hungary’ című tanulmány hasábjain került sor. Kutatásom során külön figyelmet szenteltem a magyar kartelljog szabályozásának európai gyökereire az osztrák és a német kartelljog bemutatására is (‘The European Roots of Hungarian Regulation of the Cartels Special Attention to the Foundation of Cartel Supervisory Public Authorities’), kapcsolódva a kartellfelügyelet hazai intézménytörténetéhez. A kartellfelügyeleti szervek vizsgálata során elemzésre kerültek a kartellmegállapodások választott bírósági kikötései és ítéleteinek érvénytelenítése, amellyel kapcsolatos megállapításaimat a ‘Provisions on Arbitration Proceedings Set Down in Cartel Agreements Based on the First Hungarian Cartel Act’ című tanulmányomban ismertettem.

A kutatási eredményeimet hazai és nemzetközi konferenciákon, továbbá a kutatásról szóló rövid cikkekben ismertettem: ‘Egy Bolyai-kutatás kezdete: a kartelljog történeti vizsgálata, Science Examination and Report of the Hungarian Cartel Law in the Framework of Bolyai Scholarship.’ A 16th Annual International Conference on Law (Athén, 2019. július 15-16.) nemzetközi konferencia keretében a kutatáshoz kapcsolódó témában, State and Law in the Interwar Period címen jogtörténeti szekciót szerveztem és vezettem le. A konferencia előadásait tartalmazó New Studies in History and Law c. tanulmánykötet *D. A. Frenkel* izraeli professzorral együttműködve szerkesztettem, ami Athénban jelent meg 2019-ben.

A kutatási eredményeket a hallgatókkal a Kartelljog története című fakultatív tantárgy keretében ismertettem, amelyhez digitális tananyagot fejlesztettem. A Kutatók Éjszakáján rendszeresen előadást tartok a kartelljog történetével összefüggésben az érdeklődő hallgatóság számára. A kutatási témához kapcsolódik egy PhD hallgató mentorálása társ konzulensként a tisztességtelen verseny témaköréből.

A kutatás harmadik évében került sor a habilitációs előadásom megtartására a kartellfelügyelet témaköréből. ‘A Kartellfelügyelet bevezetése Magyarországon. Az 1931:XX. tc. kodifikációja és gyakorlata’ a Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára című sorozat 83. köteteként jelent meg 2020-ban. A kutatás utolsó évében került sor a források elemzésének befejezésére, a kutatási eredmények tanulmányok és konferencia előadások formájában történő ismertetésére. A kartellfelügyeleti szervek szabályozásának elméleti és gyakorlati vizsgálata hozzájárult, hogy megismerjük elsősorban a hazai kartelljog fejlődését, ami közvetetten hozzájárul a kutatási eredmények 21. századi hasznosításához, a kartellek szabályozásának történeti alapon nyugvó fejlesztéséhez. A monográfia a jelenlegi kutatási eredmények összegzését tartalmazza, de nem jelenti a kartelljog történetével foglalkozó kutatások lezárását, hiszen az alaki jogi szabályok mellett az anyagi jogi problémák további elemzését tervezem újabb gazdaságtörténeti források, céges anyagok vizsgálatán keresztül.

*Dr. habil. Varga Norbert
egyetemi docens*

Kari Hírek

Dr. Papp István Géza irodalomtörténész, karunk nyugalmazott tudományos munkatársa, a törvényszéki retorika oktatója 2020. február 13-án, életének 70. évében elhunyt.

Dr. Váradi Szilvia adjunktus (Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék) 2020. szeptember 25-én 'Az információs társadalom iránti bizalom erősítését célzó szabályozási módszerek az uniós adatvédelem területén' címmel tartott előadást az Európai szabályozáspolitikai kihívások elnevezésű, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kara Európai Köz- és Magánjogi Tanszéke által szervezett, *online* konferencián.

2020. szeptember 25.

Dr. Balogh Elemér egyetemi tanár (Európai Jogtörténeti Tanszék) 'A magyar büntetőjogi kodifikáció 18. századi kérdései', *Dr. Homoki-Nagy Mária* egyetemi tanár (Magyar Jogtörténeti Tanszék) 'A mezővárosok társadalma és jogélete' címmel tartott előadást a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karának Történettudományi Intézete, Állam- és Jogtudományi Karának Jogtörténeti és Jogelméleti Intézete, valamint az MTA Miskolci Területi Bizottságának Jogtörténeti és Jogelméleti Munkabizottsága által szervezett, Társadalom és jog a 16–18. századi Magyarországon elnevezésű, *online* konferencián.

2020. november 20.

Kitüntetések

Sélley-díj

Dr. Hegedűs István bíró, az SZTE Állam- és Jogtudományi Karának címzetes egyetemi docense 2020. július 10-én vehette át a Szegedi Ítéltáblán a bíróságok napja alkalmából tartott ünnepélyes félévzáró ünnepségen.

Rektori Elismerő Oklevél

Marvanek Judit ügyvivő-szakértő (Európai Jogtörténeti Tanszék) vehette át a 2020. november 14-ei átadó ünnepségen az SZTE rektorától.

Címzetes egyetemi docens

Dr. Bárkányi Gábor ügyvéd, a Jogklinikai Program vezetője, a Közjogi Intézet (korábban Alkotmányjogi Tanszék)

megbízott óraadó oktatója, ny. tudományos munkatársa

Dr. Komáromi Zoltán bíró, a Szegedi Törvényszék tanácselnöke, a Közjogi Intézet (korábban Alkotmányjogi Tanszék) megbízott óraadó oktatója

Dr. Farkas Yvette ügyvéd, tanácsadó, az Üzleti Jogi Intézet megbízott óraadó oktatója

Kari kitüntetésben részesültek

Pro Facultate Emlékplakett

Dr. Rúzs Molnár Krisztina egyetemi docens (Munkajogi és Szociális Jogi Tanszék)

Kiváló Dolgozó-díj

Kakusziné Szalai Zsuzsanna ügyvivő-
szakértő (Dékáni Hivatal)
Kovács Mónika ügyvivő-szakértő (Üz-

leti Jogi Intézet)

Lacziné Börtsök Ágota ügyvivő-szakértő
(Közigazgatási Jogi Tanszék)

Diplomaosztó

A 2020. évben kiadott oklevelek számosságát megnövelték a 101-2020. (IV. 10) Korm. rendelet 6. §-a alapján kiadott oklevelek: mindazok, akik 2020. augusztus 31-ig sikeres záróvizsgát tettek, mentesültek az oklevél kiadásának előfeltételéül előírt nyelvvizsga letételének kötelezettsége alól (létszámuk szakonként, zárójelben olvasható).

Jogász szak

nappali tagozat: 125 (20) fő
levelező tagozat: 141 (92) fő

Nemzetközi tanulmányok

alapszak (BA), magyar nyelven: 117 (87) fő
mesterszak (MA), magyar nyelven: 88 (75) fő
mesterszak (MA), angol nyelven: 21 fő
mesterszak (MA), francia nyelven: 26 fő

Munkaügyi és társadalombiztosítási igazgatás

alapszak (BA), nappali tagozat: 179 (127) fő

alapszak (BA), levelező tagozat: 169 (140) fő

mesterszak (MA): 4 (4) fő

Politológia

alapszak (BA): 27 (27) fő

mesterszak (MA): 19 (18) fő

Jogi asszisztens szak

felsőoktatási szakképzés: 26 fő

PhD

Dr. Ámán Ildikó

Dr. Gizem Gültekin Várkonyi

Dr. Harkai István

Dr. Lukács Adrienn

Dr. Schultz Márton

Dr. Tribl Norbert

Habilitáció

Dr. Merkovity Norbert